

תוכנית פיתוח מרחבי למחוז הצפון לשנים 2026 - 2030

הצעה להחלטה

מ ח ל י ט י ס, בהמשך להחלטות ממשלה מס' 2330 מיום 31.10.2024 ומס' 3556 מיום 4.12.2025, ובמטרה ליצור תשתית לצמיחה בת קיימא בצפון, לאשר תוכנית פיתוח מרחבי למחוז הצפון לשנים 2026 – 2030, כמפורט בהחלטה זו להלן.

מרחב התכנית:

מרחב התכנית (להלן: "אזור ההחלטה") הינו מחוז הצפון, על פי החלוקה המנהלית של משרד הפנים, וזאת למעט האזורים הנכללים בהחלטות ממשלה מספר 4194 מיום 02.06.2026 ומספר 4057 מיום 16.04.2026.

מטרות ההחלטה:

חיזוק ערי הליבה כמנועי צמיחה אזוריים

- א. הרחבת היצע הדיוור ואכלוס
  - ב. עידוד צמיחה דמוגרפית
  - ג. פיתוח ושדרוג המרחב העירוני ומרכזי הערים
  - ד. חיזוק איתנות השלטון המקומי
- לעניין מטרות אלו, ערי הליבה הינן הערים באזור ההחלטה הנכללות תחת ההגדרות "ערים מרכזיות", "מוקד ראשי", "מוקד מרכזי" או "מוקד עירוני ראשי" (להלן: "ערי הליבה") ב"תוכנית האסטרטגית המרחבית" ובמסמך "תעודות זהות: אזורי תפקוד"¹. רשימת הערים מפורטת בנספח א' בהחלטה זו.

ביסוס מערכת אזורית לצמיחה בת קיימא

- א. פיתוח תשתיות פיזיות אזוריות
  - ב. קידום מנועי צמיחה מרחביים וחדשנות אזורית
  - ג. חיזוק והקמת מוסדות עוגן חברתיים אזוריים
  - ד. טיפוח שיתופי פעולה אזוריים באמצעות תמיכה במנגנונים וביוזמות אזוריות
- לעניין מטרות אלו, תשתיות לצמיחה אזורית נקבעו על פי העקרונות הבאים:
- א. תשתיות פיזיות אזוריות - מערכות ומתקנים המאפשרים, תורמים ומשפרים את הקישוריות, היעילות והתפקוד המשותף של אזור ההחלטה - כולו או חלקו - ובכל מקרה משרתים יותר מרשות מוניציפלית אחת במרחב, ובהם רשתות ו/או מתקני תחבורה, אנרגיה, מים, סביבה, תקשורת וכיוצא באלה.
  - ב. מנועי צמיחה מרחביים וחדשנות אזורית - מוקדים מרחביים או מגזרים כלכליים בעלי השפעה אזורית נרחבת התורמים לתעסוקה ולפיתוח כלכלת האזור. בהתאם לראיה האזורית הנ"ל, מוקדים ו/או פעילויות אלו ייקבעו תוך עמידה באחד או יותר מהקריטריונים הבאים:
  - מיקום בתוך אזורי התעסוקה המרחביים² באזור ההחלטה. רשימת האזורים מפורטת בנספח א'.
  - שיוך הפעילות הכלכלית לאחד מתחומי הקלאסטר התחרותיים³ המקודמים על ידי משרד הכלכלה והתעשייה, בדגש על תחומי האגרו-פודטק, ייצור מתקדם, תעשייה ביטחונית או תחום התיירות.

¹ מינהל תכנון 2025 (עדכון 1/1/2025), התוכנית האסטרטגית המרחבית.

² אזור תעסוקה מרחבי לעניין החלטה זו, מוגדר על פי התוכנית האסטרטגית לתעסוקה של משרד הכלכלה והתעשייה וכולל את אזורי התעסוקה המדורגים ברמת "עדיפות גבוהה" ו"עדיפות בינונית" בסעיף 5.5. זאת, בהתאם לקביעה המקצועית בתכנית זו למתן עדיפות בתהליכי התכנון והפיתוח של אזורים אלו מכלל אזורי התעסוקה במחוז הצפון.

³ משרד הכלכלה והתעשייה 2024, התוכנית הלאומית לצמיחה כלכלית באמצעות קלאסטרים תחרותיים.

- פעילות פיתוח כלכלי המופעלת או מקודמת על ידי אחד או יותר מאשכולות רשויות מקומיות (להלן: "האשכולות האזוריים") הנכללים במלואם באזור ההחלטה במסגרת סמכויותיהם על פי דין. רשימת האשכולות האזוריים באזור ההחלטה מפורטת בנספח א'.

ג. מוסדות עוגן חברתיים אזוריים - מוסדות מרכזיים בתחומי חינוך, בריאות, תרבות, ספורט או חברה, בעלי תפקיד אזורי מובהק, השפעה רחבה ויכולת משיכה של אוכלוסייה ופעילות מעבר לגבולות רשות אחת. בין היתר נכללים בהם: אוניברסיטאות ומכללות, בתי חולים, מרכזי ספורט ותרבות אזוריים וכן ומרכזי חינוך ו/או מחקר אזוריים ייחודיים.

ד. מנגנונים ויוזמות אזוריות - מסגרות ארגוניות, ממשלתיות או מוסדיות המאחדות משרדי ממשלה או מספר רשויות מקומיות סביב נושאים אזוריים משותפים, לשם תיאום, ניהול ופיתוח משולב של שירותים, תשתיות ויוזמות כלכליות, חברתיות, תיירותיות או סביבתיות משותפות הפועלות באזור ההחלטה. בהתאם לראייה האזורית, עדיפות תינתן לפעולה באמצעות תכלול בין-משרדי הוליסטי של תחום כלכלי או חברתי, או באמצעות האשכולות האזוריים או בשיתוף האשכולות האזוריים כמסגרת מרכזית לפיתוח וקידום שיתופי פעולה בין-רשויות. רשימת האשכולות האזוריים באזור ההחלטה מפורטת בנספח א'.

צעדי יישום:

חיזוק ערי הליבה כמנועי צמיחה אזוריים

הרחבת היצע הדיור ואכלוס

א. קידום תכנון ומימוש התחדשות עירונית -

1. להנחות את הרשות להתחדשות עירונית לקדם תכנון של תכניות התחדשות עירונית בערי הליבה. קידום התכנון ייעשה לפי סדרי העדיפויות המקצועיים שתקבע הרשות הממשלתית להתחדשות עירונית, בהתאם לאמות המידה שייקבעו על ידה.

2. להנחות את הרשות להתחדשות עירונית לפעול בערי הליבה להקמת מינהלות עירוניות חדשות או לתקצב את המשך פעילותן של מינהלות קיימות או את הרחבת פעילותן. המינהלות יפעלו לקידום הפרויקטים לתכנון ומימוש ויסייעו לבעלי הדירות בהתארגנות לקידום תהליכי ההתחדשות העירונית, וזאת בהתאם להערכת הצרכים על ידי הרשות להתחדשות עירונית בהתאם לשיקול דעתה המקצועי ואמות מידה שייקבעו על ידה. המינהלות יפעלו בהתאם לנהלים המקצועיים לעניין הפעלת מינהלות התחדשות, כמפורט בקול קורא מספר 07/2022 או לקול קורא 18/2022 שפרסמה הרשות הממשלתית להתחדשות עירונית לרשויות מקומיות להשתתפות במימון הפעלת מינהלות, וזאת בהתאם להיקפי ההתחדשות העירונית ברשות המקומית.

3. לצורך יישום ס"ק (1) ו-(2) לעיל, יוקצה לרשות להתחדשות עירונית סך של 23 מלש"ח מהמקור המפורט בסעיף 5 בפריסה שווה על פני השנים 2026 – 2030.

4. להנחות את הרשות להתחדשות עירונית לפרסם קולות קוראים לסיוע כספי למיזמי התחדשות עירונית ללא כדאיות כלכלית בתחום ערי הליבה, על בסיס הכללים הרוחביים שנקבעו לעניין זה במסמך העקרונות שגובש בתיאום עם אגף התקציבים ואגף החשב הכללי במשרד האוצר. לצורך יישום סעיף זה, יוקצו לרשות להתחדשות עירונית סך של 230 מלש"ח מהמקור המפורט בסעיף 5 בפריסה שווה על פני השנים 2030-2027.

5. להנחות את הרשות להתחדשות עירונית להפעיל מנגנון תמרוץ לסיוע לעידוד התחדשות עירונית בערי הליבה, בסך של עד 3,000 ₪ לתקציב השוטף של הרשות המקומית, עבור כל יחידת דיור תוספתית במסגרת הליכי התחדשות עירונית, שקיבלה היתר בנייה מלא לאחר מועד אישור החלטה זו ועד ליום 30.06.2030, במנגנון חלוקה ובאבני דרך לתשלום שייקבעו על ידי הרשות להתחדשות עירונית לצורך הבטחת המימוש בפועל של היתרי הבנייה. לצורך כך, יוקצה לרשות להתחדשות עירונית סך של 12 מלש"ח מהמקור המפורט בסעיף 5 בפריסה שווה על פני השנים 2027 – 2030.

6. הרשות להתחדשות עירונית תוכל להסיט, בתיאום עם משרד האוצר, עד 20% או 10 מלש"ח, הנמוך מביניהם, בין הסעיפים 1-4 לעיל לצורת הגברת הישימות של כלי הסיוע לעיל.

ב. הקמת מיזמי דיור להשכרה ארוכת טווח - להנחות את משרד הבינוי והשיכון להקצות 50 מלש"ח בשנים 2027 – 2030 לפרסום ותקצוב קול קורא להקמת מיזמי דיור בהישג יד להשכרה כהגדרתו בתקנות התכנון והבנייה (אישור מטרה ציבורית), תשע"ה - 2014 להשכרה ארוכת טווח על קרקע בייעוד ציבורי בערי הליבה. מודל התקצוב ואופן ההקצאה ייקבעו על ידי משרד הבינוי והשיכון תוך 30 יום ממועד קבלת ההחלטה. לצורך יישום סעיף זה יוקצה למשרד הבינוי והשיכון סך של 50 מלש"ח מהמקור המפורט בסעיף 5 בפריסה שווה על פני השנים 2027 - 2030.

ג. הקמת פרויקטי מגורים לרכישה לאנשי קבע - להנחות את משרד הביטחון להקצות באמצעות מינהלת המגורים של צה"ל 50 מלש"ח לטובת השלמת כדאיות כלכלית להקמת פרויקטי מגורים אטרקטיביים לרכישה עבור אנשי קבע בערי הליבה. לצורך כך, יקצה משרד הביטחון סך של 10 מלש"ח מתקציבו בשנת 2030, ויוקצו למשרד הביטחון 40 מלש"ח מהמקור המפורט בסעיף 5, בחלוקה הבאה: 10 מלש"ח בשנת 2027 ו-30 מלש"ח בפריסה שווה על פני השנים 2028-2029.

ד. הקמת פרויקטי מגורים להשכרה לאזרחים עובדי צה"ל ולאנשי קבע - להקים צוות בראשות משרד הביטחון ובהשתתפות משרד ראש הממשלה, משרד הבינוי והשיכון, מינהל התכנון, ייעוץ וחקיקה ואגף התקציבים במשרד האוצר, אשר יגבש בתוך 180 יום, כללים למתן סיוע לפיתוח דיור איכותי להשכרה ארוכת טווח ודיור שיתופי בערי הליבה, לרבות באמצעות איתור מתחמים ומציאת פתרונות תכנוניים, בהתאם לכל דין, שיתנו מענה, בין היתר, עבור משרתי הקבע ואזרחים עובדי צה"ל, לרבות שילוב פרויקטים מהשוק הפרטי שיימצאו מתאימים למטרה זו. לצורך יישום סעיף זה, יקצה משרד הביטחון סך של 40 מלש"ח, 10 מלש"ח מתקציבו בשנת 2030, ו-30 מלש"ח שיוקצו למשרד הביטחון מהמקור התקציבי בסעיף 5, בחלוקה הבאה: 7.5 מלש"ח בשנת 2027, 10 מלש"ח בשנת 2028 ו-12.5 מלש"ח בשנת 2029.

ה. מסלולי הקצאה ייעודיים של מקרקעין למגורים

1. הקצאת קרקע לפרויקטי מגורים - להנחות את מנהל רשות מקרקעי ישראל (רמ"י) בשיתוף אגף תקציבים ואגף החשבתי הכללי במשרד האוצר, ייעוץ וחקיקה, רשות התאגידים ומשרד הבינוי והשיכון, לבצע בתוך 120 יום ממועד אישור החלטה זו עבודת מטה לבחינת מתווה להקצאת מקרקעין לפרויקטי מגורים באמצעות עמותות/תאגידים/אגודות שיתופיות בערי הליבה.

2. הקצאת קרקע ייעודית למגורים לאנשי קבע - לרשום את הודעת רשות מקרקעי ישראל כי תבחן את הצורך בהקצאת מקרקעין בפטור ממכרז למגורים בערי הליבה לאנשי קבע באמצעות מנהלת המגורים של צה"ל, בין היתר בדבר ההצדקה להקצאה הייחודית להם.

3. הקצאת קרקע ייעודית למגורים לשוטרי משטרת ישראל ואנשי שב"ס - לרשום את הודעת רשות מקרקעי ישראל כי תבחן הקצאת מקרקעין בפטור ממכרז למגורים בלפחות שלוש מערי הליבה למנהלת המשרתים של משטרת ישראל ושב"ס באמצעות מנהלת המגורים של משטרת ישראל ומנהלת המגורים של שב"ס, בין היתר בדבר ההצדקה להקצאה הייחודית להם.

ו. קידום תכנון עירוני

1. להנחות את מינהל התכנון לתגבר את מחלקות התכנון ההנדסה הרישוי ואגפי האסטרטגיה בערי הליבה, לטובת האצת התכנון וקידום פיתוח עירוני איכותי באמצעות סיוע במימון הקצאת כוח אדם מקצועי ומיומן.

2. להנחות את מינהל התכנון לאתר ולקדם תכנון של מתחמים אטרקטיביים המשלבים תמהיל מגורים מגוון ומותאם לצורכי הפיתוח והצמיחה הדמוגרפית של כל עיר ליבה, הכל לצורך האצת פיתוח עירוני איכותי והגדלת היצע יחידות הדיור.

3. לצורך יישום סעיף זה (ו), יוקצה למינהל התכנון סך של 21 מלש"ח בפריסה שווה על פני השנים 2026-2030. מימוש התקציב יערך על סמך שיקולים מקצועיים של מינהל התכנון ובתיאום עם צרכי ערי הליבה, כאשר לפחות 30% מהתקציב הכולל יוקצה לכל אחד מהסעיפים (1-2).

עידוד צמיחה דמוגרפית

א. הקמת מערך עידוד ביקושים בערי הליבה - להנחות את משרד הנגב, הגליל והחוסן הלאומי, להפעיל ולנהל סל כלים ייעודי, בהתאמה לצרכי ערי הליבה, ליצירת מעטפת קליטה דמוגרפית מקיפה, עבור יחידים, משפחות וקבוצות המעוניינות בהענקת מקום מגוריהם לערי הליבה. סל הכלים ינגיש ויקל את תהליכי הקליטה, ויבטיח השתלבות ארוכת טווח של האוכלוסייה החדשה בערי הליבה, ויכלול, בין היתר,

קמפיינים, כנסי מידע, מוקד מידע שוטף וליווי למתעניינים, פעילויות היכרות עם ערי הליבה, רכזי מעטפת קליטה אזוריים, וסיוע למעבר והשתלבות מותאמת לקבוצות, משפחות ויחידים בערי הליבה, בין היתר באמצעות תמיכה ביוזמות של ארגוני חברה אזרחית וגורמים קהילתיים הפועלים ליצירה וחיזוק של קהילות חדשות והרחבת קהילות קיימות בערי הליבה.

גיבוש סל הכלים והקצאתו ייקבע על ידי ועדת היגוי בראשות משרד הנגב, הגליל והחוסן הלאומי ובהשתתפות משרד האוצר ומשרד ראש הממשלה, ובהתאם לצורך יוזמנו משרדים נוספים, וכן נציג מינהלת תנופה יזומן כמשקף. לצורך יישום סעיף זה, יקצה משרד הנגב, הגליל והחוסן הלאומי סך של 152 מלש"ח, בחלוקה הבאה: 25 מלש"ח מתקציבו, מתוכם 1 מלש"ח בשנת 2026 ו-24 מלש"ח בפריסה שווה על פני השנים 2027 – 2030, וכן 127 מלש"ח שיוקצה למשרד הנגב, הגליל והחוסן הלאומי מהמקור התקציבי בסעיף 5, מתוכם 4 בשנת 2026 ו-123 בפריסה שווה על פני השנים 2027 – 2030. יובהר כי מעטפת הקליטה לא תתמוך במעבר אוכלוסייה בין ערי הליבה, ומהטווה המכונה 0-9 ק"מ מגבול הלבנון כהגדרתו בהחלטה 4194 לערי הליבה.

ב. העצמה חברתית-קהילתית

1. העצמה קהילתית - להנחות את משרד הנגב, הגליל והחוסן הלאומי לתמוך בערי הליבה ב-40 מלש"ח בשנות ההחלטה בהפעלת תוכניות העצמה קהילתית בערי הליבה. לצורך יישום סעיף זה יקצה משרד הנגב, הגליל והחוסן הלאומי מתקציבו סך של 10 מלש"ח, ויוקצה למשרד הנגב, הגליל והחוסן הלאומי סך של 30 מלש"ח מהמקור התקציבי בסעיף 5, שניהם בפריסה שווה על פני השנים 2026 – 2030.

2. חיזוק אוכלוסיית הצעירים - להנחות את משרד הנגב, הגליל והחוסן הלאומי לגבש ולהפעיל תכנית לחיזוק ושימור אוכלוסיית הצעירים בערי הליבה. במסגרת התכנית יתמוך המשרד, בין היתר, בסדנאות, קורסים, הצטיידות לרכישת ציוד או אמצעים לצורך קיום הפעילות, מלגות ויישום תכניות לפיתוח מנהיגות צעירה ויוזמות מותנות בתרומה לקהילה ומענים נוספים הנדרשים לחיזוק אוכלוסיית הצעירים. הפעילות תבוצע באמצעות המשרד ישירות וכן בתמיכה בערי הליבה בתגבור הפעילות הרשותית כאשר סך התקציב שיוקצה לביצוע ע"י הרשויות לא יעלה על 50% מתקציב סעיף זה. לצורך יישום סעיף זה, יקצה משרד הנגב, הגליל והחוסן הלאומי 40 מלש"ח בשנים 2026 – 2030, בחלוקה הבאה: 10 מלש"ח מתקציבו, ו-30 מלש"ח שיוקצו למשרד הנגב, הגליל והחוסן הלאומי מהמקור התקציבי בסעיף 5, שניהם בפריסה שווה על פני השנים 2026 – 2030.

3. עידוד פעילויות ויוזמות תרבות וספורט – להנחות את משרד התרבות והספורט להקצות לערי הליבה סך של 36 מלש"ח בפריסה שווה על פני השנים 2026 – 2030 עבור פעילויות ויוזמות תרבות וספורט במסגרת מבחן התמיכה בסל תרבות עירוני ומבחן התמיכה בסל ספורט עירוני. עבור כל מבחן יוקצה סך של 18 מלש"ח. הסכום שיעמוד יינתן בכפוף לעמידה בהוראות מבחני תמיכה אלה, לטובת פעילות ויוזמות תרבות וספורט. לצורך כך, יקצה משרד התרבות והספורט 36 מלש"ח לערי הליבה בחלוקה הבאה: 18 מלש"ח מתקציבו, ו-18 מלש"ח מהמקור התקציבי בסעיף 5 יוקצה למשרד התרבות והספורט, שניהם בפריסה שווה על פני השנים 2026 – 2030.

4. תגבור פעילות ותכניות פנאי לאזרחים ותיקים – להנחות את המשרד לשוויון חברתי להקצות סך של 2.625 מלש"ח בפריסה שווה על פני השנים 2026 – 2030 לטובת תגבור פעילות ותוכניות פנאי לאזרחים ותיקים בערי הליבה. סה"כ, יוקצו לכל עיר ליבה סך של 75 אלש"ח לשנה בכל אחת משנות ההחלטה, לטובת מימוש פעילות לבחירת ערי הליבה מתוך סל הפעילות לאזרחים ותיקים שמפעיל המשרד. לצורך יישום סעיף זה, יקצה המשרד לשוויון חברתי מתקציבו סך של 0.875 מלש"ח, ויוקצה למשרד לשוויון חברתי סך של 1.75 מלש"ח מתוך המקור התקציבי בסעיף 5, שניהם בפריסה שווה על פני השנים 2026 – 2030.

5. תמיכה במכינות קדם-צבאיות - להנחות את משרד ההתיישבות והמשימות הלאומיות לתמוך בבינוי, שיפוץ והצטיידות במכינות קדם צבאיות מוכרות, קיימות וחדשות בערי הליבה, בתיאום עם משרד הביטחון. לצורך יישום סעיף זה, יוקצה למשרד ההתיישבות והמשימות הלאומיות סך של 5 מלש"ח בשנת 2027 מהמקור התקציבי בסעיף 5.

6. חיזוק ההכנה לשירות משמעותי והרחבת מסגרות קדם-צבאיות - להנחות את משרד הביטחון, באמצעות האגף הביטחוני-חברתי, להפעיל סל מענים ייעודי בערי הליבה ובסביבתן לחיזוק ההכנה

לשירות צבאי משמעותי, לעידוד מנהיגות צעירה ולהרחבת ההשתתפות במסגרות קדם-צבאיות, שלא נתמכות על ידי משרד ההתיישבות והמשימות הלאומיות. במסגרת זו יוכל המשרד לתמוך, בין היתר, בתוכניות הכנה לצה"ל, תוכניות מסוגלות וחוסן, אימוני גדנ"ע, מכינות קצרות מועד, גרעיני נח"ל, מכינות קדם- צבאיות, מסגרות שנת שירות, תוכניות לעולים חדשים ולמתנדבי חו"ל וכן מסגרות נוספות שימצא המשרד לנכון בהתאם לשיקוליו המקצועיים. לצורך כך, יוקצה למשרד הביטחון סך של 6 מלש"ח בפריסה שווה על פני השנים 2026 – 2030 מהמקור התקציבי המפורט בסעיף 5.

7. עידוד והכנה לשירות משמעותי - להנחות את משרד הביטחון, באמצעות האגף הביטחוני- חברתי, להרחיב את פעילותו בקרב צעירים מהחברה הערבית, לרבות נוצרים ומוסלמים, באמצעות תוכניות ומיזמים להכנה להשתלבות במסגרות השירות והמנהיגות, בדגש על חיזוק השפה העברית, פיתוח מסוגלות וחוסן, הרחבת מיומנויות והפעלת מכינות הזנק קצרות מועד. לצורך כך, יוקצה למשרד הביטחון סך של 3 מלש"ח בפריסה שווה על פני השנים 2026 – 2028 מהמקור התקציבי המפורט בסעיף 5.

ג. עידוד מצוינות חינוכית

1. פתיחת מסלולי תכנית 'נחשון' - להנחות את משרד הביטחון, בתיאום עם משרד החינוך, לפעול לפתיחת מסלולי תכנית 'נחשון' של מפא"ת, בחטיבות העליונות בערי הליבה. לצורך יישום סעיף זה, יקצה משרד הביטחון מתקציבו 2.5 מלש"ח בשנת 2030 וכן יוקצו 2 מלש"ח נוספים מהמקור התקציבי בסעיף 5 למשרד הביטחון בפריסה הבאה: 0.8 מלש"ח בפריסה שווה על פני השנים 2026-2027 ו-1.2 מלש"ח בפריסה שווה על פני השנים 2028-2029.

2. קידום חינוך מדעי בתחומי הרובוטיקה - להנחות את משרד החדשנות, המדע והטכנולוגיה להקים ולהפעיל תוכנית חינוכית בתחום הרובוטיקה עבור ערי הליבה. לצורך כך יקצה המשרד החדשנות, המדע והטכנולוגיה סך של 4 מלש"ח בפריסה שווה על פני השנים 2026-2030. חלוקת התקציב בין הרשויות תתבצע בהתאם למספר התושבים ברשויות. לשם מימוש סעיף זה, יוקצה למשרד החדשנות, המדע והטכנולוגיה סך של 4 מלש"ח מהמקור התקציבי המפורט בסעיף 5 בפריסה שווה על פני השנים 2026-2030.

3. הפעלת מרחבי מצוינות בתחום הטכנולוגיה המתקדמת, STEM, אומנויות וספורט- להנחות את משרד החינוך לפרסם קול קורא ייעודי לערי הליבה שבמסגרתו יתבקשו הרשויות להגיש תוכנית עבודה להפעלת מרחבי מצוינות בתחומים הנ"ל. התוכניות יופעלו בחטיבות ביניים בכיתות ח-ט. לצורך יישום סעיף זה, יוקצה למשרד החינוך סך של 20 מלש"ח בפריסה שווה על פני השנים 2026 – 2030 מתוך המקור התקציבי המפורט בסעיף 5.

4. הקמת חדרי מייקרו לקידום תפיסת ה- STEM - להנחות את משרד החינוך להקצות סך של 20 מלש"ח בפריסה שווה על פני השנים 2026-2030 להקמת חדרי מייקרו מקדמי תפיסת ה- STEM במוסדות חינוך חטיבות הביניים בכל אחת מערי הליבה. לצורך יישום הסעיף, יוקצה למשרד החינוך סך של 20 מלש"ח בפריסה שווה על פני השנים 2026-2030 מתוך המקור התקציבי המפורט בסעיף 5.

ד. חיזוק שירותי הבריאות

1. הרחבת הכשרות מקצועיות – להנחות את משרד הבריאות לבצע הכשרות בקורסים על-בסיסיים לאחיות בערי הליבה בשנים 2026 – 2030 בתחומים הנדרשים, כגון רפואה ראשונית, פסיכיאטריה, סוכרת ובריאות הציבור, לרבות באמצעות מבחן תמיכה לקופות החולים או מנגנון אחר שייקבע עבור קופות החולים. לצורך כך, יקצה משרד הבריאות סך של 5 מלש"ח בחלוקה הבאה: 1 מלש"ח מתקציבו, וסך של 4 מלש"ח יוקצה מהמקור המפורט בסעיף 5, שניהם בפריסה שווה על פני השנים 2026 - 2030.

2. הגדלת מספר עמיתי רופא – להנחות את משרד הבריאות להגדיל את מספר עמיתי הרופא כהגדרתם בחוק הסדרת העיסוק במקצועות הבריאות בערי הליבה בשנים 2026 - 2030, וקליטתם בבתי החולים ובקהילה לרבות באמצעות מבחן תמיכה לקופות החולים או מנגנון אחר שייקבע עבור קופות החולים ותוכניות לאומיות לבתי החולים. אופן היישום בבתי החולים הממשלתיים, ייעשה בתיאום בין משרד הבריאות לאגף תקציבים במשרד האוצר ובמסגרת המקורות הקיימים. לצורך כך, יקצה משרד הבריאות סך של 15 מלש"ח, 4 מלש"ח מתקציבו בפריסה שווה על פני השנים 2026 - 2030, ו- 11

מלש"ח שיוקצו למשרד הבריאות מהמקור התקציבי בסעיף 5 על פי הפריסה הבאה: 0.26 מלש"ח בשנת 2026, 0.81 מלש"ח בשנת 2027, 1.71 מלש"ח בשנת 2028, 3.31 מלש"ח בשנת 2029, ו- 4.91 בשנת 2030.

3. הגדלת מספר המתמחים בקהילה – להנחות את משרד הבריאות להגדיל את מספר המתמחים בקהילה בערי הליבה בשנים 2026 - 2030, באמצעות מבחן תמיכה לקופות החולים או מנגנון אחר שייקבע עבור קופות החולים. לצורך כך, יקצה משרד הבריאות סך של 7 מלש"ח בחלוקה הבאה: 2 מלש"ח מתקציבו, ו- 5 מלש"ח שיוקצו למשרד הבריאות מהמקור התקציבי בסעיף 5, שניהם בפריסה שווה על פני השנים 2026 – 2030.

4. חיזוק והרחבת שירותי התפתחות הילד – להנחות את משרד הבריאות לחזק ולהרחיב את שירותי התפתחות הילד בערי הליבה, לרבות בינוי, שיפוץ, הצטיידות, אדמיניסטרציה, הדרכה והכשרה, לרבות באמצעות מבחן תמיכה לחיזוק יחידות ומכונים להתפתחות הילד בערי הליבה ובבתי חולים לשם הרחבת השירותים הניתנים באזור ההחלטה; וכן באמצעות ביצוע הכשרות והדרכות בתחום הטראומה והטיפול בעת חירום לצוותי התפתחות הילד ולצוותים במעונות יום שיקומיים, וכן לצורך הפעלת מסגרות ייעודיות לאיתור מוקדם של קשיים וצרכים התפתחותיים ומתן התערבות קצרת-טווח לילדים באזור ההחלטה. לצורך כך, יקצה משרד הבריאות סך של 13 מלש"ח, בחלוקה הבאה: 3 מלש"ח מתקציבו, ו- 10 מלש"ח שיוקצו למשרד הבריאות מהמקור התקציבי בסעיף 5, שניהם בפריסה שווה על פני השנים 2026 – 2030.

ה. עידוד עלייה וקליטת עולים

1. להנחות את משרד העלייה והקליטה לפעול לעידוד עלייה לערי הליבה ולהקצות תוספת סיוע בשכ"ד בסך 500 שקלים בכל חודש לעולים חדשים אשר יעלו החל ממועד קבלת החלטה זו ויבחרו להתגורר בערי הליבה. תוספת זו תוענק החל מהחודש השביעי לעלייתם ארצה ולמשך שנתיים, או עד סוף שנת 2029 – המוקדם מביניהם. לטובת יישום סעיף זה יקצה משרד העלייה והקליטה 20 מלש"ח, 10 מלש"ח מתקציבו בפריסה הבאה: 2 מלש"ח בשנת 2027 ו- 4 מלש"ח בכל אחת מהשנים 2028-2029 ו- 10 מלש"ח שיוקצו למשרד העלייה והקליטה מהתקציב בסעיף 5 בפריסה הבאה: 2 מלש"ח בשנת 2027 ו- 4 מלש"ח בכל אחת מהשנים 2028-2029.

2. להנחות את משרד העלייה והקליטה להקצות רכוז קהילה תוספתי ייעודי לכל אחת מערי הליבה בכפוף לעמידה בתנאי הסף של המשרד לתמיכה בכווץ אדם במסגרת מבחני התמיכה ברשויות מקומיות כפי שמתפרסמים מדי שנה. רכוז הקהילה התוספתי יועסק על ידי הרשות המקומית לטובת עידוד מועמדי עלייה להתיישב בעיר, ולטובת תמיכה וליווי של עולים בתהליך השתלבותם בקהילות המקומיות. לטובת יישום סעיף זה יקצה משרד העלייה והקליטה מתקציבו סך של 0.5 מלש"ח בשנת 2026 ו- 1 מלש"ח בשנת 2027.

פיתוח ושדרוג המרחב העירוני ומרכזי הערים

א. חיזוק הפעילות הכלכלית העירונית

1. עידוד פעילות עסקית וחיזוק עסקים ותעסוקה - להנחות את הסוכנות לעסקים קטנים ובינוניים במשרד הכלכלה והתעשייה לפעול לעידוד, לחיזוק, לקידום ופיתוח עסקים קטנים ובינוניים בערי הליבה. לצורך יישום סעיף זה, יקצה משרד הכלכלה והתעשייה סך של 17.5 מלש"ח בשנים 2026 - 2030, 2.5 מלש"ח מתקציבו, ויוקצה 15 מלש"ח מהמקור התקציבי בסעיף 5 למשרד הכלכלה והתעשייה, שניהם בפריסה שווה על פני השנים 2026 - 2030.

2. הוספת שטחי תעסוקה – להנחות את רשות מקרקעי ישראל (רמ"י) לקדם בדיקה בצורך להוספת שטחי תעסוקה בערי הליבה, השטחים שיאותרו ייבחנו לשם קידום לתכנון מפורט ע"י רמ"י.

ב. שדרוג המרחב הציבורי

1. שדרוג המרקם העירוני הוותיק - להנחות את משרד הבינוי והשיכון להקצות סך של 250 מלש"ח בפריסה שווה על פני שנים 2026 - 2030, לטובת תכנון, הקמה או שיפוץ של מבני ציבור, מוסדות, תשתיות, לרבות השלמת מאצ'ינג למיזמי תשתית והנגשת מבני ציבור בערי הליבה. חלוקת התקציב בין ערי הליבה תיקבע על פי קריטריונים שיגובשו על ידי המשרד בתיאום עם אגף תקציבים במשרד האוצר, ויפורסמו בתוך 30 יום ממועד אישור החלטה זו. הקצאת התקציב תבוצע בהתאם לתוכניות שיוגשו על ידי העיריות למשרד הבינוי והשיכון. בכל מקרה, הסכום שיוקצה לכל עיר ליבה לא יפחת

מ-10% מהסכום הכולל המיועד לסעיף זה. לצורך מימוש סעיף זה יוקצה סך של 250 מלש"ח בפריסה שווה על פני השנים 2026-2030, למשרד הבינוי והשיכון מתוך המקור התקציבי המפורט בסעיף 5. יובהר כי לא יינתן מימון כפול עבור שימוש שכבר תוקצב ממקור ממשלתי עבור תכלית זה.

2. שיפוץ, הצטיידות והתאמת מבני ציבור – להנחות את משרד הנגב, הגליל והחוסן הלאומי להקצות לערי הליבה 85 מלש"ח בשנים 2026 – 2030, לטובת שיפוץ, הצטיידות והתאמת מוסדות ומבני ציבור. במסגרת זו יתמכו, בין היתר, עבודות שיפוץ ושדרוג מבנים קיימים, הצטיידות מוסדות ציבור, התאמת מבני ציבור לשימושים מגוונים בהתאם לצרכים המקומיים. התקציב יחולק לערי הליבה על פי תבחינים מקצועיים שתקבע ועדת ההקצאות המשרדית בהסכמת משרד האוצר. לצורך סעיף זה יוקצה משרד הנגב, הגליל והחוסן הלאומי מתקציבו 9 מלש"ח, ויוקצה למשרד הנגב והגליל סך של 76 מלש"ח, שניהם בפריסה שווה על פני השנים 2026 – 2030. יובהר כי לא יינתן מימון כפול עבור שימוש שכבר תוקצב ממקור ממשלתי עבור תכלית זה.

3. החייאת מרכזים עירוניים – להנחות את משרד הנגב, הגליל והחוסן הלאומי בשיתוף משרד ראש הממשלה, לפרסם בשנת 2027 קול קורא ייעודי תחרותי לערי הליבה, לצורך בחירה של פרויקטים של עירוניות טקטית ו"Place Making" במרחב העירוני בשנים 2027-2028. הקול הקורא יתמקד בהתערבויות מהירות, מדורגות ובעלות היתכנות גבוהה, לשם הפעלת מרחבים ציבוריים, חיזוק מרכזי ערים ומוקדי מסחר, שיפור הליכתיות ובטיחות משתמשי הדרך, והגברת השהייה והפעילות במרחב הציבורי. במסגרת הקול קורא יקבעו אמות מידה מקצועיות לבחינת הפרויקטים, לרבות תרומתם לחיזוק פעילות כלכלית מקומית, לשיפור איכות המרחב העירוני ולשיתוף הציבור. התקצוב יוקצה לרשויות המקומיות שייבחרו בהתאם לתנאי הקול הקורא ובכפוף להצגת תכנית מפורטת, לוחות זמנים ותוכנית מימון משלימה מצד הרשות, ככל שידרש. לצורך מימוש הפרויקטים יוקצה משרד הנגב, הגליל והחוסן הלאומי סך של 20 מלש"ח, בחלוקה הבאה: 5 מלש"ח מתקציבו, ו-15 מלש"ח מהמקור התקציבי בסעיף 5 שיוקצה למשרד הנגב והגליל, שניהם בפריסה שווה על פני השנים 2027 – 2028.

4. הפעלת סל פיתוח סביבתי "מבוסס מקום" – להנחות את המשרד להגנת הסביבה להעמיד עבור ערי הליבה סל פיתוח סביבתי בשנים 2026 – 2030 (להלן: "סל פיתוח סביבתי מבוסס מקום"). ערי הליבה יגישו תוך 45 ימים ממועד אישור החלטה זו למשרד להגנת הסביבה תוכנית רב-שנתית מותאמת ובלבד שסך תקציב המסלולים לא יעלה על גובה תקציב ההחלטה המוגדר עבורה במסגרת סעיף זה, והכל בכפוף לעמידה בתנאי המשרד להגנת הסביבה. אישור התוכנית ייעשה על ידי המשרד להגנת הסביבה, בתוך 45 ימים ממועד הגשת התוכנית המלאה על ידי כל אחת מערי הליבה. התכנית יכללו תמהיל פעולות פיתוח סביבתי מבין הפעולות המפורטות להלן המוגדרים בסל הפיתוח הסביבתי להלן:

- החלפת גגות אסבסט צמנט בגגות חליפיים במבני מגורים ומבני ציבור.
- הכנה של תוכנית עירונית אסטרטגית להצללה ולקירוי באמצעות עצים, היכן שעדיין לא קיימת, וביצוע אופרטיבי של הצללה ברחובות כאמור, הכל בהתאם לעקרונות קול קורא 18665 (2025) להכנת תוכניות להצללה ולקירוי ולביצוע פיילוט להצללה אופרטיבית באמצעות עצים.
- ביצוע פעולות חינוך סביבתי, לרבות תכנון והקמת גינות קהילתיות וכן פעולות לליווי ובקרה של הפרויקט.
- הרחבת הפרויקט לעידוד הטיפול הסביבתי בשכונות טעונות טיפוח סביבתי.
- השתתפות בעלות ייעוץ סביבתי, בנוסף על הקיים (ככל וקיים), בתחומי התכנון ורישוי הבנייה וביצוע פיקוח, בקרה וייעוץ בנושא מוכנות העירייה לטיפול באירועי חירום סביבתיים.
- התקנה והפעלה של מערכות לזיהוי רעש חזק מכלי רכב, בתנאים שיקבע המשרד להגנת הסביבה ובהתאם לעקרונות קול קורא 18491 (2025) בנושא רכישת מערכות לאכיפה דיגיטלית של מפגעי רעש מכלי רכב, למעט לעניין שיעור התמיכה המקסימלי, שיעמוד על 90%.

לצורך סעיף זה, יוקצה המשרד להגנת הסביבה 80 מלש"ח, בחלוקה הבאה: 27 מלש"ח מתקציבו, ו-53 מלש"ח שיוקצו למשרד להגנת הסביבה מהמקור התקציבי המפורט בסעיף 5, שניהם בפריסה שווה על פני השנים 2026 – 2030. התקציב יוקצה באופן שווה בין ערי הליבה.

5. טיפול במפגעי פסולת – להנחות את המשרד להגנת הסביבה להקצות מתקציבו סך של עד 3 מלש"ח לעיריית נוף הגליל וסך של 3 מלש"ח לעיריית נצרת בפריסה שווה על פני השנים 2026-2027, עבור

טיפול במפגעי פסולת יבשה הכוללים שריפות פסולת, לרבות עבור התקנת אמצעי אכיפה למניעת השלכות חוזרות. זאת, בהתאם לתנאים שיקבע המשרד להגנת הסביבה.

6. עידוד טיפוח סביבתי - להנחות את המשרד להגנת הסביבה, לפנות להנהלת הקרן לשמירת הניקיון, בבקשה להקצות, בכפוף להוראות חוק שמירת הניקיון, התשמ"ד-1984 והתקנות לפיו סך של עד 2 מלש"ח לכל אחת מערי הליבה (סה"כ 14 מלש"ח) בשנים 2026 - 2030 עבור ביצוע פרויקטים לעידוד הטיפול הסביבתי בשכונות טעונות טיפוח סביבתי בתחומי ערי הליבה, בתנאים שתקבע הנהלת הקרן.

7. הקמת מתקני ספורט - להנחות את משרד התרבות והספורט לייעד סך של 60 מלש"ח עבור פיתוח מתקני ספורט בערי הליבה מתוך נספח א' לתכנית המתקנים הלאומית הפועלת מכוח חוק הספורט, התשמ"ח - 1988 (להלן: "תכנית המתקנים") על פני השנים 2026 - 2030, ולצורך כך להקצות סך של 25 מלש"ח בפריסה שווה על פני השנים 2026 - 2030 מתקציב הפעולות של משרד התרבות והספורט, וסך של 35 מלש"ח מתוך הסכום האמור בסעיף 5 להחלטה זו. הסכום המוקצה למשרד מתוך הסכום האמור בסעיף 5, יוקצה בפריסה שווה על פני השנים 2026-2030. לצורך יישום סעיף זה, להנחות את משרד התרבות והספורט ומשרד האוצר, לבחון עד ליום 28.6.2026 שילוב של מבחני תמיכה אזוריים ייעודיים לאזורי עדיפות לאומית במסגרת תכנית המתקנים.

8. קידום תכנון לרשת קווי האוטובוסים - להנחות את משרד התחבורה והבטיחות בדרכים, לקדם תכנון לרשת קווי האוטובוסים בערי הליבה בשנים 2026 - 2027. התכנון יכלול בחינה של נתיבי תחבורה ציבורית, מסופי תחבורה, מיקומי תחנות כולל התאמה לתוכנית התיירות (סעיף 1.3.2.2 להלן) - מיקומים ושעות, התאמות לאוטובוס מפרקי וכן תגבור והקמת קווים, ותגבור היצע אוטובוסים.

ג. הגברת הביטחון האישי ותחושת הביטחון במרחב הציבורי

1. חיזוק מערכי האכיפה המקומיים - להנחות את המשרד לביטחון לאומי, לפעול לחיזוק מערכי האכיפה המקומיים הקיימים בערי הליבה, בהתאם להוראות חוק מערכי אכיפה מקומיים, התשע"א-2011. כאשר שיעור ההשתתפות בשכר הפקחים ברשויות שנתמכות מתחת ל-50% מימון, יגדל עד להיקף של 50% בין השנים 2026 - 2027 ויפחת חזרה לרמתו הנוכחית בשנת 2028. לצורך כך, יוקצו למשרד לביטחון לאומי 5.266 מלש"ח בפריסה שווה על פני השנים 2026 - 2027 מהמקור התקציבי בסעיף 5. יובהר, כי לאחר סיום תוקפו של סעיף זה, יחולו לעניין השתתפות המשרד במימון כאמור, התבחינים והכללים הרוחביים לעניין השתתפות במימון מערכי אכיפה מקומיים בהתאם להוראות חוק מערכי אכיפה מקומיים, התשע"א-2011.

2. חיזוק הביטחון האישי והקהילתי - להנחות את המשרד לביטחון לאומי, לפעול בשנים 2026 - 2030 באמצעות הרשות הלאומית לביטחון קהילתי להרחבת התוכניות למניעת אלימות והתנהגות אנטי חברתית וכן למאבק בשימוש בסמים ובאלכוהול בערי הליבה, לצורך הגברת החוסן הקהילתי ושיפור המוגנות, ובכלל זה הרחבת המערכים הטכנולוגיים להגברת הביטחון ותחושת הביטחון האישי במרחב הציבורי, בהתאם להוראות הדין ובהתאם לתוכנית שתגובש במשרד בנושא זה. התקציב יחולק על פי קריטריונים מקצועיים שיקבע המשרד שיכללו, בין היתר, את גודל האוכלוסייה בערי הליבה. לצורך כך, יוקצה למשרד לביטחון לאומי סך של 31.5 מלש"ח בפריסה שווה בשנים 2026 - 2030 מהמקור התקציבי בסעיף 5.

3. הקמה ותגבור פעילות צוותי חירום שכונתיים - להנחות את משרד הרווחה והביטחון החברתי להקים ולתגבר את פעילות צוותי החירום השכונתיים בערי הליבה. לצורך יישום סעיף זה, יוקצה למשרד הרווחה והביטחון החברתי סך של 11.5 מלש"ח בפריסה שווה על פני השנים 2026-2030 מהמקור התקציבי בסעיף 5. חלוקת התקציב בין הערים בהתאם לנהלי המשרד.

חיזוק איתנות השלטון המקומי

א. גיבוש והפעלת סל עירוני "מבוסס מקום" - לצורך קידום פיתוח כלכלי ויציבות פיננסית, פיתוח המרחב הציבורי, פיתוח ארגוני, היערכות לחירום, וחיזוק יכולות ניהול וביצוע של השלטון המקומי, להנחות את משרד הפנים בשיתוף ערי הליבה לפתח סל עירוני מותאם "מבוסס מקום" (להלן: "סל עירוני") עבור כל אחת מערי הליבה.

לצורך יישום הסעיף, יוקם צוות בין משרדי (להלן: "הצוות") בהובלת משרד הפנים בשיתוף משרד האוצר ומשרד ראש הממשלה אשר יגבש את חלוקת התקציב בין ערי הליבה תוך 30 יום ממועד אישור החלטה זו, ויאשר את הסל העירוני עבור כל עיר ליבה, בהתאם לעקרונות הבאים:

- כל עיר ליבה תגיש למשרד הפנים תכנית רב שנתית לשנים 2026 – 2030 תוך 60 יום ממועד אישור החלטה זו.

- בהתאם לסך התקציב ופריסתו כפי שייקבע הצוות, בהתאם לעקרונות הבאים:

- התכנית תכלול סל עירוני אשר מתוכו ייעודו 45-65% מהתקציב לפיתוח כלכלי; עד 30% לפיתוח עירוני; 5-15% לפיתוח ארגוני; 5-30% להיערכות לחירום.

- הסל העירוני שתגיש כל עיר ליבה יתוקצב בפריסה שווה על פני השנים 2026 – 2030.

לצורך כך, יוקצו למשרד הפנים 250 מלש"ח מהמקור המפורט בסעיף 5, אשר 48.5 יוקצו בכל אחת מהשנים 2026, 2027, 2028 ו-3030, סך של 56 מלש"ח בשנת 2029, בהתאם לחלוקה להלן::

א. 110.5 מלש"ח בפריסה שווה על פני השנים 2026 – 2030 לטובת פיתוח כלכלי וקידום תשתיות מחוללי צמיחה.

ב. 73 מלש"ח בפריסה שווה על פני השנים 2026 – 2030 לטובת פיתוח עירוני לרבות השלמת מאצ'ינג למיזמי תשתית והנגשת מבני ציבור.

ג. 35 מלש"ח בפריסה שווה על פני השנים 2026 – 2030 לטובת היערכות לחירום בתחומי פעילותו של משרד הפנים.

ד. 24 מלש"ח בפריסה שווה על פני השנים 2026 – 2030 לטובת פיתוח ארגוני, טרנספורמציה דיגיטלית וחיזוק ההון האנושי. רכיבי התוכנית הקשורים לשכר עובדים (לרבות הכלים בנושא שימור וקליטת עובדים ותוכניות פרישת עובדים) יקבעו באישור הממונה על השכר ויחסי עבודה במשרד האוצר ולהוראות החלות על פי כל דין לפי הסדרה ושינויים בנוגע לשכר עובדים.

ה. הצוות יהיה רשאי להסיט עד 25% או 25 מלש"ח, הנמוך מבניהם, בין הסכומים המפורטים בסעיפים קטנים (א)-(ד) לעיל.

בנוסף לסכומים כאמור, יוקצה למשרד הפנים סך של 7.5 מלש"ח בשנת 2029 מהמקור המפורט בסעיף 5 לטובת רשויות מצטיינות בשנה הרביעית של ההחלטה (2029), על בסיס עמידה ביעדים שיקבעו על ידי הצוות.

כלל הסכומים בסעיף זה ואופן מימושם והקצאתם לערי הליבה, ייעשו בהתאם לנהלים הנהוגים במשרד הפנים ובכפוף לכל דין. התקציבים בסעיף זה יינתנו לערי הליבה בנוסף ומבלי לפגוע בכל מענק אחר. יובהר כי לא יינתן מימון כפול עבור שימוש שכבר תוקצב ממקור ממשלתי עבור תכלית זה. לשם כך אישור התכנית מותנה בכך שתעוגן בה הבחנה בין תחומי הפעילות שבגינם יינתנו מענקי הפיתוח לסעיפים אחרים בהחלטה זו, כך שלא יתוקצבו במסגרת התוכנית נושאים בתחומי פעילות שיתוקצבו או שניתן להם מענה בהחלטה על ידי משרדים אחרים.

ב. הגברת העצמאות והחוסן באנרגיה – לצורך הגברת העצמאות והחוסן באנרגיה של ערי הליבה, כך שתגדל אמינות אספקת החשמל גם בעת חירום, וזאת תוך מתן מנוף לפיתוח כלכלי ותשתיתי לרשויות ולתושבים, להנחות את משרד האנרגיה והתשתיות להקצות לערי הליבה סך של 10 מלש"ח בשנת 2027. סכום זה ישמש את ערי הליבה למיזמים של אנרגיה מקיימת בתחומים הבאים: התייעלות באנרגיה בנכסי הרשות, ניהול אנרגיה בנכסי הרשות, תשתיות טעינה (AC) לרכב חשמלי בשטחים ציבוריים של הרשות המקומית, החלפת צי רכב רשותי תפעולי ברכב חשמלי בדגש על משאיות אשפה וכן העלאת מודעות לתחום אנרגיה מקיימת בערי הליבה; ולמנגנוני ליווי והטמעה לפרויקטים המופיעים לעיל וזאת, בין היתר, באמצעות האשכולות האזוריים. התקציב יועבר לערי הליבה בהתאם לקריטריונים והנחיות שיקבע משרד האנרגיה והתשתיות. לצורך כך, יוקצה למשרד האנרגיה והתשתיות סך של 10 מלש"ח מתוך המקור התקציבי בסעיף 5 בשנת 2027.

- ג. הקצאת קרקע מסחרית - להנחות את משרד הפנים בשיתוף רשות מקרקעי ישראל (רמ"י), אגף תקציבים ואגף החשבת הכללית במשרד האוצר ומשרד הבינוי והשיכון, לקדם תוך 120 יום עבודת מטה לבחינה יישומית ומשפטית של הקצאת קרקע מסחרית בפטור ממכרז לעיריות לרבות לחברות עירוניות שלהן.
- ד. השלמת הכנת תכניות היערכות לשינוי אקלים - להנחות את המשרד להגנת הסביבה להכין, בתיאום עם הרשות המקומית הרלוונטית, תכנית היערכות לשינוי אקלים לערים נוף הגליל וצפת. התוכנית תהיה מבוססת על תכנית היישום הלאומית להתמודדות עם משבר האקלים ועל תרחישי אקלים מעודכנים לאזור. לצורך כך יוקצה למשרד להגנת הסביבה סך של 180 אלש"ח בשנת 2026 מהמקור התקציבי המפורט בסעיף 5.

ביסוס מערכת אזורית לצמיחה בת קיימא

פיתוח תשתיות פיזיות אזוריות

א. פיתוח תשתיות תחבורה

- השלמת בדיקת כדאיות כלכלית כביש רוחב עפולה-כפר ברוך - להנחות את משרד התחבורה והבטיחות בדרכים להשלים בדיקת כדאיות כלכלית במהלך שנת 2027 לביצוע כביש רוחב המחבר את עפולה וכפר ברוך במקביל למסילת העמק ועד מחלף תל קשיש. לצורך כך, יקצה משרד התחבורה והבטיחות בדרכים מתקציבו 0.15 מלש"ח בשנת 2027.
- קידום תכנון מוקדם כביש 805 - להנחות את משרד התחבורה והבטיחות בדרכים לקדם תכנון מוקדם לכביש 805 עראבה-סכנין. לצורך כך, יקצה משרד התחבורה והבטיחות בדרכים 15 מלש"ח מתקציבו בפריסה שווה על פני השנים 2027 – 2028.
- קידום תכנון מפורט וביצוע הרחבת כביש 75 - להנחות את משרד התחבורה והבטיחות בדרכים לקדם תכנון מפורט וביצוע להרחבת כביש 75 רמת גבריאל-יפיע לדו-מסלולי ודו-נתיבי. לצורך כך, יקצה משרד התחבורה והבטיחות בדרכים 15 מלש"ח מתקציבו בשנת 2027, ובשנת 2028 יקצה מתקציבו 110 מלש"ח לביצוע.
- השלמת תכנון מוקדם מתח"מ עכו מזרח - להנחות את משרד התחבורה והבטיחות בדרכים להשלים הליך תכנון מוקדם למתח"מ עכו מזרח במפגש כבישים 4 ו-85. לצורך כך, יוקצה למשרד התחבורה והבטיחות בדרכים סך של 10 מלש"ח בפריסה שווה על פני השנים 2026-2027 מהמקור התקציבי בסעיף 5.
- בחינת קידום תכנון מפורט כביש 675 - להנחות את משרד התחבורה והבטיחות בדרכים לבחון קידום תכנון מפורט של כביש 675 נבות-הסרגל במסגרת חומש הדרכים הבא, וזאת כפוף להתאמתו לתוכנית האסטרטגית לדרכים ולבחינת כדאיות כלכלית בהתאם לנוהל פר"ת.
- בחינת קידום תכנון מפורט לשדרוג כביש 71 - להנחות את משרד התחבורה והבטיחות בדרכים לבחון קידום תכנון מפורט של שדרוג כביש 71 במקטע נבות-עפולה הכולל הרחבת הכביש לדו-נתיבי ודו-מסלולי באורך של כ-7 ק"מ, במסגרת חומש הדרכים הבא, וזאת כפוף להתאמתו לתוכנית האסטרטגית לדרכים ולבחינת כדאיות כלכלית בהתאם לנוהל פר"ת.
- בחינת ביצוע הרחבת כביש 66 - להנחות את משרד התחבורה והבטיחות בדרכים לבחון ביצוע של הרחבת כביש 66 במקטע התשבי-מגידו לדו-מסלולי ודו-נתיבי במסגרת חומש הדרכים הבא, וזאת כפוף להתאמתו לתוכנית האסטרטגית לדרכים ולבחינת כדאיות כלכלית בהתאם לנוהל פר"ת.
- קידום תכנון מוקדם להרחבת כביש 768 - לרשום את הודעת משרד התחבורה והבטיחות בדרכים כי הוקצו 5 מלש"ח עבור תכנון מוקדם סטטוטורי להרחבת כביש 768 לדו מסלולי ודו נתיבי.
- ביצוע דרך העצמאות בצפת – לרשום את הודעת משרד התחבורה כי הוקצו 45 מלש"ח עבור ביצוע של פרויקט דרך העצמאות בצפת (כביש 8678) וכי הפרויקט יושלם עד 2028.
- גיבוש תכנית אסטרטגית לתכלול מערך התחבורה הציבורית - להנחות את משרד התחבורה והבטיחות בדרכים לגבש, בתוך 180 יום ממועד אישור החלטה זו, תוכנית אסטרטגית לתכלול מערך התחבורה הציבורית במחוז הצפון. התוכנית תגובש בהובלת המשרד ובהתייעצות האשכולות האזוריים במחוז הצפון, תוך מתן דגש לחיזוק הקישוריות והנגישות במרחב, ובפרט עבור הגברת הנגישות האזורית לערי הליבה ול"יעדים מרכזיים", כהגדרתם על ידי הרשות לתחבורה ציבורית. עם

הצגת התוכנית ואישורה, תוגש לממשלה הצעת החלטה משלימה בעניין, לרבות לצורך עיגון התקציב הנדרש ליישומה.

ב. הגברת הקישוריות לתחנות הסעת המונים (קיימות/ מתוכננות/ בביצוע)

1. העצמת בינוי – להנחות את מינהל התכנון לקדם תכנון מפורט להעצמת הבינוי והפיתוח בסביבות תחנות הסעת המונים קיימות/ מתוכננות / בביצוע באזור ההחלטה בשנים 2026-2027. לצורך כך יוקצו למינהל התכנון סך של 5 מלש"ח בפריסה שווה על פני השנים 2026 – 2027 מהמקור התקציבי המפורט בסעיף 5.

2. תכנון והקמת תשתיות תחבורה תומכות - להנחות את משרד התחבורה, בתיאום עם מינהל התכנון, לקדם תוכנית ייעודית לשיפור הנגישות והקישוריות לתחנות הסעת המונים קיימות/ מתוכננות / בביצוע באזור ההחלטה. לצורך כך, יוקצו למשרד התחבורה והבטיחות בדרכים סך של 5 מלש"ח מהמקור התקציבי בסעיף 5 בפריסה שווה על פני השנים 2026-2027.

ג. הקמת מתקנים לטיפול בפסולת אורגנית - להנחות את המשרד להגנת הסביבה, לפנות להנהלת הקרן לשמירת הניקיון, בבקשה להקצות, בכפוף להוראות חוק שמירת הניקיון, התשמ"ד - 1984 והתקנות לפיו ובתנאים שתקבע הנהלת הקרן, סכום של עד 75 מלש"ח, בשנת 2027- מתוך התקציב שמקצה הקרן למתקנים לטיפול בפסולת אורגנית עבור תמיכה בהקמת מתקנים לטיפול בפסולת אורגנית במחוז הצפון, שישרתו במרביתם את אזור ההחלטה. התמיכה תינתן בהליך תחרותי ותעשה בהתאם לתנאים שתקבע הקרן לשמירת הניקיון.

ד. פיתוח ושדרוג תשתיות מים וביוב אזוריות – לרשום את הודעת רשות המים כי תתמוך בהקמה ושדרוג תשתיות מים באזור ההחלטה באמצעות ספקים כפריים רב יישובים, וכן בחיבור תשתיות ביוב של אזורי תעשייה מרחביים למאספי ביוב אזוריים משותפים. לצורך כך, יוקצו לרשות המים מהמקור התקציבי המפורט בסעיף 5, סך כולל של 20 מלש"ח בפריסה שווה על פני השנים 2026 - 2028, מהם 5 מלש"ח לטובת תשתיות מים ו-15 מלש"ח לטובת תשתיות ביוב. התקציב לטובת תשתיות הביוב יוקצה בחלוקה של 50% מענק ו-30% הלוואה. הפרויקטים ייבחנו ויאושרו בהתאם לנהלי רשות המים, ובלבד שהובטחה הקצאת הכספים בדרך המקובלת על משרד האוצר ורשות המים, ובכלל זה קיומו של משק כספים סגור.

ה. הרחבת פריסת אמצעים טכנולוגיים להגברת הביטחון האיש - להנחות את המשרד לביטחון לאומי, לתקצב את הפריסה והתפעול בשנים 2027 - 2029 של אמצעים טכנולוגיים בצירי התנועה באזור ההחלטה, בהתאם לשיקולים מבצעיים של משטרת ישראל, לטובת הגברת הביטחון ותחושת הביטחון באזור ההחלטה. לצורך כך, יקצה המשרד לביטחון לאומי סך של 10 מלש"ח, 7.5 מלש"ח מתקציבו, ו-2.5 מלש"ח שיוקצו למשרד לביטחון לאומי מהמקור התקציבי בסעיף 5, שניהם בפריסה שווה על פני השנים 2027 – 2029.

ו. העברת המטה והימ"ר של המחוז הצפוני במשטרת ישראל - להנחות את המשרד לביטחון לאומי, משטרת ישראל, ומנהל הדיור הממשלתי לפעול להעברת המטה והימ"ר של המחוז הצפוני במשטרת ישראל לנוף הגליל עד סוף שנת 2027. לצורך יישום סעיף זה, יקצה המשרד לביטחון לאומי מתקציבו סך של 12 מלש"ח בשנת 2027 לצורך התאמת המבנה והמעבר, ו-48 מלש"ח בפריסה שווה על פני השנים 2030 - 2028 לטובת שכירות מבנה בנוף הגליל.

ז. הקמת אזורי חיץ - להנחות את המשרד לביטחון לאומי, להקים בליווי וסיוע הרשות הארצית לכבאות והצלה, אזורי חיץ בתאי השטח שסווגו על ידי הרשות הארצית לכבאות והצלה ברמת סיכון 5 באזור ההחלטה בהתאם לתעודף מקצועי של הרשות הארצית לכבאות והצלה. לצורך כך, יוקצה למשרד לביטחון לאומי סך של 1.94 מלש"ח מהמקור התקציבי בסעיף 5 בשנת 2027.

קידום מנועי צמיחה מרחביים וחדשנות אזורית

א. פיתוח הון אנושי אזורי

1. התאמת הכשרות תעסוקתיות "מבוססת אזור" - להנחות את משרד העבודה ואת שירות התעסוקה לפעול לפיתוח והפעלת תוכניות הכשרה תעסוקתית אזוריות, המותאמות לצורכי שוק העבודה המקומי והאזורי, להגדלת פריון העבודה ובראייה הצופה פני עתיד, בהתאם לתוכניות העבודה שיגובשו עם האשכולות האזוריים במחוז הצפון, כדלקמן :

1.1) להנחות את משרד העבודה, לגבש ולהפעיל מסלולי הכשרה מקצועית ופיתוח כוח אדם והסבה מקצועית בתחומי תעשייה, ייצור מתקדם, טכנולוגיה, ומקצועות נדרשים, תוך התאמה לאוכלוסיות ייעודיות לרבות צעירים ואנשים עם מוגבלות, בהתאם לצורכי המעסיקים במרחב האזורי. לצורך כך, יוקצו למשרד העבודה 2.5 מלש"ח מהמקור התקציבי 5 בפריסה שווה על פני השנים 2026 – 2030. יובהר כי כלל תוכניות ההכשרה יהיו במקצועות בעלי תשואה להכשרה העולה על התשואה המינימלית, כמשמעותה בסעיף 2.8.ב(א) להחלטת ממשלה 198 מיום 1.8.2021.

1.2) לרשום את הודעת שירות התעסוקה כי הוא יפעיל שירותי ייעוץ, אבחון, ליווי והשמה תעסוקתית למשתתפי התוכניות, לרבות הפניית המשתתפים למסלולי ההכשרה ולצורכי שוק העבודה המקומי והאזורי. לצורך כך, יוקצו לשירות התעסוקה 2.5 מלש"ח מהמקור התקציבי 5 בפריסה שווה על פני השנים 2026 – 2030.

2. חיזוק תשתיות אזוריות לקידום לימודים בתחומי הבגרות טק – להנחות את משרד החדשנות, המדע והטכנולוגיה לגבש תכנית לחיזוק תשתיות אזוריות באזור ההחלטה לקידום הלימודים בתחומי הבגרות טק (פיסיקה, מדעי המחשב, מתמטיקה ואנגלית), לרבות תשתיות לקידום ההון האנושי העוסק בתחומים אלו. לצורך כך יוקצו למשרד 6 מלש"ח בפריסה שווה בין השנים 2026 – 2030 מהמקור התקציבי בסעיף 5.

3. שימור וחיזוק ההון האנושי בתחומי השירותים החברתיים – להנחות את משרד הרווחה והביטחון החברתי להפעיל מערך אזורי של הכשרות והדרכות במטרה לתרום לכשירותם המקצועית ושימורם של עובדים במחלקות לשירותים החברתיים באזור ההחלטה. לצורך סעיף זה, יקצה משרד הרווחה והביטחון החברתי סך של 17 מלש"ח, 5 מלש"ח מתקציבו, ו- 12 מלש"ח יוקצו למשרד הרווחה והביטחון החברתי מהמקור התקציבי בסעיף 5, שניהם בפריסה שווה על פני השנים 2027 – 2030.

ב. פיתוח תעשיות ביטחוניות ותשתיות ייצור אסטרטגיות

1. העברת מרכזי השיקום והאחזקה (מש"א) לאז"ת ציפורית –

1.1) לרשום את הודעת שר הביטחון בדבר קידום העברת מרכזי השיקום והאחזקה (מש"א) מתל השומר ומאתרים נוספים לאז"ת ציפורית בהתאם להסכם "שוה"ם 4", וכחלק מיישומו ובהמשך למדיניות העתקת מחנות צה"ל מאזורי הביקוש, לטובת חיזוק הפריפריה והקמת תשתיות מתקדמות לצה"ל.

1.2) הממשלה רושמת לפניה את הודעת שר האוצר ושר הביטחון, כי תסוכם מעטפת כ"א בהתאם לסיכום שוה"ם 4 ובאופן שיבטיח את מימוש הפינוי בפועל ועמידה בלוחות הזמנים הנגזרים מההסכם, במטרה להבטיח את משיכת ההון האנושי הנדרש והגדלת אפשרויות העסקה באזור ההחלטה.

1.3) להנחות את משרד התחבורה והבטיחות בדרכים לקדם תכנון ראשוני של התשתיות התחבורתיות הנדרשות לשיפור הנגישות לפארק תעשייה ציפורית ולמש"א בפרט. התכנון יכלול תכנית נדרשת לשדרוג כבישים, תוואי ותחנות רכבת, מסוף מטענים, תחבורה ציבורית ועוד. לצורך יישום סעיף זה, יוקצו 3 מלש"ח מהמקור התקציבי בסעיף 5 למשרד התחבורה, בפריסה שווה על פני השנים 2026 – 2027.

1.4) גיבוש פרוגרמה להקמת מרכז הכשרות טכנולוגי צבאי בפארק ציפורית - להנחות את משרד הביטחון בתיאום עם משרד העבודה לגבש פרוגרמה להקמת מכון הכשרות טכנולוגי צבאי בסמוך למש"א בפארק התעשייה ציפורית. לצורך יישום סעיף זה, יקצה משרד הביטחון מתקציבו סך של 4 מלש"ח בשנת 2030 ו- 3 מלש"ח שיוקצו למשרד הביטחון מהמקור התקציבי בסעיף 5, בפריסה שווה על פני השנים 2027 – 2029.

2. חיזוק רציפות תפקודית בתעשיות ביטחוניות ודואליות - להנחות את משרד הביטחון, בהתייעצות עם משרד הכלכלה והתעשייה, להקצות תקציב ייעודי באזור ההחלטה לסיוע לתעשייה הביטחונית, בהתאם לצרכים הביטחוניים של המשק, על פי תבחינים שיגבש משרד הביטחון. לטובת מימוש סעיף זה, יוקצו סך של 50 מלש"ח מהמקור התקציבי בסעיף 5 בפריסה כדלהלן: 25 מלש"ח בשנת 2027 ו- 25 מלש"ח בפריסה שווה על פני השנים 2028 – 2029. עוד, לטובת מימוש סעיף זה, יוקצה מתקציב

משרד הביטחון סך של 50 מלש"ח בשנת 2030. יובהר כי הפעילות בסעיף זה, לא תעודד מעבר של מפעלים ביטחוניים מהטווח המכונה 0-9 ק"מ מגבול הלבנון כהגדרתו בהחלטה 4194.

3. חיזוק פעילות התעשיות הביטחוניות במחוז הצפון - להנחות את מנכ"לית משרד ראש הממשלה להקים צוות בין-משרדי (להלן: "הצוות") לחיזוק פעילות התעשיות הביטחוניות והתעשייה הדואלית באזור ההחלטה, בהובלה משותפת עם מנכ"ל משרד הביטחון או מי מטעם, ובהשתתפות מנכ"לי המשרדים והגופים הבאים, או מי מטעם: משרד האוצר, משרד הכלכלה והתעשייה, הרשות הלאומית לחדשנות טכנולוגית (להלן: "רשות החדשנות"), משרד התחבורה והבטיחות בדרכים, משרד האנרגיה והתשתיות, משרד העבודה, רשות מקרקעי ישראל (רמ"י), ונציג מינהלת תנופה. בנוסף, ראשי הצוות יהיו רשאים להזמין לדינורם, לפי הצורך, נציגים ממשרדי גופי ממשלה נוספים, גופי מערכת הביטחון, רשויות מקומיות, נציגי התעשיות הביטחוניות, מוסדות אקדמיים, מכללות טכנולוגיות, וגופים מקצועיים נוספים.

הצוות יגבש תוך 120 יום, תכנית יישומית לחיזוק פעילות התעשיות הביטחוניות, הדואלית והתשתיות התומכות, וזאת לצורך חיזוק רציפות הייצור הביטחוני בישראל, קידום רכש וייצור "כחול-לבן", פיזור גיאוגרפי של תשתיות ייצור אסטרטגיות, ומתוך מטרה לקדם מנועי צמיחה אזוריים, יצירת תעסוקה איכותית, וחיזוק שרשראות אספקה מקומיות במחוז הצפון. התכנית תכלול, בין היתר:

- מיפוי הצרכים, החסמים והיכולות הקיימות בתחום התעשיות הביטחוניות באזור ההחלטה;
- זיהוי אזורים ואתרים לפיתוח תעשייה ביטחונית או תעשייה דואלית באזור ההחלטה, לרבות בהיבטי תכנון, הקצאת קרקע, תת קרקע, תשתיות והון אנושי;
- המלצה להרחבה והסבה של אמצעי ייצור תעשייתיים, עבור תעשייה ביטחונית או תעשייה דואלית;
- המלצה על כלי מדיניות, לרבות תמריצים כלכליים, הקצאת קרקע, פיתוח תשתיות אנרגיה, דיגיטציה ותקשורת, הכשרת הון אנושי וטכנולוגי ושת"פ אקדמיה-תעשייה ביטחונית, והסרת חסמים תשתיתיים ורגולטוריים;
- מיפוי והמלצה על כלי מדיניות מותאמים לטווח המכונה 0-9 ק"מ מגבול הלבנון כפי שהוגדר בהחלטה מס' 4194.

הצוות יגבש ויאשר תכנית פעולה תוך 120 יום ממועד החלטה זו, ויגיש את מסקנותיו לממשלה. לצורך עבודת הצוות, יקצה משרד הביטחון מתקציבו סך של עד 1 מלש"ח בשנת 2026, לרבות לצורך התקשרויות עם יועצים מקצועיים, ביצוע עבודות מטה, מחקר ומיפוי נתונים, ככל ונדרש. בנוסף, יוקצו ליישום מרכיבים בתכנית סך של 40 מלש"ח מהמקור התקציבי בסעיף 5, אשר יוקצו למשרד ראש הממשלה בפריסה שווה על פני השנים 2027 – 2028. יובהר כי התקציב המוקצה בסעיף ישמש לתקצוב ההמלצות עבור אזור ההחלטה בלבד.

ג. חיזוק ופיתוח אזורי תעשייה מרחביים

1. פיתוח והרחבת אזורי תעשייה מרחביים - להנחות את מנהל אזורי תעשייה שבמשרד הכלכלה והתעשייה לפעול לתכנון, לפיתוח, ולביצוע סקרי היתכנות באזורי תעשייה מרחביים באזור ההחלטה. לטובת יישום סעיף זה, יוקצו 70 מלש"ח, מתוכם 12 מלש"ח מתקציב משרד הכלכלה והתעשייה ו-58 מלש"ח שיוקצו למשרד הכלכלה והתעשייה מהמקור התקציבי המפורט בסעיף 5, שניהם בפריסה שווה על פני השנים 2026-2030.

2. עידוד ייזום ופיתוח אזורי תעשייה מרחביים - להנחות את מנהל אזורי תעשייה במשרד הכלכלה והתעשייה לתקצב מענקי הוצאות פיתוח קרקע באזורי תעשייה המרחביים באזור ההחלטה בהתאם להוראה 6.11 מענק השתתפות בהוצאות פיתוח למפעלי תעשייה, באזורי תעשייה המרחביים אשר בהם משרד הכלכלה והתעשייה הוא הגורם המפתח וגובה הוצאות פיתוח. לטובת יישום סעיף זה, יוקצו 20 מלש"ח למשרד הכלכלה והתעשייה מהמקור התקציבי המפורט בסעיף 5 בפריסה שווה על פני השנים 2026-2030.

3. קידום השקעות הון באזורי תעשייה מרחביים - להנחות את מנהל הרשות להשקעות ולפיתוח התעשייה והכלכלה במשרד הכלכלה והתעשייה, להביא בפני מינהלת הרשות להשקעות ולפיתוח התעשייה והכלכלה הצעה לקבוע כי בכללי המינהלת יוקצה תקציב ייעודי עבור תוכניות השקעה בשנים 2027 – 2030 למפעלי תעשייה באזורי תעשייה המרחביים שעומדים בתנאי החוק לעידוד השקעות הון, התשי"ט 1959. לטובת סעיף זה, יקצה משרד הכלכלה והתעשייה סך של 42 מלש"ח,

12 מלש"ח מתקציבו, ו- 30 מלש"ח שיוקצו למשרד הכלכלה והתעשייה מהמקור התקציבי בסעיף 5, שניהם בפריסה שווה על פני השנים 2027 – 2030.

4. התחדשות אזורי תעשייה מרחביים – להנחות את מינהל אזורי תעשייה שבמשרד הכלכלה והתעשייה לפעול להתחדשות אזורי תעשייה מרחביים, לרבות תכנון ושדרוג וחדוש תשתיות, זאת בהתאם לקריטריונים שייקבעו בהתייעצות עם משרד האוצר ויתחשבו, בין היתר ובמצבם של אזורי התעשייה. לצורך יישום סעיף זה, יקצה משרד הכלכלה והתעשייה סך של 40 מלש"ח, 10 מלש"ח מתקציבו, ו- 30 מלש"ח שיוקצו למשרד הכלכלה והתעשייה מהמקור התקציבי בסעיף 5, שניהם בפריסה שווה על פני השנים 2026 - 2030.

ד. הטמעת טכנולוגיות מתקדמות בתעשייה

1. תמיכה בהטמעת טכנולוגיות ייצור מתקדמות - להנחות את משרד הכלכלה והתעשייה להקצות במסגרת פעילות המרכז לתעשייה מתקדמת תקציב ייעודי עבור בקשות של חברות יצרניות באזור ההחלטה. התקציב ישמש, בין היתר, לביצוע אבחוני עומק ופרויקטים להטמעת טכנולוגיות לייצור מתקדם ולהתייעלות במשאבים. לשם כך, יקצה משרד הכלכלה והתעשייה סך של 23 מלש"ח, 3 מתקציבו ו- 20 מהתקציב המפורט בסעיף 5 שיוקצו למשרד הכלכלה והתעשייה, שניהם בפריסה שווה על פני השנים 2026 - 2030.

2. הכשרת מנהלים להובלת חדשנות תעשייתית - להנחות את משרד הכלכלה והתעשייה להקצות במסגרת פעילות המרכז לתעשייה מתקדמת תקציב ייעודי להפעלת תוכניות הכשרה למנהלים בחברות יצרניות באזור ההחלטה. התוכניות ישמשו להקניית כלים להובלת תהליכי חדשנות והטמעת טכנולוגיות מתקדמות בחברות. לשם כך יקצה משרד הכלכלה והתעשייה סך של 3 מלש"ח, 0.5 מתקציבו ו- 2.5 מלש"ח התקציב המפורט בסעיף 5 שיוקצו למשרד הכלכלה והתעשייה, שניהם בפריסה שווה על פני השנים 2026 - 2030.

3. העלאת פריון במפעלי תעשייה – על מנת להעלות את רמת החדשנות והפריון במפעלי תעשייה, משרד הכלכלה והתעשייה ינחה את רשות ההשקעות לפרסם מקצה ייעודי במסגרת הוראת מנכ"ל 4.68 למפעלים באזור ההחלטה לטובת הטמעת טכנולוגיות ייצור מתקדמות. לשם כך יקצה משרד הכלכלה והתעשייה סך של 55 מלש"ח, 15 מתקציבו ו- 40 התקציב המפורט בסעיף 5 אשר יוקצו למשרד הכלכלה והתעשייה, שניהם בפריסה שווה על פני השנים 2026 - 2030.

4. הטמעת טכנולוגיות בינה מלאכותית ורובוטיקה מתקדמת (Physical AI) בתעשייה - על מנת להאיץ את תהליכי הטמעת טכנולוגיות בינה מלאכותית (AI) לייעול תהליכי ייצור במפעלי תעשייה ברמות בשלות טכנולוגיות שונות, להנחות את מינהל תעשיות במשרד הכלכלה והתעשייה להפעיל תוכנית סיוע ייעודית לחברות יצרניות באזור ההחלטה, שמטרתה הטמעת טכנולוגיות בינה מלאכותית (AI) לייעול תהליכי ייצור ותהליכי עבודה. על מנת לממש תכנית זו, תגובש דרך פעולה בהסכמת אגף תקציבים במשרד האוצר בתוך 90 יום, כמו כן להפעיל פיילוט באזור ההחלטה להטמעת פתרונות רובוטיקה מתקדמת המותאמים לייצור בהיקפים נמוכים ובמגוון מוצרים גבוה בחברות יצרניות באזור ההחלטה. על מנת לממש תכנית זו, תגובש דרך פעולה, בהסכמת אגף תקציבים במשרד האוצר עד לסוף שנת 2026. לצורך סעיף זה, יוקצה למשרד הכלכלה והתעשייה סך של 30 מלש"ח מהמקור התקציבי המפורט בסעיף 5 בפריסה שווה על פני השנים 2027 - 2030.

ה. סיוע לייצוא בתחומי הקלאסטרים – להנחות את מינהל סחר חוץ במשרד הכלכלה והתעשייה לקבוע תעדוף ותקצוב ייעודי עבור חברות בתחומי הקלאסטרים הממוקמות באזור ההחלטה, המגישות בקשות במסגרת התכנית פיילוטים בחו"ל. זאת, במטרה להגדיל את מספר היצואנים ואת תחומי הפעילות הכלכלית באזורים אלו. לצורך כך, יקצה משרד הכלכלה והתעשייה 13 מלש"ח, 3 מלש"ח מתקציבו, ויוקצה למשרד הכלכלה והתעשייה סך של 10 מלש"ח מהמקור התקציבי בסעיף 5, שניהם בפריסה שווה על פני השנים 2026 – 2030. יובהר כי תקציב זה יוקצה בנוסף לתקציב המיועד לתכנית, ולא יבוא במקומו.

ו. חיזוק תשתיות חדשנות ומו"פ

1. הקמת תשתית לפיתוח וייצור שבבים - במטרה לפתח את תעשיית השבבים במדינת ישראל בכלל ובאזור הצפון בפרט, לרשום הודעות כי יבוצעו מהלכים על ידי רשות החדשנות להקמת מעבדה לשרותי מו"פ בישראל ועל ידי משרד הכלכלה והתעשייה לשם הקמת והנגשת תשתית ייצור בכמויות קטנות (Pilot Line) בתחום פוטוניקה משולבת (Integrated Photonics), אשר ישמשו להאצת

תהליכי מו"פ וייצור של שבבים פוטוניים (PIC - Photonic Integrated Circuits). במסגרת זו, להנחות את משרד הכלכלה והתעשייה לפעול למתן סיוע לצורך תמיכה בהקמת תשתית ייצור שתוקם באזור ההחלטה בהתאם לתבחינים שייקבעו במשרד הכלכלה והתעשייה, למעבר לייצור (Scale-up), התאמת PDK (Process Design Kit) וייצור סדרות קטנות (Low Volume) ברמה תעשייתית.

לצורך כך, יקצה משרד הכלכלה והתעשייה סך של 25 מלש"ח מתקציבו בשנת 2027 במסגרת כלי הסיוע של הרשות להשקעות הון. לצורך יישום סעיף זה, משרד הכלכלה והתעשייה יפרסם בשנת 2027 מקצה ייעודי לתמיכה בהקמת תשתית ייצור באזור ההחלטה. ככל שייבחר זוכה בהתאם לתבחינים שייקבעו, יוקצה למשרד הכלכלה והתעשייה סך נוסף של 25 מלש"ח מהמקור התקציבי המפורט בסעיף 5 בשנת 2027 לצורך מימוש הסיוע.

ככל שלאחר שני פרסומים של המקצה הייעודי לא ייבחר זוכה, תקציבי משרד הכלכלה והתעשייה המיועדים בסעיף זה יוקצו לשימושים שהוגדרו בהחלטה זו במסגרת כלי הסיוע בתחומי הקלאסטרים של הרשות להשקעות במשרד הכלכלה והתעשייה, וזאת בתיאום עם אגף התקציבים במשרד האוצר. כמו כן, התקציבים שיועדו לסעיף זה מהמקור התקציבי בסעיף 5 יוקצו לשימושים שהוגדרו בפרק 3.2.2 בהחלטה זו, בתיאום בין משרד הכלכלה והתעשייה, אגף התקציבים במשרד האוצר ומשרד ראש הממשלה.

2. עידוד הקמה וצמיחת חברות הזנק - לרשום את הודעת רשות החדשנות כי תפעל מול קהילות היזמים, קהילות החדשנות, מרכזי החדשנות, גופי המו"פ, מכוני המחקר, התשתיות להרצת פיילוטס וניסויים על מנת לעודד הקמה וצמיחת חברות הזנק ולהגדיל את היקף משרות בשכר גבוה באזור ההחלטה, על בסיס יתרונות יחסיים אזוריים על מנת להגדיל את הנגישות של חוקרים, יזמים וחברות למסלולי ההטבות המופעלים על ידי הרשות לחדשנות, בין היתר בתחומי מו"פ שבבים, תעשיות ביטחוניות, אגריטק ותעשייה מתקדמת. הפעילות כאמור תיתכן ותבוצע באמצעות או מול מרכזי החדשנות הקיימים באזור ההחלטה. פעילות רשות החדשנות כאמור בסעיף זה תבוצע בהתאם להוראות החוק לעידוד מחקר, פיתוח וחדשנות טכנולוגית בתעשייה, התשמ"ד-1984 (להלן: "חוק החדשנות"), סמכויותיה והאמצעים העומדים לרשותה ומבלי לפגוע בסמכויות האורגנים שלה. לצורך כך, תקצה רשות החדשנות סך של 50 מלש"ח, 12.5 מלש"ח מתקציבה, ו-37.5 מלש"ח שיוקצו לרשות החדשנות מהמקור התקציבי המפורט בסעיף 5, שניהם בפריסה שווה על פני השנים 2026-2030.

3. חיזוק ותמיכה במו"פ חקלאי –

(3.1) להנחות את משרד החקלאות וביטחון המזון להמשיך ולחזק את פעילות המחקר, הפיתוח והתשתיות בתחומי החקלאות והביוטכנולוגיה הימית באזור ההחלטה, לרבות תמיכה במרכזי ידע, אוספים ביולוגיים ותשתיות מחקר אזוריות. לצורך כך, יקצה משרד החקלאות סך של 7 מלש"ח, 3 מלש"ח מתקציבו ו-4 מלש"ח שיוקצו למשרד החקלאות וביטחון המזון מהמקור התקציבי בסעיף 5, שניהם בפריסה שווה על פני השנים 2026 – 2030.

(3.2) להנחות את משרד החקלאות וביטחון המזון להקצות סך של 6 מלש"ח בפריסה שווה על פני השנים 2026-2030 לטובת תגבור פעילות קיימת וכן לקליטה והעסקה של חוקרים חדשים בגופי מחקר וחוות ניסויים חקלאיים באזור ההחלטה. לצורך כך יוקצה למשרד החקלאות וביטחון המזון 6 מלש"ח מהמקור בסעיף 5 בפריסה שווה על פני השנים 2027 – 2030.

4. עידוד צמיחה ויצירת משרות בשכר גבוה - על מנת לתמרץ מעסיקים להעסיק עובדים חדשים בשכר גבוה במקומות תעסוקה המשויכים לפעילות בתחומי הקלאסטרים של משרד הכלכלה והתעשייה באזור ההחלטה, להנחות את הרשות להשקעות במשרד הכלכלה והתעשייה לבצע התאמות במסלול 4.18 בתיאום עם אגף תקציבים במשרד האוצר בתוך 90 יום ממועד החלטה זו. לשם מימוש סעיף זה, יוקצה סך של 10 מלש"ח למשרד הכלכלה והתעשייה בפריסה שווה על פני השנים 2027 – 2030 מהמקור התקציבי בסעיף 5.

ז. קידום ופיתוח תחום התיירות כמנוע צמיחה אזורי –

על מנת להצמיח ולפתח את תחום התיירות באזור ההחלטה באופן הוליסטי ומסונכרן, להנחות את מנכ"ל משרד התיירות בשיתוף מנכ"לית משרד ראש הממשלה (להלן: "ראשי הוועדה") להקים ועדת יישום (להלן: "הוועדה") לתוכנית התיירות באזור ההחלטה. הוועדה תכלול את מנכ"לי המשרדים הבאים (או

מי מטעמים): משרד האוצר, משרד המורשת, החקלאות וביטחון המזון, הנגב, הגליל והחוסן הלאומי, מינהל התכנון, רשות מקרקעי ישראל, משרד התפוצות והמאבק באנטישמיות ומשרד התרבות והספורט. הועדה תגבש, תקבע, תנהל ותנחה את הפעילות בתחום התיירות באזור ההחלטה לשנים 2027-2030 כדלקמן:

1. משרד התיירות בשיתוף משרד ראש הממשלה יגבש עד תחילת הרבעון האחרון של שנת 2026 תוכנית עבודה רב-שנתית לשנים 2027-2030 לפיתוח התיירות באזור ההחלטה (להלן: "התכנית"). התכנית תגובש בראיה מרחבית כוללת, תוך מיקודים אזוריים ו/או נושאים לכדי מוצרי תיירות כוללים. התוכנית תתמקד בפיתוח מוצרי תיירות, בין היתר, בתחומי הצליינות והמורשת הדתית וההיסטורית, תיירות טבע, פנאי ונופש, רב-תרבותיות, קולינריה ויין, לצד חיזוק התשתיות התיירותיות, הרחבת היצע הלינה והאטרקציות, שיפור חוויית המבקר, ותכלול פעילות השיווק והמיתוג של האזור. התוכנית תכוון הן לתיירות פנים והן לתיירות נכנסת. במידת הצורך, התוכנית יכולה לכלול מספר חלופות למימוש, ועליה תידון הועדה ככל ויידרש.
2. התוכנית תגובש על ידי משרד התיירות בשיתוף המשרדים המנויים לעיל, בשיתוף האשכולות האזוריים באזור ההחלטה, וכן גורמי תיירות הפועלים באזור ההחלטה.
3. התוכנית תתבסס על התקציבים ותחומי הפעילות של המשרדים השונים בין השנים 2027-2030, בהתאם לפירוט שלהלן. על מנת להבטיח את מטרות סעיף זה ולייצר אסטרטגיה רוחבית בתחום, מימוש רכיבי התכנית יהיה בכפוף לאישור התכנית בכללותה.
4. להנחות את משרד המורשת להקצות מתקציבו סכום של 24 מלש"ח בפריסה שווה על פני השנים 2027-2030, לטובת העצמה, פיתוח והנחלת תחום המורשת הלאומית הכולל פעולות חשיפה, שימור, שחזור, פיתוח וחיזוק נכסי מורשת ופעולות להעצמת והטמעת תכני המורשת הלאומית באזור ההחלטה, ובלבד שביצוע התקציב יעשה על ידי משרד המורשת בכפוף לכל דין ובהתאם לנהלים המקצועיים של משרד המורשת.
5. להנחות את משרד החקלאות וביטחון המזון להקצות מתקציבו סכום של 5 מלש"ח בפריסה שווה על פני השנים 2027-2030 לצורך הקמה והפעלה של שווקים אזוריים לשיווק ומכירה של תוצרת חקלאית טרייה.
6. להנחות את משרד הנגב, הגליל והחוסן הלאומי באמצעות הרשות לפיתוח הגליל להקצות מתקציבו סכום של 5 מלש"ח לפעילות פיתוח, הקמה, שדרוג, מיתוג, פרסום ותמיכה בקידום התיירות באזור ההחלטה בפריסה שווה על פני השנים 2027-2030.
7. להנחות את משרד התרבות והספורט כי התקציב המוקצה לקידום פעילות מוסדות תרבות, אירועי תרבות, פסטיבלים, הופעות ואירועי ספורט אזוריים באזור ההחלטה במסגרת מבחני התמיכה של המשרד לא יפחת מסכום של 10 מלש"ח בפריסה שווה על פני השנים 2027-2030.
8. לרשום את הודעת רשות מקרקעי ישראל (רמ"י) כי תקדם בחינה לשימושי הקרקע המתאימים במתחמי הטיגראט הקיימים בערי הליבה בשנים 2027-2030. לאחר השלמת הבחינה, תבחן רמ"י קידום תכנון מפורט.
9. להנחות את את יו"ר הנהלת הקרן לשמירה על שטחים פתוחים, להביא לפני הנהלת הקרן בקשה להקצות עד 30 מלש"ח בשנה לפיתוח השטחים הפתוחים באזור ההחלטה בכל אחת מהשנים 2027-2030, לטובת שיפוץ, פיתוח והנגשה של השטחים הפתוחים. הקצאה זו תתבצע בהתאם לקריטריונים ולנהלי הקרן, תוך התאמה לצרכים הכלכליים ולמדיניות הקרן.
10. לרשום את הודעת רשות מקרקעי ישראל (רמ"י) כי תקדם בשיתוף משרד התיירות סקר לאיתור שטחי תיירות פוטנציאליים באזור ההחלטה.
11. להנחות את משרד התפוצות והמאבק באנטישמיות לפעול להבאת משלחות מחו"ל לסיורים באזור ההחלטה לטובת חיזוק ופיתוח האזור. כמו כן, יפעל המשרד להגדיל את מספר בני הנוער מאזור ההחלטה המשתתפים בתוכנית "מפגשים בתפוצות" במטרה לייצר ביקורי גומלין ולחזק את הקשרים עם בני נוער ובעלי עניין בפיתוח אזור ההחלטה. לצורך יישום סעיף זה, יקצה משרד התפוצות והמאבק באנטישמיות סך של 7 מלש"ח מתקציבו בפריסה שווה על פני השנים 2027-2028.

12. להנחות את משרד התיירות לפעול לפיתוח ושדרוג תשתיות תיירות בדרך של תמיכה בפרויקטים באזור ההחלטה. הפרויקטים שיוגשו ייבחנו על ידי צוות תקציב פיתוח של משרד התיירות (להלן – ועדת הצת"פ), בהתאם לנהלי משרד התיירות לפיתוח תשתיות תיירות ציבוריות ובכפוף לכל דין. לצורך יישום סעיף זה יקצה משרד התיירות 100 מלש"ח מתקציב פיתוח התשתיות של המשרד, בפריסה שווה בשנים 2027-2030.

13. להנחות את משרד התיירות לעודד הקמת מתקני אכסון מלונאים בהתאם לחוק עידוד השקעות הון התשי"ט-1959. לצורך יישום סעיף זה יקצה משרד התיירות 100 מלש"ח, בפריסה שווה בשנים 2027-2030. יובהר כי התקציב שלא נוצל באותה שנה ישמש עבור מתן מענקים לפרויקטים אחרים שלא באזור ההחלטה, והכל בכפוף לנהלי המשרד ולחוק עידוד השקעות הון, התשי"ט-1959 ולכל דין אחר.

14. לצורך תגבור האמור בסעיפים 13-4 יוקצו 276 מלש"ח בפריסה שווה על פני השנים 2027 – 2030 מהמקור המפורט בסעיף 5, שישמשו לתגבור המענים המפורטים. משרד ראש הממשלה יביא לאישור הממשלה בשנת 2027 את תכנית התיירות ובמסגרתה תפורט החלוקה התקציבית של הסכום האמור בסעיף זה בין המענים המפורטים, בהתאם להמלצות ועדת היישום ובכפוף לפריסת התקציב שנקבעה בהחלטה זו.

15. הועדה תהיה אמונה על ליווי שוטף של תכנית התיירות; אישור ביצוע פרטי התכנית בפועל; מעקב אחר ביצועה והסרת חסמים; סנכרון בין כל מרכיבי התכנית; קביעת מטרות וקריטריונים להקצאת התקציב ואת הגופים וקהל היעד הנתמכים על ידה; ביצוע הסטות בין תחומי הפעילות של תכנית התיירות בהתאם להתקדמות יישום התוכנית, ככל ויעלו חסמים ופערים לביצוע, והכל בהתאם לחוק יסודות התקציב, התשמ"ה-1985.

חיזוק והקמת מוסדות עוגן חברתיים אזוריים

א. חיזוק מוסדות חוסן ואיתנות

1. תגבור פעילות חוסן במרכזים – להנחות את משרד הבריאות לתמוך בתגבור הפעילות של מרכזי החוסן באשכול גליל מערבי ואשכול גליל מזרחי. לצורך כך, יוקצה למשרד הבריאות סך של 16 מלש"ח מהמקור התקציבי בסעיף 5 בפריסה שווה על פני השנים 2027 – 2030. הפעילות כאמור, תעשה בכפוף למדיניות ועדת ההיגוי הבין-משרדית בראשות משרד הבריאות, כאמור בסעיף 7 להחלטת ממשלה 3858 מיום 8 בפברואר 2026 שעניינה "הפעלת מרכזי החוסן בשנת 2026" ובהתאם לתכנית העבודה של משרד הבריאות.

2. תגבור פעילות איתנות במרכזים - להנחות את משרד הרווחה והביטחון החברתי להקים ולתמוך בתגבור הפעילות של מרכזי האיתנות, המפתחים מענים על רקע פגיעה בחוסן הנובעת מסוגיות שאינן על רקע ביטחוני ואסונות לאומיים, באשכול הגליל והעמקים, אשכול בית הכרם ואשכול כנרת עמקים. לצורך כך, יוקצה למשרד הרווחה והביטחון החברתי סך של 29.5 מלש"ח בפריסה שווה על פני השנים 2027-2030 מהמקור התקציבי בסעיף 5.

ב. הקמה והפעלת מרכזי הכוונה וצמיחה לאזרחים ותיקים – להנחות את המשרד לשוויון חברתי לקדם הקמה והפעלה של לפחות שני מרכזים להכוונה וצמיחה עבור אזרחים ותיקים ("אפ+60") בשניים מהאשכולות האזוריים במחוז הצפון שבו לא מתקיימת כיום פעילות זו, בכפוף לסמכויותיהם על פי דין, ובהתאם לתיעוד מקצועי של המשרד לשוויון חברתי. המרכזים יפעלו במשך שנות ההחלטה 2026 – 2030 ומיקומם יקבע על בסיס תבחינים מקצועיים שיקבע המשרד לשוויון חברתי תוך 30 יום ממועד החלטה זו. לצורך כך, יקצה המשרד לשוויון חברתי מתקציבו סך של 0.625 מלש"ח, ויוקצה למשרד לשוויון חברתי סך של 1.875 מלש"ח מתוך המקור התקציבי בסעיף 5, שניהם בפריסה שווה על פני השנים 2026 – 2030.

ג. חיזוק עוגני בריאות באזור ההחלטה

1. הקמה והרחבת תשתיות ושירותים רפואיים במרכזים רפואיים ובבתי החולים -

1.1. הקמת מרכזי התערבות בבתי החולים זיו ומזור - להנחות את משרד הבריאות להקים 2 מרכזי התערבות במשבר בבית החולים זיו ובמזור, למתן טיפול נפשי זמין, אינטנסיבי וקצר מועד,

במטרה למנוע או לעכב אשפוז פסיכיאטרי. לצורך כך, יוקצה למשרד הבריאות סך של 7.2 מלש"ח מהמקור התקציבי המפורט בסעיף 5 בפריסה שווה על פני השנים 2026 – 2030.

1.2. הקמת מחלקות פסיכיאטריות במרכז הרפואי פוריה – להנחות את משרד הבריאות להקים 2 מחלקות פסיכיאטריות במרכז הרפואי פוריה, לרבות הרחבת תשתיות בית החולים בהתאם. לצורך כך, יקצה משרד הבריאות סך של 40 מלש"ח, 30 מלש"ח מתקציבו על פי הפריסה הבאה: 0.3 מלש"ח בשנת 2026, 1.5 מלש"ח בשנת 2027, 5 מלש"ח בשנת 2028, 14 מלש"ח בשנת 2029 ו- 9.2 מלש"ח בשנת 2030, וכן יוקצו 10 מלש"ח מהמקור התקציבי המפורט בסעיף 5 למשרד הבריאות על פי הפריסה הבאה: 2 מלש"ח בשנת 2028, ו- 8 מלש"ח בשנת 2029.

1.3. שיפור הנגישות במגדל האשפוז במרכז הרפואי זיו – להנחות את משרד הבריאות לפעול לשיפור הנגישות במגדל האשפוז בבית החולים זיו. לצורך כך, יקצה משרד הבריאות מתקציבו סך של 22 מלש"ח בשנת 2026.

1.4. הקמת מחלקת פסיכיאטריה לילדים במרכז הרפואי זיו – להנחות את משרד הבריאות לתכנן ולהקים מחלקת פסיכיאטריה לילדים במרכז הרפואי זיו. לצורך כך, יקצה משרד הבריאות סך של 56 מלש"ח, 3 מלש"ח מתקציבו על פי הפריסה הבאה: 0.5 מלש"ח בשנת 2026 ו- 2.5 מלש"ח בשנת 2027, וכן יוקצו 53 מלש"ח למשרד הבריאות מהמקור התקציבי המפורט בסעיף 5 על פי הפריסה הבאה: 25 מלש"ח בשנת 2028, 20 מלש"ח בשנת 2029, ו- 8 מלש"ח בשנת 2030.

1.5. הקמת קומת אשפוז נוספת בבית החולים הסקוטי – להנחות את משרד הבריאות לתקצב הקמת קומת אשפוז נוספת בבית החולים הסקוטי. לצורך כך, יוקצה למשרד הבריאות סך של 5 מלש"ח מהמקור התקציבי המפורט בסעיף 5 על פי הפריסה הבאה: 1 מלש"ח בשנת 2026, ו- 4 מלש"ח בשנת 2027.

1.6. שיפוץ מחלקות במרכז הרפואי מזור – להנחות את משרד הבריאות להקצות סך של 11 מלש"ח לטובת שיפוץ מחלקות במרכז הרפואי מזור. לצורך כך, יקצה משרד הבריאות סך של 7 מלש"ח מתקציבו על פי הפריסה הבאה: 0.5 מלש"ח בשנת 2026, ו- 6.5 מלש"ח בשנת 2027, וכן יוקצה סך של 4 מלש"ח למשרד הבריאות מהמקור המפורט בסעיף 5 על פי הפריסה הבאה: 0.5 מלש"ח בשנת 2026, 2.5 מלש"ח בשנת 2027, ו- 1 מלש"ח בשנת 2028.

1.7. חיזוק שירותים רפואיים - על מנת לחזק את השירותים הרפואיים בקהילה ולהגביר את זמינותם באזור ההחלטה, לצורך מתן מענה לצמיחה הדמוגרפית הצפויה, לרבות בתחומים כגון מרכזי רפואה ראשונית, רפואה יועצת, שירותי בריאות הנפש, שירותי התפתחות הילד, מכוני דימות ובדיקות, שירותי בריאות האישה, טיפולי בית, שירותי רוקחות, שירותי רפואה מרחוק, הרחבת שירותי אשפוז בית, חדשנות, הקמת מרפאות חדשות והרחבת מרפאות קיימות, הקמת מרכזים רפואיים קהילתיים ומכוני בריאות וכן עבור שדרוג תשתיות מרפאות, יוקצה למשרד הבריאות סך של 35 מלש"ח מהמקור המפורט בסעיף 5 בפריסה שווה על פני השנים 2028 - 2030. התקציב יוקצה בהתאם לתבחינים מקצועיים שיקבע משרד הבריאות, בדגש על צמצום פערים בזמינות ובנגישות לשירותי בריאות באזור ההחלטה.

2. הקמת כפר סטודנטים לרפואה - להנחות את משרד ההתיישבות והמשימות הלאומיות באמצעות החטיבה להתיישבות ובשיתוף משרד הבריאות, להקים כפר סטודנטים לרפואה במרחב העירוני באזור ההחלטה. במסגרת זו, המתחם יכלול יחידות דיור ומבנים נדרשים, ייבנה מודל הפעלה וניהול, חיבור למוסדות אקדמיים ולבתי חולים או מרכזים רפואיים באזור, וכן ייבחן אופן קידום תרומת המתחם לחיזוק מערך ההכשרה הרפואית ולעידוד השתלבות בוגרים במערכת הבריאות למגורי קבע באזור. מיקום הכפר ואופיו, ייקבע בעבודת מטה של משרד ההתיישבות והמשימות הלאומיות ומשרד הבריאות בהתאם לקריטריונים מקצועיים שייקבעו על ידם. לצורך יישום סעיף זה, יוקצה למשרד ההתיישבות והמשימות הלאומיות 20 מלש"ח בפריסה שווה על פני השנים 2027 - 2028 מהמקור התקציבי בסעיף 5.

3. חיזוק ומשיכת כוח אדם רפואי כעוגן לחיזוק תשתיות הבריאות באזור ההחלטה –

3.1. משיכת רופאים ואנשי מקצועות הבריאות מצטיינים לעבודה במוסדות רפואיים באזור ההחלטה:

(1) הפעלת תוכניות ייעודיות למשיכת רופאים – להנחות את משרד הבריאות, יחד עם הממונה על השכר במשרד האוצר, להגדיל את מספר הרופאים הלומדים ועובדים באזור ההחלטה, במסגרת תכנית "כוכבים", הכל בהתאם למדיניות הממונה על השכר במשרד האוצר.

(2) הפעלת תכנית 'עוגן צפון' – להנחות את משרד הבריאות להפעיל את תכנית 'עוגן צפון' לקידום מענים משלימים למשיכת רופאים ואנשי מקצועות הבריאות מצטיינים, לרבות סטודנטים, שמעוניינים להעתיק את מגוריהם לאזור ההחלטה.

(3) לצורך יישום סעיפים (1-2) בסעיף 3.1, יקצה משרד הבריאות סך של 57 מלש"ח, 10 מלש"ח מתקציבו בפריסה שווה על פני השנים 2026 - 2030, וכן יוקצו סך של 47 מלש"ח למשרד הבריאות מהמקור התקציבי המפורט בסעיף 5 על פי הפריסה הבאה: 1 מלש"ח בשנת 2026, 11.9 מלש"ח בשנת 2027, 13.7 מלש"ח בשנת 2028, 12 מלש"ח בשנת 2029, ו-8.4 מלש"ח בשנת 2030.

(4) עידוד קליטת רופאים עולים - להנחות את משרד העלייה והקליטה, לעודד תעסוקת רופאים מתמחים בבתי החולים ובקופות החולים באזור ההחלטה בשנים 2027 - 2030 באמצעות מענק תוספתי בגובה 5,000 ₪ לחודש למשך שנתיים לבתי החולים ולקופות החולים באזור ההחלטה, עבור כל רופא מתמחה עולה חדש שיועסק על ידם, ואשר יעלו החל ממועד קבלת החלטה זו ועד לסוף שנת 2030. מענקים אלו יינתנו בנוסף לתמיכה בתעסוקה הניתנת כיום לבתי חולים ולקופות חולים באמצעות מינהלת הרופאים במשרד העלייה והקליטה, ובהתאם לקריטריונים הקבועים בנהלי המשרד. לטובת יישום סעיף זה יוקצה למשרד העלייה והקליטה 2.88 מלש"ח מהתקציב בסעיף 5 בפריסה הבאה: 480 אלש"ח בשנת 2027, 960 אלש"ח בכל אחת מהשנים 2028-2029, ו-480 אלש"ח בשנת 2030.

3.2. הגדלת מספר אחיות מומחיות - להנחות את משרד הבריאות לפעול להגדלת מספר האחיות המומחיות בבתי החולים ובמרכזים רפואיים בקהילות באזור ההחלטה, לרבות באמצעות מבחן תמיכה לקופות החולים. לצורך כך, יקצה משרד הבריאות סך של 15 מלש"ח, 2 מלש"ח מתקציבו, ו-13 מלש"ח מהמקור התקציבי המפורט בסעיף 5, שניהם בפריסה שווה על פני השנים 2026 - 2030.

3.3. הגדלת מספר העוסקים בתחום הפסיכולוגיה - עבור חיזוק תחום הפסיכולוגיה ומקצועות הבריאות, הגדלת מספר העוסקים בהם, לרבות מתמחים ומדריכים בפסיכולוגיה, הרחבת פוטנציאל השתלבות אוכלוסיות מגוונות בלימודי תואר שני בפסיכולוגיה, תמרוץ והגדלת מספר הסטודנטים באזור ההחלטה, וכן פיתוח תכניות מצוינות למנהלים במקצועות הבריאות לעידוד השתלבות במערכת הציבורית באזור ההחלטה. לצורך יישום סעיף זה, יוקצה למשרד הבריאות סך של 13 מלש"ח מהמקור המפורט בסעיף 5 על פי הפריסה הבאה: 0.5 בשנת 2026, ו-12.5 מלש"ח פריסה שווה על פני השנים 2027 - 2030.

4. תמיכה ביוזמות מקומיות לחיזוק, הרחבה ופיתוח מוסדות עוגן אזוריים - לצורך חיזוק, הרחבה, תפעול ופיתוח מוסדות עוגן חברתיים אזוריים כהגדרתן לעיל, יגובשו ויפורסמו קולות קוראים ייעודיים ותחרותיים להגשת תוכניות, שייעודו, בין היתר לרשויות מקומיות, אשכולות אזוריים, מוסדות ציבור, מוסדות חינוך, מוסדות אקדמיים, מרכזים רפואיים, מוסדות תרבות וספורט או גופים ציבוריים נוספים הפועלים באזור ההחלטה. סך התקציב לכל תכנית ייקבע בהתאם להצעה שתוגש ותאושר ובכפוף לעמידה בקריטריונים מקצועיים של המשרד הרלוונטי, לרבות היקף הפעילות האזורית, מספר הרשויות והאוכלוסייה הנגישות לשירות. לשם מימוש סעיף זה:

(1) להנחות את משרד התרבות והספורט להקצות 40 מלש"ח בשנים 2030-2026, באמצעות מבחן תמיכה ייעודי, לתכנון והקמה של מרכז ספורט רב תכליתי אחד או יותר באזור ההחלטה. לצורך כך, יקצה משרד התרבות והספורט 10 מלש"ח מתקציבו, ויוקצה למשרד התרבות והספורט 30 מלש"ח מהמקור התקציבי בסעיף 5, שניהם בפריסה שווה על פני השנים 2026-2030.

(2) להנחות את משרד הרווחה והביטחון החברתי לתמוך בהקמה, בינוי ו/או שיפוץ של מרכזים רב-תכליתיים למתן שירותי רווחה אזוריים באזור ההחלטה, לרבות בתחומי האזרחים הוותיקים, אנשים עם מוגבלות, ילדים ובני נוער בסיכון, צעירים ונפגעי עבירה. לצורך כך, יקצה משרד הרווחה והביטחון החברתי סך של 5.5 מלש"ח מתקציבו בשנת 2026, ויוקצה למשרד הרווחה

והביטחון החברתי סך נוסף של 14.5 מלש"ח מהמקור התקציבי המפורט בסעיף 5 בפריסה שווה על פני השנים 2026 – 2030, ובסך הכול 20 מלש"ח.

(3) יובהר כי לא תינתן תמיכה במסגרת סעיף זה למוסד המקבל תקציב במסגרת סעיף אחר בהחלטה זו.

5. הקמת תשתית דואלית בקמפוס השוחרים לחיזוק החינוך הטכנולוגי - להנחות את משרד הביטחון לקדם את הקמתה של תשתית דואלית בקמפוס השוחרים בכרמיאל, לרבות אולם ספורט אשר יאפשר שימוש בהם גם בקרב תלמידי אזור ההחלטה, לחיזוק החינוך הטכנולוגי. לצורך יישום סעיף זה, יקצה משרד הביטחון סך של 2 מלש"ח מתקציבו בשנת 2030 וכן יוקצו למשרד הביטחון 20 מלש"ח נוספים מהמקור התקציבי בסעיף 5, שניהם בפריסה שווה על פני השנים 2027 - 2028.

6. לשכת הגיוס המרחבית בטבריה -

(1) הממשלה רושמת את הודעת רשות מקרקעי ישראל והרשות להתחדשות עירונית על ביצוע בחינה להכללת המקרקעין בו נמצאת לשכת הגיוס טבריה בתחום תמ"ל 2069 באופן שיאפשר העתקה של המתקן הביטחוני בכפוף לעקרונות שיסוכמו בין משרד הביטחון, משרד האוצר ורשות מקרקעי ישראל, בדומה לעקרונות הסכמי שיווק מחנות צה"ל.

(2) להנחות את משרד הביטחון ואת רשות מקרקעי ישראל לבצע עבודת מטה לבחינת האפשרות להעתקת מקומה של לשכת הגיוס בטבריה והקמת מתקן חדש בו תפעל לשכת הגיוס המרחבית המשרתת את אזור הצפון, ולפעול לאיתר מקרקעין רלוונטיים בשטחה המוניציפאליים של העיר טבריה.

(3) לצורך יישום סעיף זה, יוקצה למשרד הביטחון סך של 1 מלש"ח בשנת 2026 ו-9 מלש"ח נוספים בשנת 2027 מהמקור התקציבי בסעיף 5, לצורך השלמת בדיקת התכנון ותכנון ראשוני.

בכפוף לחתימת הסכם שיווק, לטובת הפרויקט יוקצו 20 מלש"ח מהמקור התקציבי האמור בסעיף 5, המיועד לחיזוק תשתיות, בפריסה שווה על פני השנים 2028-2029. בנוסף, לטובת מימוש סעיף זה, יוקצה מתקציב משרד הביטחון בשנת 2030 סך של 20 מלש"ח. טיפוח שיתופי פעולה אזוריים באמצעות תמיכה במנגנונים וביוזמות אזוריות

א. חיזוק ותמיכה במנגנוני תכנון אזוריים

1. קידום תכנון סטטוטורי אזורי משלים - להנחות את מינהל התכנון לפעול לקידום השלמה סטטוטורית בהמשך לתוכניות האזוריות המרחביות באזור ההחלטה בשנים 2027-2030. לצורך כך, יוקצה למינהל התכנון סך של 9 מלש"ח מהמקור התקציבי המפורט בסעיף 5 בפריסה שווה על פני השנים 2027-2030, אשר ישמשו להכנת לפחות 3 תוכניות סטטוטוריות, בהתאם לתיעדוף מקצועי של מינהל התכנון.

2. התאמה, הפעלה וחיזוק ועדות מרחביות -

א. להנחות את מינהל התכנון לבצע עבודת מטה לבחינת מרחבי התכנון של הוועדות מרחביות באזור ההחלטה (ובכלל זאת התאמתן לאזורי התפקוד) ולהגיש את ההמלצות לשר הפנים.

ב. להנחות את מינהל התכנון לגבש תוכנית פעולה לחיזוק ותפעולן של הוועדות המרחביות באזור ההחלטה בשנים 2026-2030. לצורך כך, יוקצה למינהל התכנון סך של 22.5 מלש"ח מהמקור התקציבי המפורט בסעיף 5 בפריסה שווה על פני השנים 2026-2030, אשר ישמש לחיזוק ולתפעול של ועדות מרחביות באזור ההחלטה, בהתאם לתיעדוף מקצועי של מינהל התכנון ובתיאום עם אגף תקציבים במשרד האוצר.

3. חיזוק התכנון האזורי באשכולות האזוריים - להנחות את משרד הפנים לסייע במימון תקן מתכנן אזורי באשכולות האזוריים באזור ההחלטה (סה"כ 5 מתכננים) בשנים 2026 – 2030 לצורך קידום התכנון האזורי, שיפור התיאום בין הרשויות באשכול, העמדת מענה מקצועי בתחום התכנון לרשויות האשכול, ושילוב האשכול בתכניות האסטרטגיות המרחביות. לצורך כך, יוקצו למשרד הפנים 7.5 מלש"ח מהמקור התקציבי המפורט בסעיף 5 בפריסה שווה על פני השנים 2026 - 2030. התקציב יוקצה בחלוקה שווה בין האשכולות האזוריים, וינתן מעבר לתקציבים הקבועים המועברים להם על ידי

משרד הפנים. הקצאה זו לא תפגע בזכויות האשכולות להשתתף בקולות קוראים או במסלולי תמיכה נוספים של משרד הפנים או של משרדי ממשלה אחרים.

ב. תמיכה בגוף ניהול אזורי לאקוסיסטם תעשייה מתקדמת – במטרה לשמר, לקדם ולהיערך לצמיחה כלכלית דרך פיתוח האקוסיסטם הכלכלי, להנחות את משרד הכלכלה והתעשייה, בתיאום עם רשות החדשנות, לתמוך בתשתית לגוף מתכלל אזורי, - RCMO Regional Cluster Management Operation אשר יוקם ויופעל באזור ההחלטה, לפי העניין, בתחום התעשייה המתקדמת תוך תשומת לב ושיתוף פעולה עם מרכזי החדשנות ומנהלות הצמיחה האזוריות הנוספות במרחב. לטובת יישום סעיף זה, יוקצו 2 מלש"ח למשרד הכלכלה והתעשייה מתוך המקור התקציבי בסעיף 5, בפריסה שווה על פני השנים 2027 - 2030.

ג. הקמת גוף ניהול אזורי לאקוסיסטם תעשייה ביטחונית – במטרה לשמר, לקדם ולהיערך לצמיחה כלכלית דרך פיתוח האקוסיסטם הכלכלי, להנחות את משרד הכלכלה והתעשייה, בתיאום עם רשות החדשנות ומשרד הבטחון, להקים תשתית לגוף מתכלל אזורי, - RCMO Regional Cluster Management Operation אשר יוקם ויופעל באזור ההחלטה, לפי העניין, בתחום התעשייה הביטחונית, תוך תשומת לב ושיתוף פעולה עם מרכזי החדשנות ומנהלות הצמיחה האזוריות הנוספות במרחב. לטובת יישום סעיף זה, יוקצו למשרד הכלכלה והתעשייה 2 מלש"ח מתוך המקור התקציבי בסעיף 5, בפריסה שווה על פני השנים 2027 - 2030.

ד. קידום שיתוף פעולה אקדמיה-תעשייה והעסקת מתמחים בתעשייה עתירת הידע – להנחות את הרשות להשקעות, להפעיל מסלול ייעודי להשתתפות בשכר למסיימי תואר טכנולוגי או הנדסי או תעודת הנדסאי, שייקלטו לעבודה ראשונה בחברות היי-טק ובתעשייה המתקדמת באזור ההחלטה. לשם כך יוקצה סך של 5 מלש"ח, אשר יוקצו למשרד הכלכלה והתעשייה בפריסה שווה על פני השנים 2027 - 2030 מהמקור התקציבי המפורט בסעיף 5. זאת, במטרה לסייע לשילוב סטודנטים בתחומי ההנדסה ומדעי הנתונים באזור ההחלטה, ובמטרה לחזק את הקשר בין האקדמיה לתעשייה, לעודד הכשרת כוח אדם טכנולוגי ולבחון הטמעת פתרונות טכנולוגיים מתקדמים בתעשייה המקומית.

ה. חיזוק שותפויות אזוריות ומנגנוני פעולה אזוריים – להנחות את משרד הפנים להקצות 50 מלש"ח בשנים 2026 - 2030 לחיזוק השותפויות האזוריות באמצעות האשכולות האזוריים באזור ההחלטה. התקציב יוקצה לתקציבי פיתוח אזוריים ולפעולות שונות לפיתוח כלכלי אזורי לרבות תיירות (בתיאום עם הועדה שהוקמה מתוקף סעיף X לעיל) וכן הגברת שיתוף הפעולה האזורי, בין היתר - שיתופי פעולה בין אשכולות אזוריים, בין רשויות מקומיות, בין קהילות, בין מגזרים וכן תהליכי שיתוף ציבור. כל זאת, בהתאם לתכנית עבודה שתוגש על ידי האשכולות ותאושר על ידי משרד הפנים, בהתאם לעקרונות שיגובשו על ידי המשרד תוך 30 יום ממועד החלטה זו. לצורך כך, יוקצו למשרד הפנים 50 מלש"ח מהמקור התקציבי בסעיף 5 בפריסה שווה על פני השנים 2026 - 2030. התקציב יוקצה בחלוקה שווה בין האשכולות האזוריים, וינתן מעבר לתקציבים הקבועים המועברים להם על ידי משרד הפנים. הקצאה זו לא תפגע בזכויות האשכולות להשתתף בקולות קוראים או במסלולי תמיכה נוספים של משרד הפנים או של משרדי ממשלה אחרים.

ו. הגברת ההיערכות והמוכנות האזורית לחירום – להנחות את משרד הפנים לתמוך בתקצוב תקן מנהל תחום חירום באשכולות האזוריים באזור ההחלטה (סה"כ 5 תקנים) בשנים 2026 - 2030 לצורך שיפור ההיערכות והמוכנות האזורית לחירום, חיזוק מנגנוני הסיוע ההדדי בין הרשויות, העמדת מענה מקצועי בתחום ההיערכות לחירום לרשויות החברות באשכול ושיפור התפקוד במצבי חירום ובכפוף לסמכויותיהם על פי דין. לצורך כך, יוקצו למשרד הפנים סך של 7.5 מלש"ח מהמקור התקציבי המפורט בסעיף 5 בפריסה שווה על פני השנים 2026 - 2030. התקציב יוקצה בחלוקה שווה בין האשכולות האזוריים, וינתן מעבר לתקציבים הקבועים המועברים להם על ידי משרד הפנים. הקצאה זו לא תפגע בזכויות האשכולות להשתתף בקולות קוראים או במסלולי תמיכה נוספים של משרד הפנים או של משרדי ממשלה אחרים.

ז. הפעלת יחידות בריאות אזוריות – להנחות את משרד הבריאות להנחות ולתקצב את פעילות יחידות בריאות ב- 5 האשכולות האזוריים באזור ההחלטה. יחידות הבריאות במסגרת 'תכנית גוף ונפש' יבצעו פעולות לשיפור בריאות האוכלוסייה, ובמיקוד בתחומים: הזדקנות מיטבית, קידום אורח חיים בריא, סכרת ומניעת השמנה, מניעת עישון, מניעת תחלואה כרונית, הגברת חוסן, ובכפוף לסמכויותיהם על פי

דיון. לצורך כך, יקצה משרד הבריאות סך של 12 מלש"ח, 2 מלש"ח מתקציבו, ו-10 מלש"ח יוקצו למשרד הבריאות מהמקור התקציבי בסעיף 5, שניהם בפריסה שווה על פני השנים 2026 – 2030.

ח. קידום השקעות אימפקט – להנחות את משרד הנגב, הגליל והחוסן הלאומי, בשיתוף משרד האוצר ומשרד ראש הממשלה, לפרסם ברבעון הראשון בשנת 2027, קול קורא לרשויות לטובת עידוד השקעות אימפקט באזור ההחלטה. לצורך כך, יקצה משרד הנגב, הגליל והחוסן הלאומי סך של 20 מלש"ח, 5 מלש"ח מתקציבו, ו-15 מלש"ח שיוקצו למשרד הנגב, הגליל והחוסן הלאומי מהמקור התקציבי בסעיף 5, שניהם בפריסה שווה על פני השנים 2027 – 2028, אשר יועמד כתמיכה במיזמים, קרנות השקעה או גופים מפעילים שיגייסו השקעה (מאצ"נג) וכן לתמיכה ברשויות מקומיות לצורך פיתוח, קידום וליווי יוזמות אימפקט בתחומן, אשר תיעשה בכפוף לסמכויותיהן על פי דין. התמיכה תינתן למיזמים בעלי תרומה חברתית ו/או סביבתית באזור, בתחומים כגון חדשנות, בריאות, רווחה, חינוך, אנרגיה, חקלאות מתקדמת, תעסוקה, פיתוח כלכלי אזורי וכיוצ"ב. במסגרת הקול הקורא תינתן עדיפות ליוזמות בין – מגזריות.

ט. מענה אזורי משלים – להנחות את משרד הפנים להקצות 25 מלש"ח בפריסה שווה על פני השנים 2026 – 2030 לרשויות מקומיות שאינן חברות באשכולות ההחלטה, לצורך מתן מענים אזוריים משלימים. לצורך יישום סעיף זה, יוקצה למשרד הפנים סך של 25 מלש"ח מהמקור התקציבי בסעיף 5 בפריסה שווה על פני השנים 2026 – 2030. משרד הפנים יקבע את מנגנון תקצוב הרשויות כאמור בעדיפות למגוונים אזוריים.

ניהול יישום ההחלטה:

א. להנחות את משרד ראש הממשלה לנהל את יישום החלטה זו ולהקצות לצורך כך סך של 6 מלש"ח בפריסה הבאה: 0.5 מלש"ח בשנת 2026 ו-5.5 מלש"ח בפריסה שווה על פני השנים 2027 – 2030 שישמשו, בין היתר, לביצוע מעקב ובקרה, הסרת חסמים, קיום מחקרים מלווים, תהליכי שיתוף ציבור, התקשרות עם יועצים לליווי ההחלטה ובניית מאגרי מידע, בסיסי נתונים ויישום מודלים מתקדמים שיאפשרו מיטוב השקעות ממשלה בתוכנית זו ובתוכניות המשך. לצורך כך, יוקצה למשרד ראש הממשלה סך של 6 מלש"ח בפריסה הבאה: 0.5 מלש"ח בשנת 2026 ו-5.5 מלש"ח בפריסה שווה על פני השנים 2027 – 2030 מהמקור התקציבי המפורט בסעיף 5.

ב. המשרדים הלוקחים חלק בהחלטה זו יגישו למשרד ראש הממשלה ברבעון הראשון בכל שנה תוכנית עבודה לביצוע סעיפיהם בהחלטה. כמו כן, ידווחו המשרדים למשרד ראש הממשלה אחת לרבעון על התקדמות סעיפי ההחלטה שבאחריותם.

ג. ככל שבמהלך יישום החלטה זו בעת ביצוע מעקב היישום יימצא כי קיימים קשיים ביישום סעיף או תת-סעיף מהחלטה זו, להסמך את ראש הממשלה, בהסכמת אגף התקציבים במשרד האוצר, לבצע הסטות תקציב בין סעיפים, ובלבד שהסעיפים נכללים תחת אותה מטרת משנה, ובלבד ששיעור ההסטה המצטבר לא יעלה על 10% מהתקציב המוקצה לסעיף שממנו מבוקשת ההסטה, או על סך של 10 מלש"ח, הנמוך מבניהם, וכן כי לא בוצעה הסטה קודמת מאותו סעיף או תת-סעיף לפי סעיף זה.

תקציב ההחלטה:

בהתאם לחוק יסודות התקציב, התשמ"ה-1985, לצורך יישום כלל הצעדים בהחלטה זו ולצורך מימון פעולה מאזנת כהגדרתה בסעיף 40א לחוק האמור, יוקצה סך של 3,818.24 מלש"ח בשנים 2026 – 2030 בהתאם לחלוקה שלהלן:

א. לצורך יישום החלטה זו להקצות סך של 2,743.09 מיליון ש"ח על פי הפריסה הבאה: 297.4 מיליון ש"ח בשנת 2026, 675.55 מיליון ש"ח בשנת 2027, 645.03 מיליון ש"ח בשנת 2028, 601.26 מיליון ש"ח בשנת 2029, 514.85 מיליון ש"ח בשנת 2030, כל זאת מתוך הסכום שיועד לשם כך בהתאם לאמור בסעיף 10 להחלטת ממשלה מס' 3556 שעניינה "מנהלת תנופה לצפון ושינוי סדרי עדיפויות ותיקון החלטת ממשלה" מיום 4 בדצמבר 2025.

ב. 1,175.15 מלש"ח מתקציבי המשרדים המצוינים בהחלטה.

שנה	2020	2019	2018	2017	2016	2015	2014	2013	2012	2011	2010	2009	2008	2007	2006	2005	2004	2003	2002	2001	2000	1999	1998	1997	1996	1995	1994	1993	1992	1991	1990	1989	1988	1987	1986	1985	1984	1983	1982	1981	1980	1979	1978	1977	1976	1975	1974	1973	1972	1971	1970	1969	1968	1967	1966	1965	1964	1963	1962	1961	1960	1959	1958	1957	1956	1955	1954	1953	1952	1951	1950	1949	1948	1947	1946	1945	1944	1943	1942	1941	1940	1939	1938	1937	1936	1935	1934	1933	1932	1931	1930	1929	1928	1927	1926	1925	1924	1923	1922	1921	1920	1919	1918	1917	1916	1915	1914	1913	1912	1911	1910	1909	1908	1907	1906	1905	1904	1903	1902	1901	1900	1899	1898	1897	1896	1895	1894	1893	1892	1891	1890	1889	1888	1887	1886	1885	1884	1883	1882	1881	1880	1879	1878	1877	1876	1875	1874	1873	1872	1871	1870	1869	1868	1867	1866	1865	1864	1863	1862	1861	1860	1859	1858	1857	1856	1855	1854	1853	1852	1851	1850	1849	1848	1847	1846	1845	1844	1843	1842	1841	1840	1839	1838	1837	1836	1835	1834	1833	1832	1831	1830	1829	1828	1827	1826	1825	1824	1823	1822	1821	1820	1819	1818	1817	1816	1815	1814	1813	1812	1811	1810	1809	1808	1807	1806	1805	1804	1803	1802	1801	1800	1799	1798	1797	1796	1795	1794	1793	1792	1791	1790	1789	1788	1787	1786	1785	1784	1783	1782	1781	1780	1779	1778	1777	1776	1775	1774	1773	1772	1771	1770	1769	1768	1767	1766	1765	1764	1763	1762	1761	1760	1759	1758	1757	1756	1755	1754	1753	1752	1751	1750	1749	1748	1747	1746	1745	1744	1743	1742	1741	1740	1739	1738	1737	1736	1735	1734	1733	1732	1731	1730	1729	1728	1727	1726	1725	1724	1723	1722	1721	1720	1719	1718	1717	1716	1715	1714	1713	1712	1711	1710	1709	1708	1707	1706	1705	1704	1703	1702	1701	1700	1699	1698	1697	1696	1695	1694	1693	1692	1691	1690	1689	1688	1687	1686	1685	1684	1683	1682	1681	1680	1679	1678	1677	1676	1675	1674	1673	1672	1671	1670	1669	1668	1667	1666	1665	1664	1663	1662	1661	1660	1659	1658	1657	1656	1655	1654	1653	1652	1651	1650	1649	1648	1647	1646	1645	1644	1643	1642	1641	1640	1639	1638	1637	1636	1635	1634	1633	1632	1631	1630	1629	1628	1627	1626	1625	1624	1623	1622	1621	1620	1619	1618	1617	1616	1615	1614	1613	1612	1611	1610	1609	1608	1607	1606	1605	1604	1603	1602	1601	1600	1599	1598	1597	1596	1595	1594	1593	1592	1591	1590	1589	1588	1587	1586	1585	1584	1583	1582	1581	1580	1579	1578	1577	1576	1575	1574	1573	1572	1571	1570	1569	1568	1567	1566	1565	1564	1563	1562	1561	1560	1559	1558	1557	1556	1555	1554	1553	1552	1551	1550	1549	1548	1547	1546	1545	1544	1543	1542	1541	1540	1539	1538	1537	1536	1535	1534	1533	1532	1531	1530	1529	1528	1527	1526	1525	1524	1523	1522	1521	1520	1519	1518	1517	1516	1515	1514	1513	1512	1511	1510	1509	1508	1507	1506	1505	1504	1503	1502	1501	1500	1499	1498	1497	1496	1495	1494	1493	1492	1491	1490	1489	1488	1487	1486	1485	1484	1483	1482	1481	1480	1479	1478	1477	1476	1475	1474	1473	1472	1471	1470	1469	1468	1467	1466	1465	1464	1463	1462	1461	1460	1459	1458	1457	1456	1455	1454	1453	1452	1451	1450	1449	1448	1447	1446	1445	1444	1443	1442	1441	1440	1439	1438	1437	1436	1435	1434	1433	1432	1431	1430	1429	1428	1427	1426	1425	1424	1423	1422	1421	1420	1419	1418	1417	1416	1415	1414	1413	1412	1411	1410	1409	1408	1407	1406	1405	1404	1403	1402	1401	1400	1399	1398	1397	1396	1395	1394	1393	1392	1391	1390	1389	1388	1387	1386	1385	1384	1383	1382	1381	1380	1379	1378	1377	1376	1375	1374	1373	1372	1371	1370	1369	1368	1367	1366	1365	1364	1363	1362	1361	1360	1359	1358	1357	1356	1355	1354	1353	1352	1351	1350	1349	1348	1347	1346	1345	1344	1343	1342	1341	1340	1339	1338	1337	1336	1335	1334	1333	1332	1331	1330	1329	1328	1327	1326	1325	1324	1323	1322	1321	1320	1319	1318	1317	1316	1315	1314	1313	1312	1311	1310	1309	1308	1307	1306	1305	1304	1303	1302	1301	1300	1299	1298	1297	1296	1295	1294	1293	1292	1291	1290	1289	1288	1287	1286	1285	1284	1283	1282	1281	1280	1279	1278	1277	1276	1275	1274	1273	1272	1271	1270	1269	1268	1267	1266	1265	1264	1263	1262	1261	1260	1259	1258	1257	1256	1255	1254	1253	1252	1251	1250	1249	1248	1247	1246	1245	1244	1243	1242	1241	1240	1239	1238	1237	1236	1235	1234	1233	1232	1231	1230	1229	1228	1227	1226	1225	1224	1223	1222	1221	1220	1219	1218	1217	1216	1215	1214	1213	1212	1211	1210	1209	1208	1207	1206	1205	1204	1203	1202	1201	1200	1199	1198	1197	1196	1195	1194	1193	1192	1191	1190	1189	1188	1187	1186	1185	1184	1183	1182	1181	1180	1179	1178	1177	1176	1175	1174	1173	1172	1171	1170	1169	1168	1167	1166	1165	1164	1163	1162	1161	1160	1159	1158	1157	1156	1155	1154	1153	1152	1151	1150	1149	1148	1147	1146	1145	1144	1143	1142	1141	1140	1139	1138	1137	1136	1135	1134	1133	1132	1131	1130	1129	1128	1127	1126	1125	1124	1123	1122	1121	1120	1119	1118	1117	1116	1115	1114	1113	1112	1111	1110	1109	1108	1107	1106	1105	1104	1103	1102	1101	1100	1099	1098	1097	1096	1095	1094	1093	1092	1091	1090	1089	1088	1087	1086	1085	1084	1083	1082	1081	1080	1079	1078	1077	1076	1075	1074	1073	1072	1071	1070	1069	1068	1067	1066	1065	1064	1063	1062	1061	1060	1059	1058	1057	1056	1055	1054	1053	1052	1051	1050	1049	1048	1047	1046	1045	1044	1043	1042	1041	1040	1039	1038	1037	1036	1035	1034	1033	1032	1031	1030	1029	1028	1027	1026	1025	1024	1023	1022	1021	1020	1019	1018	1017	1016	1015	1014	1013	1012	1011	1010	1009	1008	1007	1006	1005	1004	1003	1002	1001	1000	999	998	997	996	995	994	993	992	991	990	989	988	987	986	985	984	983	982	981	980	979	978	977	976	975	974	973	972	971	970	969	968	967	966	965	964	963	962	961	960	959	958	957	956	955	954	953	952	951	950	949	948	947	946	945	944	943	942	941	940	939	938	937	936	935	934	933	932	931	930	929	928	927	926	925	924	923	922	921	920	919	918	917	916	915	914	913	912	911	910	909	908	907	906	905	904	903	902	901	900	899	898	897	896	895	894	893	892	891	890	889	888	887	886	885	884	883	882	881	880	879	878	877	876	875	874	873	872	871	870	869	868	867	866	865	864	863	862	861	860	859	858	857	856	855	854	853	852	851	850	849	848	847	846	845	844	843	842	841	840	839	838	837	836	835	834	833	832	831	830	829	828	827	826	825	824	823	822	821	820	819	818	817	816	815	814	813	812	811	810	809	808	807	806	805	804	803	802	801	800	799	798	797	796	795	794	793	792	791	790	789	788	787	786	785	784	783	782	781	780	779	778	777	776	775	774	773	772	771	770	769	768	767	766	765	764	763	762	761	760	759	758	757	756	755	754	753	752	751	750	749	748	747	746	745	744	743	742	741	740	739	738	737	736	735	734	733	732	731	730	729	728	727	726	725	724	723	722	721	720	719	718	717	716	715	714	713	712	711	710	709	708	707	706	705	704	703	702	701	700	699	698	697	696	695	694	693	692	691	690	689	688	687	686	685	684	683	682	681	680	679	678	677	676	675	674	673	672	671	670	669	668	667	666	665	664	663	662	661	660	659	658	657	656	655	654	653	652	651	650	649	648	647	646	645	644	643	642	641	640	639	638	637	636	635	634	633	632	631	630	629	628	627	626	625	624	623	622	621	620	619	618	617	616	615	614	613	612	611	610	609	608	607	606	60
-----	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	----

1. על אף האמור בסעיפים אחרים להחלטה זו, למעט הסעיפים המפורטים בסעיף קטן 2 לסעיף זה, יתר הסכומים המוקצים בהחלטה זו מתוך המקור בסעיף 5 יקוצצו בשיעור של 12% ;

2. הסעיפים הבאים יוחרגו מהקיצוץ האמור בסעיף קטן 1 :

סעיף 5.א.3.1.1 ;
סעיף 1.ג.3.1.2 ;
סעיף 1.ה.3.1.2 ;
סעיף 1.ג.3.1.3 ;
סעיף 4.א.3.2.1 ;
סעיף 1.3.2.1 ;
סעיף 1.1.3.ב.3.2.2 ;
סעיף 1.1.4.ב.3.2.2 ;
סעיף 1.3.2.3 ;
סעיף 1.1.1.ג.3.2.3 ;
סעיף 1.1.2.ג.3.2.3 ;
סעיף 1.1.4.ג.3.2.3 ;
סעיף 1.1.5.ג.3.2.3 ;
סעיף 2.ג.3.2.3 ;
סעיף 3.3.1.4.ג.3.2.3 ;
סעיף 4.1.ג.3.2.3 ;
סעיף 5.ג.3.2.3 ;
סעיף 6.ג.3.2.3 ;
סעיף 3.א.3.2.4 ;
סעיף 1.3.2.4 ;
סעיף 2.ג.3.2.4 ;
סעיף 3.3.2.4 .

3. פרק עדיפות לאומית

החלטה זו מוגשת בין היתר בהתאם לפרק כ"ו לחוק ההתייעלות הכלכלית (תיקוני חקיקה ליישום התכנית הכלכלית לשנים 2009-2010), התשס"ט-2009 בנושא עדיפות לאומית (להלן: "החוק").

בהחלטה זו מוצע לקבוע כי מחוז הצפון על פי החלוקה המנהלית של משרד הפנים והלמ"ס הוא **אזור בעל עדיפות לאומית**, בהתבסס בראש ובראשונה על מיקומו הגיאוגרפי של האזור והמרחק שלו מריכוזי אוכלוסייה וממרכז הארץ (סעיף 151 (ב) (4) לחוק). קביעתו של מחוז הצפון בכללותו מתבססת על היותו של מחוז הצפון מורכב במלואו מחמש נפות מנהליות - גולן, צפת, עכו, כנרת ויזרעאל - הנכללות בנפות הפריפריה הגיאוגרפית המוגדרות כאזור עדיפות לאומית כפי שאלו נקבעו בהחלטת ממשלה 919 מיום 10.09.2023 שעניינה "הגדרת יישובים ואזורים כבעלי עדיפות לאומית" (להלן: "החלטת מפת עדיפות לאומית"). שיקולים נוספים התומכים בהצעה זו אשר להם זיקה ישירה בנסיבות העניין לשיקולים העיקריים לעיל, הם חוסנו הכלכלי והחברתי של האזור ורמת השירותים שבו (סעיף 151 (ב) (2) לחוק), שיקולים של תכנון הפריסה של האוכלוסייה (סעיף 151 (ב) (3) לחוק), והצורך בצמצום פערים בין האזור לבין אזורים ובין קבוצות אוכלוסייה תושבות האזור (סעיף 151 (ב) (5) לחוק).

לשם הבהירות, יובהר כי נפות הפריפריה הגיאוגרפית הנכללות בהחלטת העדיפות הלאומית נקבעו בהתאם למדד הפריפריאליות שמפרסמת הלמ"ס, כאשר הנתון העדכני הינו לשנת 2020⁴. בקצרה, עפ"י הגדרת הלמ"ס - ערך מדד הפריפריאליות מחושב כסכום משוקלל של שני מרכיבים: נגישות פוטנציאלית - במשקל של 2/3, וקרבה לגבול מחוז תל אביב - במשקל של 1/3. מרכיב הנגישות הפוטנציאלית מבטא את קרבת היישוב לכל אחד מכלל היישובים, ומתייחס גם לשקלול גודל האוכלוסייה שלהם, כאשר גודל האוכלוסייה מעיד על עוצמת האפשרויות, הפעילויות והנכסים ביישוב. מרכיב הקרבה לגבול מחוז תל אביב מבטא את

⁴ הלמ"ס 2022, [מדד הפריפריאליות של יישובים ושל רשויות מקומיות](#), 2020.

המבנה המונוצנטרי של מדינת ישראל, כאשר מחוז תל אביב מהווה את המרכז הכלכלי והעסקי של המדינה. לאחר חישוב המדד, ערכיו חולקו ל-10 קבוצות (אשכולות) הומוגניות, כך ששונות ערכי המדד בתוך הקבוצות תהיה מינימלית ככל האפשר, ושונות ערכי המדד בין הקבוצות תהיה מקסימלית.

בהקשר להחלטת מפת עדיפות לאומית, יצוין כי אופן חישובה של דרגת הפריפריאליות של הנפה, נקבע על פי חישוב הממוצע של אשכול הפריפריאליות של כלל היישובים בנפה. כך, מפת העדיפות כוללת את כלל הנפות, החל מן הנפה בעלת הציון הנמוך ביותר, ועד לנפה שבה שיעור התושבים המצטבר המתגורר בה, ובנפות בעלות ציון נמוך ממנה, אינו עולה על 25% מכלל אוכלוסיית ישראל. בפועל, נכללות במפת העדיפות הלאומית שש נפות. חמש הנפות המרכיבות את מחוז הצפון, ונפה נוספת בדרום – באר שבע. ביחס לנפת באר שבע יצוין כי מופעלות מזה שנים תכנית ממשלתית רב שנתית והאחרונה שבהם היא החלטת ממשלה [מס' 3474 מיום 09.11.2025](#) לשנים 2025-2027. יצוין כי בנוסף ישנן החלטות ממשלה הממוקדות ביישובים ובאוכלוסיות מסוימות בנפה.⁵

התפיסה הבסיסית העומדת ביסוד העדפה על בסיס פריפריאליות, נגזרת ממיקומו הפיזי של היישוב ומגוון האפשרויות שעומדות לרשות תושביו בתחומים חברתיים, כלכליים ותשתיתיים. כך, מתן העדפה תוך בחירה ומיקוד באזורים פריפריאליים מבטאת את מדיניות הממשלה לעידוד וחיזוק השוליים הגיאוגרפיים והחברתיים-כלכליים של המדינה.⁶

על מנת לבסס את שיקולי העדיפות הלאומית שצוינו לעיל, נבחנה תמונת מצב השוואתית בין מחוזות המדינה במטרה לספק תשתית אמפירית מבוססת נתונים, המחזקת את **קביעתו של מחוז הצפון כאזור בעל עדיפות לאומית**. טבלה 1 שלהלן מציגה השוואה רוחבית במגוון תחומים ומדדים בין המחוזות השונים. לשם הבהרה חזותית, סומנו הערכים "השליליים" (נמוכים/ גבוהים בהתאם לתופעה) מהממוצע הארצי בגופן אדום, ואילו הערכים "השליליים" ביותר מכל המחוזות הודגשו ברקע אדום בהיר.

במבט כולל, ניתן לראות כי **מחוז הצפון מציג תמונה עקבית בה פוטנציאל השלילי של הפריפריאליות מתמשש במגוון רחב של תחומים - חברתיים, כלכליים, תשתיתיים ומוניציפליים - עד כדי הצטברות לפערים משמעותיים ביחס לשאר המחוזות**. בולטת העובדה כי, למעט מדד יחיד, מחוז הצפון הוא היחיד שבו כל המדדים "שליליים" מהממוצע הארצי, וכי בכ-50% מהמדדים הוא מציג את התוצאה "השלילית" ביותר. הנתונים מצביעים על מחוז בעל משקל דמוגרפי גבוה מחד, אך רמת ביצועים נמוכה מאידך - לא רק בהשוואה למרכז הארץ, אלא גם ביחס לאזורים פריפריאליים אחרים. היבט זה מצביע על **חולשה מערכתית מתמשכת ולא על כשל נקודתי**. מכלול הממצאים מלמד על אזור שמתקשה לממש את הפוטנציאל הגלום בו, ומחייב בחינה מחודשת של יחסי המרכז והפריפריה מתוך הבנה שמבנהו המרחבי המורכב של הצפון מייצר אתגר ייחודי הדורש **גישה כוללת ומותאמת**, שתידון בהמשך.

באופן מפורט יותר - **מחוז הצפון מאוכלס בכ-1.6 מיליון תושבים, המתגוררים ב-93 רשויות מקומיות**⁷ (18 עיריות, 60 מועצות מקומיות ו-15 מועצות אזוריות) המתפרסות על פני 420 יישובים. מדובר במחוז בעל מס' הרשויות והיישובים הגבוה ביותר - היבט המעיד על **פיצול מוניציפלי רחב במיוחד ועל מבנה מרחבי מבוזר**. יתר על כן, המחוז מאופיין **בהטרונגניות הדתית הרבה ביותר**, בו יש ייצוג גבוה, בוודאי ביחס לשאר המחוזות, לכל דתות המיעוטים המרכזיות בישראל - מוסלמים, נוצרים, דרוזים ואחרים. **מבנה מורכב זה, מייצר אתגרים ייחודיים בתחומי התכנון, הניהול ומתן השירותים, בשל הפערים בין הרשויות בגודלן, בהרכב האוכלוסייה, במבנה החברתי, ובריבוי היישובים במרחב**.

מבחינת ביצועי המחוז בתחום החברתי, מתגלים פערים משמעותיים. אף ששיעור הזכאות לתעודת בגרות במחוז הצפון (79.4%) דומה לממוצע הארצי (78.1%), הפער הבולט יותר הוא ההפרש בין שני המדדים - 18.2% - הגבוה ביותר מבין המחוזות. פער זה מעיד על פוטנציאל להשכלה גבוהה שאינו ממומש ואינו מתורגם להמשך לימודים אקדמיים. בהתאם לכך, גם שיעור ההשתלבות בהשכלה הגבוהה נמוך: 35.9% מבוגרי י"ב בצפון המשיכו ללימודים אקדמיים בתום 8 שנים, לעומת ממוצע ארצי של 37.1%. רמת ההשכלה של האוכלוסייה הבוגרת נמוכה בהתאמה: 65.9% מבני 15 ומעלה בצפון סיימו עד 12 שנות לימוד בלבד (השיעור הגבוה ביותר מבין המחוזות לעומת 58.5% ארצי), ורק 19.9% בעלי תואר אקדמי (לעומת 25.8% ארצי), מה שהופך את

⁵ 'om 1279 מיום 14.03.2022, 'om 1416 מיום 08.05.2022, 'om 1442 מיום 15.05.2022, 'om 1699 מיום 17.04.2024, 'om 3303 מיום 04.08.2025.

⁶ כפי שנקבע בפרק העדיפות הלאומית (סעיף א', עמ' 12-15) בהחלטת מפת עדיפות לאומית.
⁷ יצוין כי קיימת מועצה מקומית תעשייתית (מגדל תפן) שאינה מיושבת אך נכללת ברשויות המקומיות במחוז הצפון.

מחוז הצפון למחוז בעל שיעורי ההשכלה הגבוהה הנמוכים ביותר. היבטים נוספים הממחישים פערים חברתיים נוגעים לשיעור האנשים עם מוגבלות בצפון, הגבוה במעט מהממוצע (14.9% לעומת 13.2%), ותוחלת החיים בלידה (81.9 שנים) נמוכה בכשנה מהממוצע הארצי (83.1) - ושנייה רק למחוז דרום. בנוסף, שיעור מקרי הרצח במחוז, לצד מחוז חיפה, הוא הגבוה ביותר בארץ ועומד על 3.6 ל-100 אלף נפש, לעומת 1.9 בממוצע הארצי - נתון המעיד גם על אתגרים משמעותיים בתחום הביטחון האישי במחוז.

גם בתחום הכלכלי מצבו של הצפון נמוך מהממוצע, ואף הנמוך ביותר מכלל המחוזות, במספר מדדים. ראשית, ובהתאמה למאפייני רמת ההשכלה שצוינו לעיל - ניתן לראות כי ציון רמת המיומנויות (PIAAC) הממוצע במחוז עומד על 230.7 - הנמוך בארץ (מול 241.9 ארצי) ואף שיעור בעלי רמת המיומנות הנמוכה הינו הגבוה ביותר 45.6% (מול 36.7% ארצי). נתונים אלו משתקפים גם בציונים נמוכים ושיעורים גבוהים של בעלי רמת המיומנות נמוכה בכלל תחומי המיומנויות שנבחנו - אוריינות קריאה, אוריינות מתמטית ובפתרון בעיות אדפטיבי⁸ - ובכך מעידים על רמה נמוכה של כישורי מפתח הנדרשים להשתלבות מוצלחת בחיי החברה והכלכלה. אין מדובר בהיבט תיאורטי המשקף פוטנציאל בלבד - בכל תחומי המיומנות נמצא כי ככל שרמת המיומנות גבוהה יותר, כך השכר הממוצע גבוה יותר⁹, והממצאים בפועל עבור מחוז הצפון משקפים זאת. כך למשל, השכר הממוצע לחודש עבודה הוא הנמוך ביותר מבין המחוזות ועומד על 10,821 ₪ (מול 13,396 ₪ ארצי), ובחישוב שנתי - 9,296 ₪ (לעומת 11,657 ₪ ארצי). חשוב לציין כי היבט זה אינו נקודתי ומשתקף גם בממוצע רב שנתי הנמוך ביותר מבין המחוזות, כאשר הממוצע לחודש עבודה (10,331 ₪ לעומת 12,532 ₪ ארצי) ובחישוב שנתי (8,654 ₪ לעומת 10,666 ₪ ארצי)¹⁰.

יתר על כן, מאפייני שוק העבודה המקומי מדגישים חולשה מבנית: שיעור מקבלי דמי אבטלה בצפון 7.8% הגבוה בארץ (ממוצע 6.6%), ושיעור משקי הבית בעוני 21.6% גבוה גם הוא לעומת הממוצע הארצי (20.0%). בנוסף, רק 21.7% מהמועסקים בצפון עובדים במשלחי יד אקדמיים (מול 27.5% ארצי) וכלכלת הצפון נשענת יותר על ענפים מסורתיים: רק 37.2% מהמשרות במחוז מאופיינות בענפים בשכר גבוה מהממוצע (מול 44.4% ארצי), ומנגד 60.3% מהמשרות בתעשייה הן בענפים בעלי עוצמה טכנולוגית נמוכה או בינונית-נמוכה (לעומת 53.9% ארצי).

כלל אלו משתקפים במידה רבה באשכול החברתי-כלכלי הממוצע ברשויות מחוז הצפון, הנמוך מהממוצע הארצי (4.4 לעומת 5.3), וגם לאחר תיקון לגודל אוכלוסייה נותר דמיון בולט לממוצע של מחוז הדרום (4.4).

פערים ניכרים נמצאו גם בתחומי התשתיות והשירותים. בראש ובראשונה, חולשה מבנית הנובעת מנגישות נמוכה, הבאה לידי ביטוי במדד הנגישות הפוטנציאלית¹¹, שעומד בממוצע מחוזי על (-0.4) לעומת 0.4 ארצי - מהנמוכים בארץ. אל נגישות נמוכה זו מתווספים שירותי תחבורה ציבורית ברמה נמוכה, כפי שנמדדים בציון המשוקלל של רמת שירות תח"צ הממוצעת הנמוכה ביותר מבין המחוזות (35.8 לעומת 45.0 ארצי). היבט זה עשוי להסביר במידה רבה גם את שיעור הנסיעות הנמוך בתחבורה ציבורית בכלל, ובאוטובוסים ציבוריים לעבודה בפרט, במחוז הצפון¹². פערים נוספים ניכרים גם בשירותי הבריאות: מיטות אשפוז כלליות - 1.5 לכל 1,000 נפש (לעומת 1.7 ארצי); רופאים - 3.2 לכל 1,000 נפש (מול 3.9 ארצי); ועובדים פרארפואיים - 4.5 לכל 1,000 נפש, הנתון הנמוך במדינה (לעומת ממוצע של 5.8)¹³. אל כלל אלו ניתן להוסיף כי רק 19.6% מהפסולת המוצקה בצפון ממוחזרת - הנמוך בארץ¹⁴ (מול ממוצע של 25.6%).

גם בתחום השלטון המקומי, מחוז הצפון מציג תוצאות נמוכות בהשוואה למחוזות האחרים ובהשוואה ארצית. בין היתר, ממוצע ההכנסה השנתית לנפש בתקציב הרגיל של הרשויות המקומיות עומד על 9,407 ₪ (מול 10,386 ₪ ארצי), ממוצע ההוצאה השנתית לנפש בתקציב הרגיל 9,588 ₪ (לעומת 10,486 ₪ ארצי), וממוצע ההכנסה העצמית לנפש 3,567 ₪ בלבד - כ-70% מהממוצע (5,116 ₪) והנמוך ביותר מבין המחוזות. בנוסף, ממוצע שיעור ההכנסה העצמית של הרשויות המקומיות מכלל ההכנסות עומד על 30.0% בלבד (הנמוך

⁸ הלמ"ס 2025, [מיומנויות לפי פריסה גאוגרפית - ממצאים מתוך סקר מיומנויות 2023-2022 \(PIAAC\)](#).

⁹ הלמ"ס 2025, [מיומנויות ושוק העבודה - ממצאים מסקר מיומנויות 2023-2022 \(PIAAC\)](#).

¹⁰ הביטוח הלאומי 2024, [הכנסה מעבודה לפי מאפיינים שונים בשנים 2016-2022](#), לוח 8: שכר ממוצע לחודש עבודה של כלל העובדים, לפי מחוז ונפה, 2016-2022; לוח 9: שכר ממוצע לחודש בשנה של כלל העובדים, לפי מחוז ונפה, 2016-2022; ממוצע רב שנתי מתייחס ל-5 שנים, עבור השנים 2018-2022.

¹¹ מדד הנגישות הפוטנציאלית מהווה 2/3 ממדד הפריפריאליות של הלמ"ס, כפי שהובהר לעיל.

¹² 7.4% בלבד השתמשו באוטובוס ציבורי כאמצעי הגעה עיקרי לעבודה, לעומת 15.7% ברמה הארצית. מתוך: הלמ"ס 2025, [מפת האוכלוסין 2022](#); קובץ מסוכס ליחידות גאוגרפיות - מפקד 2022.

¹³ פערים נוספים בין אזורים במדינה ניתן לראות כאן: משרד הבריאות 2025, [דו"ח שיווינויות בבריאות: מדדים, פערים והמלצות מדיניות \(2023\)](#).

¹⁴ פער זה יכול להעיד על מחסור בתשתיות מיחזור, מערך תשתיתי ולוגיסטי חסר לניהול הפסולת, יכולות ביצוע נמוכות ועוד.

ביותר לעומת ממוצע (37.9%). כלל אלו, לצד מבנה הכנסות מוגבל שבו בממוצע רק 30.8% מהכנסות הארנונה בצפון מגיעות מנכסים שאינם למגורים (לעומת 35.8% ארצי), ושיעור נמוך (52.7%) של גביית ארנונת המגורים (הנמוך בארץ, לעומת ממוצע 62.6%), מעידים על חולשה כלכלית ומוניציפלית מבנית, המשקפת יכולת נמוכה של הרשויות המקומיות במחוז הצפון לייצר הכנסות עצמאיות, לספק שירות מיטבי לתושבים ולהתנהל באופן יציב ובר קיימא לאורך זמן. ואכן, התוצאה היא גירעון מצטבר ממוצע של 725.4 ₪- לתושב בצפון - הגבוה ביותר מבין המחוזות - לעומת 485 ₪- לתושב בממוצע ארצי. כלל אלו משתקפים במידה רבה במדד האיתנות הפיננסית הממוצע הנמוך בארץ - 35.9 אל מול ממוצע ארצי של 47.1.

כלל הנתונים שהוצגו משקפים פערים כרוניים, מבניים ורב מערכתיים, בהם בכל תחום מחוז הצפון מתפקד ברמה נמוכה מהממוצע הארצי, ובמרביתם אף פחותה ממחוזות אחרים, לרבות מחוזות הדרום וחיפה. לחיזוק היבטים אלו ניתן להוסיף את תוצאותיו של מדד מתכלל שפותח לאחרונה עבור משרד ראש הממשלה¹⁵ ונועד לבחון חוסן ופיתוח מרחבי ברמה המקומית בישראל. המדד המתכלל נבנה מתוך תפיסה הוליסטית הרואה את החוסן והפיתוח המרחבי כתוצאה של מערכת מורכבת שבה תחומים שונים משפיעים זה על זה באופן הדדי. המדד עצמו מורכב מ- 47 אינדיקטורים המייצגים ארבעה תחומים מרכזיים - חברה, כלכלה, תכנון סביבה והמרחב הבנוי ושלטון מקומי - ומאפשר גיבוש תמונת מצב מבוססת נתונים, להשוואה רוחבית בין רשויות, השוואה על פני ציר הזמן, והשוואה מרחבית בין אזורים, במטרה לזהות פערים בין אזורים. ואכן, תוצאות המדד מראות כי מדד השלטון המקומי המשולב בצפון הוא הנמוך ביותר בארץ - 48.2 (לעומת 58.2 ארצי), וכך גם מדד הכלכלה המשולב - 49.1 (לעומת 58.9 ארצי). במדדי החברה והתכנון, הצפון קרוב יותר לממוצע אך עדיין נמוך ממנו ואף ממחוזות אחרים. יתר על כן, המדד המתכלל הסופי מציב את הצפון בתחתית הדירוג הארצי עם ציון ממוצע של 48.5, לעומת ממוצע ארצי של 54.4.

היבט נוסף שראוי לציין לסיום ההשוואה הוא כי **פערים אלו אינם מתבטאים רק ב"מספרים יבשים", אלא משתקפים גם בתחושות ובחוויית היומיום של התושבים.** כך, מחוז הצפון מציג רק ב-18 מתוך 60 מדדים של איכות חיים מצב טוב מהממוצע הארצי - הנתון הנמוך ביותר מבין כל המחוזות. יתר על כן, המחוז מציג את הנתונים הנמוכים ביותר במספר מדדים בולטים, ביניהם: 90.1% מהתושבים מרוצים מעבודתם (לעומת 91.9% ארצי); 30.1% חווים תחושת דיכאון (מול 25.5% ארצי); שביעות הרצון מאזור המגורים נמוכה - 79.3% לעומת 86% בממוצע הארצי; ושביעות הרצון מהניקיון באזור המגורים (50.0% לעומת 58.3%) ומהשטחים הירוקים (43.9% לעומת 61.9%) נמוכה במיוחד אף היא.¹⁶ נתונים אלו ממחישים כיצד הפערים שהוצגו מתורגמים בפועל גם לתחושות היומיום של תושבי המחוז.

לסיכומו של דבר, כלל הפערים שהוצגו מצביעים על כך שמצבו של מחוז הצפון אינו נובע מחולשות נקודתיות אלא מתשתית אזורית רחבה המאופיינת בפערים מבניים חוצי תחומים - חברתיים, כלכליים, תשתיתיים ומוניציפליים. ריבוי הרשויות, ההטרוגניות הדמוגרפית, והפיצול הגאוגרפי מייצרים מציאות שבה ההתמודדות של כל רשות בנפרד אינה יכולה להביא לשינוי מערכתי של ממש. מציאות זו מדגישה כי קיים צורך בגישה כוללת, משום שלא ניתן לתת מענה מספק באמצעות צעדים נקודתיים או טיפול דיפרנציאלי מקומי.

על כן, הפתרון לחיזוק מחוז הצפון מחייב גישה אזורית הוליסטית - הרואה בו מצד אחד מרחב מובחן אך מנגד מערכת מרובת מרכיבים - של אזורים, רשויות, יישובים ומגורים - הפועלים בממשק הדדי ובתלות הדדית ביניהם ועם סביבתם. הסתכלות זו מדגישה את הצורך בהגברת התיאום בין רשויות, יצירת יתרונות לגודל, קידום מנגנוני שיתוף פעולה רוחביים והכוונת השקעות ממוקדות ברמה האזורית, באופן שיחזק את הביצועים הכוללים של מחוז הצפון. יתר על כן, גישה זו עולה בקנה אחד עם מדיניות הממשלה לתפיסת הפיתוח של אזורים פריפריאליים המבוססת על "עקרון הרציפות - רציפות גאוגרפית ועל-פני זמן - כדי לקדם שוויוניות בין יישובים שכנים וכן על מנת לאפשר פיתוח אזורי בראיה כלכלית נכונה... השגת היעד של צמצום פערים מחייבת ראיה אזורית; פיתוחו של יישוב וצמצום הפערים בשירותים ובאפשרויות העומדות לרשות תושביו, נגזרים לא רק מן היישוב עצמו, אלא גם מטבעת היישובים המקיפה אותו ומהמשאבים האזוריים המשותפים העומדים לרשות היישובים באותו אזור. בפרט, הקמה ופיתוח של מוקדי תעשייה, תעסוקה, תרבות, פנאי, ובריאות משרתים אוכלוסייה נרחבת, ולא רק את תושבי היישוב בו הם נמצאים. מכאן, שראיה מרחבית מהווה בסיס עיקרי לפיתוח אזורים פריפריאליים. בנוסף, גישה זו של ראיה מרחבית מקטינה את הפוטנציאל לקיומו של מאבק בין יישובים על משאבים, מאבק שעשוי להביא להקצאה תת-כלכלית של

¹⁵ ראה פרסום באתר 'מרכז הידע והמחקר הלאומי בתחום ההיערכות למצבי חירום'.

¹⁶ הלמ"ס 2026, 'מדדי איכות חיים 2024 - קובץ נתונים לעיבוד'; הלמ"ס 2026, 'מדדי איכות חיים במחוזות, 2024'.

המשאבים באזור¹⁷. גישה זו בלבד תוכל להתמודד עם עומק הפערים, לשפר את רמת השירותים וההזדמנויות לתושבים, ולבסס תהליך מתמשך של פיתוח מרחבי וצמיחה אזורית בת-קיימא, כפי שיובהר להלן.

1. על אף האמור בסעיפים אחרים להחלטה זו, למעט הסעיפים המפורטים בסעיף קטן 2 לסעיף זה, יתר הסכומים המוקצים בהחלטה זו מתוך המקור בסעיף 5 יקוצצו בשיעור של 12% ;

2. הסעיפים הבאים יוחרגו מהקיצוץ האמור בסעיף קטן 1 :

סעיף 5.א.3.1.1 ;
סעיף 1.ג.3.1.2 ;
סעיף 1.ה.3.1.2 ;
סעיף 1.ג.3.1.3 ;
סעיף 4.א.3.2.1 ;
סעיף 3.2.1 ז ;
סעיף 1.1.3.ב.3.2.2 ;
סעיף 1.1.4.ב.3.2.2 ;
סעיף 3.2.3 ב ;
סעיף 1.1.1.ג.3.2.3 ;
סעיף 1.1.2.ג.3.2.3 ;
סעיף 1.1.4.ג.3.2.3 ;
סעיף 1.1.5.ג.3.2.3 ;
סעיף 2.ג.3.2.3 ;
סעיף 3.3.1.4.ג.3.2.3 ;
סעיף 4.1.ג.3.2.3 ;
סעיף 5.ג.3.2.3 ;
סעיף 6.ג.3.2.3 ;
סעיף 3.א.3.2.4 ;
סעיף 3.2.4 ב ;
סעיף 3.2.4 ג ;
סעיף 1.3.2.4 ו ;
סעיף 3.2.4 ז .

4. פרק עדיפות לאומית

החלטה זו מוגשת בין היתר בהתאם לפרק כ"ו לחוק ההתייעלות הכלכלית (תיקוני חקיקה ליישום התכנית הכלכלית לשנים 2009-2010), התשס"ט-2009 בנושא עדיפות לאומית (להלן : "החוק").

בהחלטה זו מוצע **לקבוע כי מחוז הצפון** על פי החלוקה המנהלית של משרד הפנים והלמ"ס הוא **אזור בעל עדיפות לאומית**, בהתבסס בראש ובראשונה על מיקומו הגיאוגרפי של האזור והמרחק שלו מריכוזי אוכלוסייה וממרכז הארץ (סעיף 151 (ב) (4) לחוק). קביעתו של מחוז הצפון בכללותו מתבססת על היותו של מחוז הצפון מורכב במלואו מחמש נפות מנהליות - גולן, צפת, עכו, כנרת ויזרעאל - הנכללות בנפות הפריפריה הגיאוגרפית המגודרות כאזור עדיפות לאומית כפי שאלו נקבעו בהחלטת ממשלה 919 מיום 10.09.2023 שעניינה "הגדרת יישובים ואזורים כבעלי עדיפות לאומית" (להלן : "החלטת מפת עדיפות לאומית"). שיקולים נוספים התומכים בהצעה זו אשר להם זיקה ישירה בנסיבות העניין לשיקולים העיקריים לעיל, הם חוסנו הכלכלי והחברתי של האזור ורמת השירותים שבו (סעיף 151 (ב) (2) לחוק), שיקולים של תכנון הפריסה של האוכלוסייה (סעיף 151 (ב) (3) לחוק), והצורך בצמצום פערים בין האזור לבין אזורים ובין קבוצות אוכלוסייה נושבות האזור (סעיף 151 (ב) (5) לחוק).

¹⁷ החלטת מפת עדיפות לאומית, עמ' 12-13.

לשם הבהירות, יובהר כי נפות הפריפריה הגיאוגרפית הנכללות בהחלטת העדיפות הלאומית נקבעו בהתאם למדד הפריפריאליות שמפרסמת הלמ"ס, כאשר הנתון העדכני הינו לשנת 2020¹⁸. בקצרה, עפ"י הגדרת הלמ"ס - ערך מדד הפריפריאליות מחושב כסכום משוקלל של שני מרכיבים: נגישות פוטנציאלית - במשקל של 2/3, וקרבה לגבול מחוז תל אביב - במשקל של 1/3. מרכיב הנגישות הפוטנציאלית מבטא את קרבת היישוב לכל אחד מכלל היישובים, ומתייחס גם לשקלול גודל האוכלוסייה שלהם, כאשר גודל האוכלוסייה מעיד על עוצמת האפשרויות, הפעילויות והנכסים ביישוב. מרכיב הקרבה לגבול מחוז תל אביב מבטא את המבנה המונוצנטרי של מדינת ישראל, כאשר מחוז תל אביב מהווה את המרכז הכלכלי והעסקי של המדינה. לאחר חישוב המדד, ערכיו חולקו ל-10 קבוצות (אשכולות) הומוגניות, כך ששונות ערכי המדד בתוך הקבוצות תהיה מינימלית ככל האפשר, ושונות ערכי המדד בין הקבוצות תהיה מקסימלית.

בהקשר להחלטת מפת עדיפות לאומית, יצוין כי אופן חישובה של דרגת הפריפריאליות של הנפה, נקבע על פי חישוב הממוצע של אשכול הפריפריאליות של כלל היישובים בנפה. כך, מפת העדיפות כוללת את כלל הנפות, החל מן הנפה בעלת הציון הנמוך ביותר, ועד לנפה שבה שיעור התושבים המצטבר המתגורר בה, ובנפות בעלות ציון נמוך ממנה, אינו עולה על 25% מכלל אוכלוסיית ישראל. בפועל, נכללות במפת העדיפות הלאומית שש נפות. חמש הנפות המרכיבות את מחוז הצפון, ונפה נוספת בדרום – באר שבע. ביחס לנפת באר שבע יצוין כי מופעלות מזה שנים תכנית ממשלתית רב שנתית והאחרונה שבהם היא החלטת ממשלה מס' 3474 מיום 09.11.2025 לשנים 2025-2027. יצוין כי בנוסף ישנן החלטות ממשלה הממוקדות ביישובים ובאוכלוסיות מסוימות בנפה¹⁹.

התפיסה הבסיסית העומדת ביסוד העדפה על בסיס פריפריאליות, נגזרת ממיקומו הפיזי של היישוב ומגוון האפשרויות שעומדות לרשות תושביו בתחומים חברתיים, כלכליים ותשתיתיים. כך, מתן העדפה תוך בחירה ומיקוד באזורים פריפריאליים מבטא את מדיניות הממשלה לעידוד וחיזוק השוליים הגיאוגרפיים והחברתיים-כלכליים של המדינה²⁰.

על מנת לבסס את שיקולי העדיפות הלאומית שצוינו לעיל, נבחנה תמונת מצב השוואתית בין מחוזות המדינה במטרה לספק תשתית אמפירית מבוססת נתונים, המחזקת את קביעתו של מחוז הצפון כאזור בעל עדיפות לאומית. טבלה 1 שלהלן מציגה השוואה רוחבית במגוון תחומים ומדדים בין המחוזות השונים. לשם הבהרה חזותית, סומנו הערכים "השליליים" (נמוכים/ גבוהים בהתאם לתופעה) מהממוצע הארצי בגופן אדום, ואילו הערכים "השליליים" ביותר מכל המחוזות הודגשו ברקע אדום בהיר.

במבט כולל, ניתן לראות כי מחוז הצפון מציג תמונה עקבית בה הפוטנציאל השלילי של הפריפריאליות מתממש במגוון רחב של תחומים - חברתיים, כלכליים, תשתיתיים ומוניציפליים - עד כדי הצטברות לפערים משמעותיים ביחס לשאר המחוזות. בולטת העובדה כי, למעט מדד יחיד, מחוז הצפון הוא היחיד שבו כל המדדים "שליליים" מהממוצע הארצי, וכי בכ-50% מהמדדים הוא מציג את התוצאה "השלילית" ביותר. הנתונים מצביעים על מחוז בעל משקל דמוגרפי גבוה מחד, אך רמת ביצועים נמוכה מאידך - לא רק בהשוואה למרכז הארץ, אלא גם ביחס לאזורים פריפריאליים אחרים. היבט זה מצביע על חולשה מערכתית מתמשכת ולא על כשל נקודתי. מכלול הממצאים מלמד על אזור שמתקשה לממש את הפוטנציאל הגלום בו, ומחייב בחינה מחודשת של יחסי המרכז והפריפריה מתוך הבנה שמבנהו המרחבי המורכב של הצפון מייצר אתגר ייחודי הדורש גישה כוללת ומותאמת, שתידון בהמשך.

באופן מפורט יותר - מחוז הצפון מאוכלס בכ-1.6 מיליון תושבים, המתגוררים ב-93 רשויות מקומיות²¹ (18 עיריות, 60 מועצות מקומיות ו-15 מועצות אזוריות) המתפרסות על פני 420 יישובים. מדובר במחוז בעל מס' הרשויות והיישובים הגבוה ביותר - היבט המעיד על פיצול מוניציפלי רחב במיוחד ועל מבנה מרחבי מבוזר. יתר על כן, המחוז מאופיין בהטרונגניות הדתית הרבה ביותר, בו יש ייצוג גבוה, בוודאי ביחס לשאר המחוזות, לכל דתות המיעוטים המרכזיות בישראל - מוסלמים, נוצרים, דרוזים ואחרים. מבנה מורכב זה, מייצר אתגרים ייחודיים בתחומי התכנון, הניהול ומתן השירותים, בשל הפערים בין הרשויות בגודלן, בהרכב האוכלוסייה, במבנה החברתי, ובריבוי היישובים במרחב.

מבחינת ביצועי המחוז בתחום החברתי, מתגלים פערים משמעותיים. אף ששיעור הזכאות לתעודת בגרות במחוז הצפון (79.4%) דומה לממוצע הארצי (78.1%), ושיעור הזכאות לבגרות ברמה אוניברסיטאית (61.1%)

¹⁸ הלמ"ס 2022, מדד הפריפריאליות של יישובים ושל רשויות מקומיות, 2020.

¹⁹ מס' 1279 מיום 14.03.2022, מס' 1416 מיום 08.05.2022, מס' 1442 מיום 15.05.2022, מס' 1699 מיום 17.04.2024, מס' 3303 מיום 04.08.2025.

²⁰ כפי שנקבע בפרק העדיפות הלאומית (סעיף 1א, עמ' 12-15) בהחלטת מפת עדיפות לאומית.

²¹ יצוין כי קיימת מועצה מקומית תעשייתית (מגדל תפן) שאינה מיושבת אך נכללת ברשויות המקומיות במחוז הצפון.

נמוך במעט מהממוצע הארצי (64.2%), הפער הבולט יותר הוא ההפרש בין שני המדדים - 18.2% - הגבוה ביותר מבין המחוזות. פער זה מעיד על פוטנציאל להשכלה גבוהה שאינו ממומש ואינו מתורגם להמשך לימודים אקדמיים. בהתאם לכך, גם שיעור ההשתלבות בהשכלה הגבוהה נמוך: 35.9% מבוגרי י"ב בצפון המשיכו ללימודים אקדמיים בתום 8 שנים, לעומת ממוצע ארצי של 37.1%. רמת ההשכלה של האוכלוסייה הבוגרת נמוכה בהתאמה: 65.9% מבני 15 ומעלה בצפון סיימו עד 12 שנות לימוד בלבד (השיעור הגבוה ביותר מבין המחוזות לעומת 58.5% ארצי), ורק 19.9% בעלי תואר אקדמי (לעומת 25.8% ארצי), מה שהופך את מחוז הצפון למחוז בעל שיעורי ההשכלה הגבוהה הנמוכים ביותר. היבטים נוספים הממחישים פערים חברתיים נוגעים לשיעור האנשים עם מוגבלות בצפון, הגבוה במעט מהממוצע (14.9% לעומת 13.2%), ותוחלת החיים בלידה (81.9 שנים) נמוכה בכשנה מהממוצע הארצי (83.1) - ושנייה רק למחוז דרום. בנוסף, שיעור מקרי הרצח במחוז, לצד מחוז חיפה, הוא הגבוה ביותר בארץ ועומד על 3.6 ל-100 אלף נפש, לעומת 1.9 בממוצע הארצי - נתון המעיד גם על אתגרים משמעותיים בתחום הביטחון האישי במחוז.

גם בתחום הכלכלי מצבו של הצפון נמוך מהממוצע, ואף הנמוך ביותר מכלל המחוזות, במספר מדדים. ראשית, ובהתאמה למאפייני רמת ההשכלה שצוינו לעיל - ניתן לראות כי ציון רמת המיומנויות (PIAAC) הממוצע במחוז עומד על 230.7 - הנמוך בארץ (מול 241.9 ארצי) ואף שיעור בעלי רמת המיומנות הנמוכה הינו הגבוה ביותר 45.6% (מול 36.7% ארצי). נתונים אלו משתקפים גם בציונים נמוכים ושיעורים גבוהים של בעלי רמת המיומנות נמוכה בכלל תחומי המיומנויות שנבחנו - אוריינות קריאה, אוריינות מתמטית ובפתרון בעיות אדפטיבי²² - ובכך מעידים על רמה נמוכה של כישורי מפתח הנדרשים להשתלבות מוצלחת בחיי החברה והכלכלה. אין מדובר בהיבט תיאורטי המשקף פוטנציאל בלבד - בכל תחומי המיומנות נמצא כי ככל שרמת המיומנות גבוהה יותר, כך השכר הממוצע גבוה יותר²³, והממצאים בפועל עבור מחוז הצפון משקפים זאת. כך למשל, השכר הממוצע לחודש עבודה הוא הנמוך ביותר מבין המחוזות ועומד על 10,821 ₪ (מול 13,396 ₪ ארצי), ובחישוב שנתי - 9,296 ₪ (לעומת 11,657 ₪ ארצי). חשוב לציין כי היבט זה אינו נקודתי ומשתקף גם בממוצע רב שנתי הנמוך ביותר מבין המחוזות, כאשר הממוצע לחודש עבודה (10,331 ₪ לעומת 12,532 ₪ ארצי) ובחישוב שנתי (8,654 ₪ לעומת 10,666 ₪ ארצי)²⁴.

יתר על כן, מאפייני שוק העבודה המקומי מדגישים חולשה מבנית: שיעור מקבלי דמי אבטלה בצפון 7.8% הגבוה בארץ (ממוצע 6.6%), ושיעור משקי הבית בעוני 21.6% גבוה גם הוא לעומת הממוצע הארצי (20.0%). בנוסף, רק 21.7% מהמועסקים בצפון עובדים במשלחי יד אקדמיים (מול 27.5% ארצי) וכלכלת הצפון נשענת יותר על ענפים מסורתיים: רק 37.2% מהמשרות במחוז מאופיינות בענפים בשכר גבוה מהממוצע (מול 44.4% ארצי), ומנגד 60.3% מהמשרות בתעשייה הן בענפים בעלי עוצמה טכנולוגית נמוכה או בינונית-נמוכה (לעומת 53.9% ארצי).

כלל אלו משתקפים במידה רבה באשכול החברתי-כלכלי הממוצע ברשויות מחוז הצפון, הנמוך מהממוצע הארצי (4.4 לעומת 5.3), וגם לאחר תיקון לגודל אוכלוסייה נותר דמיון בולט לממוצע של מחוז הדרום (4.4).

פערים ניכרים נמצאו גם בתחומי התשתיות והשירותים. בראש ובראשונה, חולשה מבנית הנובעת מנגישות נמוכה, הבאה לידי ביטוי במדד הנגישות הפוטנציאלית²⁵, שעומד בממוצע מחוזי על (-0.4) לעומת 0.4 ארצי - מהנמוכים בארץ. אל נגישות נמוכה זו מתווספים שירותי תחבורה ציבורית ברמה נמוכה, כפי שנמדדים בציון המשוקלל של רמת שירות תח"צ הממוצעת הנמוכה ביותר מבין המחוזות (35.8 לעומת 45.0 ארצי). היבט זה עשוי להסביר במידה רבה גם את שיעור הנסיעות הנמוך בתחבורה ציבורית בכלל, ובאוטובוסים ציבוריים לעבודה בפרט, במחוז הצפון²⁶. פערים נוספים ניכרים גם בשירותי הבריאות: מיטות אשפוז כלליות - 1.5 לכל 1,000 נפש (לעומת 1.7 ארצי); רופאים - 3.2 לכל 1,000 נפש (מול 3.9 ארצי); ועובדים פרארפואיים - 4.5 לכל

²² הלמ"ס 2025, [מיומנויות לפי פריסה גאוגרפית - ממצאים מתוך סקר מיומנויות 2022-2023 \(PIAAC\)](#).

²³ הלמ"ס 2025, [מיומנויות ושוק העבודה - ממצאים מסקר מיומנויות 2022-2023 \(PIAAC\)](#).

²⁴ הביטוח הלאומי 2024, [הכנסה מעבודה לפי מאפיינים שונים בשנים 2016-2022](#), לוח 8: שכר ממוצע לחודש עבודה של כלל העובדים, לפי מחוז ונפה, 2016-2022; לוח 9: שכר ממוצע לחודש בשנה של כלל העובדים, לפי מחוז ונפה, 2016-2022; ממוצע רב שנתי מתייחס ל-5 שנים, עבור השנים 2018-2022.

²⁵ מדד הנגישות הפוטנציאלית מהווה 2/3 ממדד הפריפריאליות של הלמ"ס, כפי שהובהר לעיל.

²⁶ 7.4% בלבד השתמשו באוטובוס ציבורי כאמצעי הגעה עיקרי לעבודה, לעומת 15.7% ברמה הארצית. מתוך: הלמ"ס 2025, [מפקד האוכלוסין 2022](#); קובץ מסומן ליחידות גאוגרפיות - מפקד 2022.

1,000 נפש, הנתון הנמוך במדינה (לעומת ממוצע של 5.8).²⁷ אל כלל אלו ניתן להוסיף כי רק 19.6% מהפסולת המוצקה בצפון ממוחזרת - הנמוך בארץ²⁸ (מול ממוצע של 25.6%).

גם בתחום השלטון המקומי, מחוז הצפון מציג תוצאות נמוכות בהשוואה למחוזות האחרים ובהשוואה ארצית. בין היתר, ממוצע ההכנסה השנתית לנפש בתקציב הרגיל של הרשויות המקומיות עומד על 9,407₪ (מול 10,386₪ ארצי), ממוצע ההוצאה השנתית לנפש בתקציב הרגיל 9,588₪ (לעומת 10,486₪ ארצי), וממוצע ההכנסה העצמית לנפש 3,567₪ בלבד - כ-70% מהממוצע (5,116₪) והנמוך ביותר מבין המחוזות. בנוסף, ממוצע שיעור ההכנסה העצמית של הרשויות המקומיות מכלל ההכנסות עומד על 30.0% בלבד (הנמוך ביותר לעומת ממוצע 37.9%). כלל אלו, לצד מבנה הכנסות מוגבל שבו בממוצע רק 30.8% מהכנסות הארנונה בצפון מגיעות מנכסים שאינם למגורים (לעומת 35.8% ארצי), ושיעור נמוך (52.7%) של גביית ארנונת המגורים (הנמוך בארץ, לעומת ממוצע 62.6%), מעידים על חולשה כלכלית ומוניציפלית מבנית, המשקפת יכולת נמוכה של הרשויות המקומיות במחוז הצפון לייצר הכנסות עצמאיות, לספק שירות מיטבי לתושבים ולהתנהל באופן יציב ובר קיימא לאורך זמן. ואכן, התוצאה היא גירעון מצטבר ממוצע של 725.4₪- לתושב בצפון - הגבוה ביותר מבין המחוזות - לעומת 485₪- לתושב בממוצע ארצי. כלל אלו משתקפים במידה רבה במדד האיתנות הפיננסית הממוצע הנמוך בארץ - 35.9 אל מול ממוצע ארצי של 47.1.

כלל הנתונים שהוצגו משקפים פערים כרוניים, מבניים ורב מערכתיים, בהם בכל תחום מחוז הצפון מתפקד ברמה נמוכה מהממוצע הארצי, ובמרביתם אף פחותה ממחוזות אחרים, לרבות מחוזות הדרום וחיפה. לחיזוק היבטים אלו ניתן להוסיף את תוצאותיו של מדד מתכלל שפותח לאחרונה עבור משרד ראש הממשלה²⁹ ונועד לבחון חוסן ופיתוח מרחבי ברמה המקומית בישראל. המדד המתכלל נבנה מתוך תפיסה הוליסטית הרואה את החוסן והפיתוח המרחבי כתוצאה של מערכת מורכבת שבה תחומים שונים משפיעים זה על זה באופן הדדי. המדד עצמו מורכב מ-47 אינדיקטורים המייצגים ארבעה תחומים מרכזיים - חברה, כלכלה, תכנון סביבה והמרחב הבנוי ושלטון מקומי - ומאפשר גיבוש תמונת מצב מבוססת נתונים, להשוואה רוחבית בין רשויות, השוואה על פני ציר הזמן, והשוואה מרחבית בין אזורים, במטרה לזהות פערים בין אזורים. ואכן, תוצאות המדד מראות כי מדד השלטון המקומי המשולב בצפון הוא הנמוך ביותר בארץ - 48.2 (לעומת 58.2 ארצי), וכך גם מדד הכלכלה המשולב - 49.1 (לעומת 58.9 ארצי). במדדי החברה והתכנון, הצפון קרוב יותר לממוצע אך עדיין נמוך ממנו ואף ממחוזות אחרים. יתר על כן, המדד המתכלל הסופי מציב את הצפון בתחתית הדירוג הארצי עם ציון ממוצע של 48.5, לעומת ממוצע ארצי של 54.4.

היבט נוסף שראוי לציין לסיום ההשוואה הוא כי **פערים אלו אינם מתבטאים רק ב"מספרים יבשים", אלא משתקפים גם בתחושות ובחוויית היומיום של התושבים.** כך, מחוז הצפון מציג רק ב-18 מתוך 60 מדדים של איכות חיים מצב טוב מהממוצע הארצי - הנתון הנמוך ביותר מבין כל המחוזות. יתר על כן, המחוז מציג את הנתונים הנמוכים ביותר במספר מדדים בולטים, ביניהם: 90.1% מהתושבים מרוצים מעבודתם (לעומת 91.9% ארצי); 30.1% חווים תחושת דיכאון (מול 25.5% ארצי); שביעות הרצון מאזור המגורים נמוכה - 79.3% לעומת 86% בממוצע הארצי; ושביעות הרצון מהניקיון באזור המגורים (50.0% לעומת 58.3%) ומהשטחים הירוקים (43.9% לעומת 61.9%) נמוכה במיוחד אף היא.³⁰ נתונים אלו ממחישים כיצד הפערים שהוצגו מתורגמים בפועל גם לתחושות היומיום של תושבי המחוז.

לסיכומו של דבר, כלל הפערים שהוצגו מצביעים על כך שמצבו של מחוז הצפון אינו נובע מחולשות נקודתיות אלא מתשתית אזורית רחבה המאופיינת בפערים מבניים חוצי תחומים - חברתיים, כלכליים, תשתיתיים ומוניציפלליים. ריבוי הרשויות, ההטרקטיות הדמוגרפית, והפיצול הגאוגרפי מייצרים מציאות שבה ההתמודדות של כל רשות בנפרד אינה יכולה להביא לשינוי מערכתי של ממש. מציאות זו מדגישה כי **קיים צורך בגישה כוללת, משום שלא ניתן לתת מענה מספק באמצעות צעדים נקודתיים או טיפול דיפרנציאלי מקומי.**

על כן, **הפתרון לחיזוק מחוז הצפון מחייב גישה אזורית הוליסטית - הרואה בו מצד אחד מרחב מובחן אך מנגד מערכת מרובת מרכיבים - של אזורים, רשויות, יישובים ומגורים - הפועלים בממשק הדדי ובתלות הדדית ביניהם ועם סביבתם.** הסתכלות זו מדגישה את הצורך בהגברת התיאום בין רשויות, יצירת יתרונות לגודל, קידום מנגנוני שיתוף פעולה רוחביים והכוונת השקעות ממוקדות ברמה האזורית, באופן שיחזק את

²⁷ פערים נוספים בין אזורים במדינה ניתן לראות כאן: משרד הבריאות 2025, [דו"ח שיווינויות בבריאות: מדדים, פערים והמלצות מדיניות \(2023\)](#).

²⁸ פער זה יכול להעיד על מחסור בתשתיות מיחזור, מערך תשתית ולוגיסטי חסר לניהול הפסולת, יכולות ביצוע נמוכות ועוד.

²⁹ ראה פרסום באתר ["מרכז הידע והמחקר הלאומי בתחום ההיערכות למצבי חירום"](#).

³⁰ הלמ"ס 2026, [מדדי איכות חיים 2024 - קובץ נתונים לעיבוד](#); הלמ"ס 2026, [מדדי איכות חיים במחוזות 2024](#).

הביצועים הכוללים של מחוז הצפון. יתר על כן, גישה זו עולה בקנה אחד עם מדיניות הממשלה לתפיסת הפיתוח של אזורים פריפריאליים המבוססת על "עקרון הרציפות - רציפות גאוגרפית ועל-פני זמן - כדי לקדם שוויוניות בין ישובים שכנים וכן על מנת לאפשר פיתוח אזורי בראיה כלכלית נכונה... השגת היעד של צמצום פערים מחייבת ראיה אזורית; פיתוחו של יישוב וצמצום הפערים בשירותים ובאפשרויות העומדות לרשות תושביו, נגזרים לא רק מן היישוב עצמו, אלא גם מטבעת היישובים המקיפה אותו ומהמשאבים האזוריים המשותפים העומדים לרשות היישובים באותו אזור. בפרט, הקמה ופיתוח של מוקדי תעשייה, תעסוקה, תרבות, פנאי, ובריאות משרתים אוכלוסייה נרחבת, ולא רק את תושבי היישוב בו הם נמצאים. מכאן, שראיה מרחבית מהווה בסיס עיקרי לפיתוח אזורים פריפריאליים. בנוסף, גישה זו של ראיה מרחבית מקטינה את הפוטנציאל לקיומו של מאבק בין יישובים על משאבים, מאבק שעשוי להביא להקצאה תת-כלכלית של המשאבים באזור"³¹. גישה זו בלבד תוכל להתמודד עם עומק הפערים, לשפר את רמת השירותים וההזדמנויות לתושבים, ולבסס תהליך מתמשך של פיתוח מרחבי וצמיחה אזורית בת-קיימא, כפי שיובהר להלן.

טבלה 1 - מדדים נבחרים והשוואה בין מחוזות									
	תחום	מדד*	ממוצע רשויות/ ארצי	מחוז					
				הצפון	הדרום	חיפה	ירושלים	המרכז	תל אביב
1	כללי	גודל אוכלוסייה		1,600,661	1,478,640	1,168,023	1,363,170	2,434,641	1,549,046
		הרכב דתי (%)							
		יהודים/ מוסלמים/ נוצרים/ דרוזים/ אחר							
		# רשויות							
2		# יישובים		420	254	93	68	242	12
3		זכאי בגרות		79.4	75.7	75.7	56.5	83.4	78.1
4		(%)	78.1						
5	חברה	זכאי בגרות לאוניברסיטאות		61.1	60.9	61.4	48.6	73.6	70.6
6		(%)	64.2						
7		פער בין זכאי בגרות לבגרות לאוניברסיטאות		18.2	14.8	14.3	7.9	9.8	7.5
8		(%)	13.8						
9		הנכנסים להשכלה גבוהה בתוך 8 שנים בקרב תלמידי יב (%)**		35.9	33.4	34.9	35.2	41.5	40.7
10		בני 15 ומעלה שלמדו עד 12 שנות לימוד		65.9	63	56.7	64.2	54.1	52.2
11		(%)	58.5						
12		בני 15 ומעלה בעלי תואר אקדמי (%)		19.9	20.0	27.0	20.4	30.4	32.5
13		אנשים עם מוגבלות (%)		14.9	16.0	15.0	9.7	12.7	12.8
14		גיל תוחלת החיים בלידה		81.9	81.6	82.5	83.5	84.2	83.7
15	כלכלה	מאזן הגירה פנימית		560	2,000	6,400	6,340-	4,760	6,860-
16		(-)							
17		מקרי רצח (שיעור ל-100 אלף נפש)		3.6	1.6	3.6	1.0	1.8	0.7
18		1.9							
19		ציון סקר מיומנות כישורי האוכלוסייה בגיל העבודה (PIAAC)		230.7	232.6	234.9	240.8	248.7	253.9
20	כלכלה	שיעור בעלי רמת מיומנות גבול העבודה (PIAAC)		45.7	43.1	41.9	36.9	31.8	27.6
21		(%)	36.7						
22		אשכול חברתי-כלכלי		4.4	4.7	5.4	4.0	6.8	7.3
23		אשכול חברתי-כלכלי מתוקן אוכלוסייה		4.4	4.4	5.9	2.3	6.7	6.7
24		מקבלי דמי אבטלה שנתי בגילאי העבודה (%)		7.8	6.4	6.6	5.0	5.5	6.0
25		(%)	6.6						

³¹ החלטת מפת עדיפות לאומית, עמ' 12-13.

20	22.7	15.2	13.9	36.5	18.3	22.3	21.6	20.0	תחולת העוני של משפחות (%)	
21	33.6	34.3	28.7	28.8	26.8	20.8	21.7	27.5	בני 15 ומעלה בעלי משלח יד אקדמי (%)	
22	12,127	16,263	15,281	11,021	12,973	11,822	10,821	13,396	שכר ממוצע לחודש עבודה של כלל העובדים (₪)	
23	10,327	14,481	13,471	9,351	11,335	10,126	9,296	11,657	שכר ממוצע לחודש בשנה של כלל העובדים (₪)	
24	38.5	50.2	49.5	34.6	43.7	42.5	37.2	44.4	משרות בענפי כלכלה מעל השכר הממוצע למשרת שכיר (%)	
25	80.7	51.7	46.3	62.9	51.2	49.5	60.3	53.9	משרות בתעשייה בעוצמה טכנולוגית נמוכה ובינונית-נמוכה (%)	תשתיות ושירותים
26	20.6	34.5	21.5	32.4	26.1	24.4	19.6	25.6	מחזור והשבה מסך הפסולת המוצקה (%)	
27	-	2.3	1.7	1.9	2.3	1.4	1.5	1.7	מיטות האשפוז הכלליות ל-1000 נפש	
28	-	5.0	4.2	3.4	5.5	2.7	3.2	3.9	מספר רופאים ל-1000 נפש	
29	-	8.2	5.6	5.6	6.2	4.9	4.5	5.8	מועסקים במקצועות פרא רפואיים ל-1000 נפש	
30	0.0	4.0	1.6	1.5	0.3	-0.5	-0.4	0.4	נגישות פוטנציאלית	
31	37.0	64.5	45.4	52.0	43.8	37.7	35.8	45.0	רמת שירות תח"צ (ציון משוקלל)	
32	38.5	73.8	62.5	42.6	46.8	51.6	35.9	47.1	ציון מדד איתנות פיננסית	
33	11,149	11,736	9,360	8,134	9,154	14,553	9,407	10,386	הכנסות לנפש בתקציב הרגיל (₪)	
34	4,498	8,465	5,654	4,068	4,482	8,116	3,567	5,116	הכנסות עצמיות לנפש (₪)	
35	11,346	11,603	9,423	8,261	9,195	14,566	9,588	10,486	הוצאה לנפש בתקציב הרגיל (₪)	שלטון מקומי
36	35.0	52.8	48.7	41.1	40.3	37.3	30.0	37.9	יחס הכנסות עצמיות לסה"כ ההכנסות (%)	
37	29.0	47.3	40.2	31.5	30.0	47.5	30.8	35.8	ארנונה לא למגורים (%)	
38	76.2	75.2	75.3	70.7	63.6	54.9	52.7	62.6	יחס גביית ארנונה למגורים ביחס לחיוב השנה (%)	
39	561.4-	265.0-	370.6-	539.6-	405.9-	140.9-	725.4-	485.8-	עודף/גירעון מצטבר בתקציב הרגיל לסוף שנה לתושב (₪)	
40	61.1	79.6	66.7	51.5	55.4	65.5	48.2	58.2	ציון מדד שלטון מקומי	מדד מתכלל פיתוח מרחבי
41	38.7	53.4	45.0	44.6	46.3	46.2	45.0	45.1	ציון מדד תכנון, מרחב ושטח בנוי	
42	65.6	69.0	69.5	67.8	57.6	60.5	49.1	58.9	ציון מדד כלכלה	
43	63.6	57.1	62.4	53.4	51.8	51.4	51.9	55.3	ציון מדד חברה	
44	57.3	64.8	60.9	54.3	52.8	55.9	48.5	54.4	ציון מדד סופי מתכלל	
* המדדים המוצגים הינם המדדים העדכניים ביותר עד תאריך ה-10/05/2026 וזמינים במקורות הרשמיים המצוינים עבור כל מדד. שנת המדד ופרטים נוספים מפורטים בנספח ב.										
** קיימים נתונים עבור 215 רשויות, מההווים בין 67% (אזור יהודה ושומרון) ל-95% (מחוז הדרום) מהרשויות בכל מחוז/אזור.										

פיתוח מרחבי של אזורים גיאוגרפים הוא תהליך מקיף, מתמשך ומורכב המכוון לשיפור וחזוק החברה, הכלכלה והתשתיות באזורים שונים, תוך שאיפה להעלאת רמת החיים וצמצום פערים בין ובתוך האזורים הללו. תהליך זה עשוי להתמקד בתחומים מסוימים, אך לרב מאופיין בגישה הוליסטית המשלבת את כלל תחומי החיים התומכים זה את זה. באופן תמציתי, ניתן לומר כי הפיתוח המרחבי נשען על שלושה מרכיבים המשלימים אחד את השני - תכנון (סטטוטורי ואסטרטגי), ניהול (מקומי, אזורי ולאומי) ומשאבים (הון אנושי, הון כלכלי, תשתיות ומשאבי טבע) - הפועלים יחד ומתגבשים למסגרת כוללת אחת. שילוב

ואינטגרציה בין שלושת המרכיבים באופן מותאם לאזור, יובילו לפיתוח מרחבי מיטבי. כלל אלו מדגישים במידה רבה את מורכבותו.

בהתאם לכך, **תהליך הפיתוח המרחבי מאופיין בריבוי תחומים, ריבוי שחקנים, בעל קושי ביישום ואפקטיביות מוגבלת של צעדי מדיניות בודדים**, אין לו נקודת התחלה או סיום ברורה, והוא מתאפיין בדינמיות לאורך זמן ובתגובה מתמדת לשינויים במציאות. מכאן כי ניתן להגדיר את "הבעיה" שהוא בא לפתור כבעיה ללא פתרון "נכון" ו"סופי", או כפי שמכונה בספרות Wicked problem, הניתנת לתרגום כבעיה "סבוכה", "מורכבת" ואף "זדונית". על אף כי הקשר בין עולמות הפיתוח המרחבי לבין אפיון כ-Wicked Problems כבר נעשה בעבר - ואף באופן מפורש בהקשר של אזורים פריפריאליים³² - נדמה כי קשר זה אינו זוכה לתשומת לב מספקת, יתכן בין היתר משום שימוש בלתי עקבי במושג עצמו³³. יחד עם זאת, לאור המאפיינים המורכבים של הפיתוח המרחבי כפי שתואר לעיל, בהחלט ניתן לסווגו כבעיה מסוג זה³⁴. הגדרה זו אינה סמנטית בלבד, אלא מדגישה את **הצורך בהתאמה של תהליך גיבוש המדיניות** - ולא רק תוכנה - לאתגר, **באופן שיאפשר מימוש מיטבי ואפקטיבי של הפיתוח המרחבי**.

בהקשר זה, **מתודולוגיה מסוג 'חבילת מדיניות' (Policy package)**, עשויה לשמש כמסגרת מתודולוגית מתאימה. בקצרה, 'חבילת מדיניות' הינה מתודולוגיה המבוססת על **שילוב אסטרטגי של אמצעי מדיניות** באופן שנועד לשפר ולמנף את השפעתם, להקל על היישום והלגיטימיות שלהם תוך מזעור השפעות בלתי רצויות³⁵. מעבר לכך, גישה זו אינה רק אמצעי להשגת תוצאה טובה יותר, אלא משמשת כלי מהותי לעיצוב תוכן מדיניות מורכב באופן אינטגרטיבי, ובכך תורמת לעיצוב **נכון ומובנה יותר של תהליך קבלת ההחלטות עצמו**. בפרט, כאשר מדובר בפיתוח מרחבי של אזורים, גישה זו מאפשרת לגבש מדיניות עבור מספר רב של שחקנים ותחומים באופן הכולל מגוון רב של כלים - תכנוניים, כלכליים, חברתיים ותשתיתיים - תוך שילובם תחת תפיסה כוללת של פעולה אזורית ותוך מתן דגש לאינטראקציות בין רכיבי המדיניות. יש לציין כי בנוסף למתודולוגיה סדורה תיאורטית³⁶ שביסוד 'חבילת המדיניות', הניסיון הנצבר בקרב גורמי המקצוע במשרד ראש הממשלה מצביע על חשיבותו של שלב מקדים של 'מסגור המדיניות' (policy framing) ככלי משמעותי למיקוד הבעיה, להבהרת המטרות ובכך למניעת השפעות בלתי רצויות גם בשלב היישום. שלב זה מהווה את הבסיס לגיבוש חבילת המדיניות, ובסיומו מתקבלת תוצאה כפולה: הגדרה מדויקת יותר של מטרות החבילה, והתוויית כיווני הפעולה הכלליים לתכנונה (מתווה), בהתבסס על הידע המקצועי הרלוונטי - ובהקשר הנדון, תחום הפיתוח המרחבי של אזור הצפון.

מבחינה מרחבית מחוז הצפון נתפס כאמור כפריפריה, בהתאם להגדרה בהחלטת מפת עדיפות לאומית. ואולם על אף הבחנה "פשוטה" לכאורה זו בין מרכז לפריפריה, כמו גם הפערים והדגשים הרבים והחשובים שניתנו לפער זה במחקרים שונים³⁷, המציאות מורכבת יותר. כך למשל ניתן לראות ביצועים שונים בין המחוזות, אשר מראים בבירור ש"המרכז" אינו מקשה אחת, בדיוק כפי ש"הפריפריה" אינה מקשה אחת. ההבחנה המרחבית מחדדת כי ה"פתרון" הנדרש לצמצום הבעיה צריך להיות מותאם להבנה מקיפה של אופן הבניית המרחב. באופן מפורש, **המרחב אינו פועל ומתעצב בקנה מידה בודד, אלא - פועל ומתעצב לאורך קנה מידה שונים ומערכות מרחביות שונות** (למשל מערכות מקומיות, אזוריות וארציות)³⁸. יתר על כן, תופעות שונות מושפעות מקני מידה שונים ואף משילובם³⁹, ואינטראקציות בין מקומות מתקיימות בהתאם להיבטים

³²For example: Tietjen, A., & Jørgensen G. (2016). Translating a wicked problem: A strategic planning approach to rural shrinkage in Denmark. *Landscape and Urban Planning*, 154, 29-43. <https://doi.org/10.1016/j.landurbplan.2016.01.009>; Edvardsdóttir, A., Ólafsdóttir, R., & Williams, A. (2023). Wicked Problem of Regional Development Policy in Iceland. *Icelandic Review of Politics & Administration*, 19, 131-152. 10.13177/irpa.a.2023.19.2.3.

³³ Lönngrén, J., & van Poeck, K. (2020). Wicked problems: a mapping review of the literature. *International Journal of Sustainable Development & World Ecology*, 28(6), 481-502. <https://doi.org/10.1080/13504509.2020.1859415>

³⁴ Ibid.

³⁵ Givoni, M., Macmillen, J., & Banister, D. (2010). From individual policies to policy packaging. *European Transport Conference, Glasgow 12 October 2010*; Givoni, M., Macmillen, J., Banister, D., & Feitelson, E. (2013). From policy measures to policy packaging. *Transport Reviews*, 33(1): 1-20.

³⁶ Matt, E., Givoni, M., Epstein, B., & Feitelson, E. (2013). A Procedure to Develop Synergetic Policy Packages and Assessing their Political Acceptability. *Deliverable 3.2, SPREE project, July*.

³⁷ ראה למשל: הל"מ"ס 2019, **פני החברה בישראל: פערים בין מרכז לפריפריה: דוח מס' 11**; פוער, תעסוקה ושכר בין פריפריה ומרכז - נתונים וכלי מדיניות אפשריים.

³⁸ Kaplan, N., & Omer, I. (2022). Multiscale Accessibility—A New Perspective of Space Structuration. *Sustainability*, 14, 5119: 1-19.

³⁹ Kaplan, N., Burg, D., & Omer, I. (2022). Multiscale accessibility and urban performance. *Environment and Planning B: Urban Analytics and City Science*, 49 (2), 687-703.

תפקודיים מגוונים היוצרים דפוסים תפקודיים שונים⁴⁰. מכאן כי אין זה נכון להסתכל על קנה מידה בודד או אזור "מוחלט" עבור הפיתוח המרחבי. הבנה זו מחזקת את התפיסה של המרחב כ"רשת", או ה"סריג למחצה" (semi-lattice) של מערכות עירוניות ואזוריות⁴¹, המאופיינת ב"מרכזיות מתפשטת" Pervasive centrality)) החוצה מערכות מרחביות⁴². תפיסה זו מנוגדת לתפיסה ההיררכית הקלאסית או ה"עץ", המתאייסת למערכות מרחביות כישויות נבדלות (או בהקשרנו למשל, התייחסות כמרכז מול פריפריה).

במילים אחרות, **מחוז הצפון אינו מהווה מקשה אחת, אלא בנוי ממערכות מרחביות ותפקודיות שונות, הפועלות בקני מידה שונים, בהתאם לתופעות שונות, ובנויות כמרחב של חפיפות בין אזורים שונים בתוך מחוז הצפון.** בהקשר זה דווקא ההתייחסות לכלל מחוז צפון כמסגרת "גדולה" מאפשרת במידה רבה את **מינוף יתרונות** אלו תוך מיצוי משאבים שונים בראיה רחבה. יתר על כן, **ההתייחסות לכלל המחוז מביאה יתרונות נוספים**, כפי שאלו הובאו בהחלטת מפת עדיפות לאומית עבור "חלוקה מנהלתית המשמשת את משרדי הממשלה באופן קבוע ושימוש בה מקדם תכליות של יעילות, תאימות תפעולית בין-משרדית ואפשרות מדידה של ההתפתחות האזורית על-פני זמן וברצף רחב של תחומים" (עמ' 13).

ברמה היישומית, **מגובשים ומקודמים כיום מספר מהלכים משמעותיים ברמה הלאומית הנוגעים לראיה אזורית**, אשר יש להביאם בחשבון לשם **יצירת מדיניות ממשלתית קוהרנטית**. מהלכים אלו כוללים בעיקר את:

1. **התכנית האסטרטגית המרחבית 2050** השמה בבסיסה את האסטרטגיה לתכנון אזורי על פי אזורי תפקוד הנשענים על תפיסה תפקודית המתמקדת בתושב ובחיי היומיום שלו.⁴³
2. **אשכולות אזוריים** המשמשים בפועל כמנגנון ניהול אזורי המתמקד בפיתוח חברתי וכלכלי-אזורי ומקדמים שיתופי פעולה בין רשויות.⁴⁴
3. **קלאסטרים תחרותיים** המתמקדים במינוף מנועי צמיחה כלכליים תוך התמקדות באזורים בעלי ריכוז משמעותי של גורמים הקשורים לפעילות כלכלית מסוימת.⁴⁵

שלושת המהלכים הללו משקפים היבטים שונים מתוך התפיסה הכוללת של הפיתוח המרחבי - תכנון, ניהול ומשאבים - אך כל אחד מהם נוגע רק בחלק מן המרכיבים, ולעיתים אף באופן חלקי בלבד. יתר על כן, הם נשענים על תחומי פעולה וגזרות מרחביות שונות, כך שכל מהלך למעשה מציע תפיסה שונה של המרחב, ולכן התבוננות בכל אחד מהם בנפרד מדגישה את המגבלות המבניות שלו ואף בעייתי מכך, חוסר במדיניות קוהרנטית. בכך מתחזקת ההבנה שעבור פעולה יזומה של פיתוח מרחבי יש לראות את מחוז הצפון כמרחב הכולל מספר אזורים בעלי חפיפות מרחביות. יש לפעול בכל אחד מהאזורים לחיזוק ולמינוף הייחודיות המקומית, אך במקביל – להתמקד בראיה מרחבית כוללת השמה דגש על מוקדי פוטנציאל הצמיחה המשמעותיים, כך שסך כל המרכיבים יחד ייצרו את ההשפעה האפקטיבית ביותר על המחוז בכללותו. זו במידה רבה תפקידו של שלב "מסגור המדיניות" שצוין כשלב מקדים במסגרת גיבוש חבילת המדיניות. את עיקרו ניתן לסכם במציאת הצעדים האפקטיביים ביותר ובעלי ההשפעות הבלתי רצויות המינימליות ביותר, לטובת הפיתוח המרחבי של מחוז הצפון.

בנוסף למהלכים אלו, יש לציין כי מקודמים מהלכים ממשלתיים נוספים הנוגעים לחלקו של מחוז הצפון. מהלכים אלו כוללים החלטות ממשלה ממוקדות לאוכלוסייה הדרוזית והצ'רקסית (החלטות מס' 2856 ומס' 2857 מיום 09.03.2025), ולאוכלוסייה הערבית (החלטה מס' 550 מיום 24.10.2021) אשר גם נכללות בחלקן באזור ההחלטה. בנוסף אליהן, מקודמות באופן מובחן שתי מסגרות ממשלתיות אזוריות נוספות. המסגרת הראשונה כוללת פעולות בטווח "המכונה 0-9 ק"מ מגבול הלבנון" במסגרת החלטה מס' 3265 מיום 20.07.2025 בתחום הכלכלי, החלטה מס' 3374 מיום 21.09.2025 בתחום החינוך, החלטה מס' 3636 מיום 14.12.2025 בתחום מעונות היום, החלטה מס' 3679 מיום 22.12.2025 בתחומי חקלאות מים והגנת הסביבה, והחלטה מס' 4194 מיום 02.06.2026 הנוגעת בתחומים משלימים. ואולם, אלו החלטות שבבסיסן השיקול

⁴⁰ European Planning Studies (2013): Polycentricity and the Multiplexity of Urban Networks, *European Planning Studies*, DOI: 10.1080/09654313.2013.771619.

⁴¹ For example: Alexander, C. (1965). A City Is Not a Tree. *Archit. Forum*, 122, 58–62; Batty, M. *Inventing Future Cities*; The MIT Press: Cambridge, MA, USA, 2018; ISBN 978-0-262-34989-5.

⁴² Hillier, B. (2009). Spatial Sustainability in Cities: Organic Patterns and Sustainable Forms. In: Proceedings of the 7th International Space Syntax Symposium, Stockholm, Sweden, 8–11 June 2009; Volume K01, p. 20.

⁴³ מינהל תכנון 2025 (עדכון 1/1/2025), [התוכנית האסטרטגית המרחבית](#).

⁴⁴ משרד הפנים 2025, [אשכולות אזוריים](#).

⁴⁵ משרד הכלכלה והתעשייה 2024, [התוכנית הלאומית לצמיחה כלכלית באמצעות קלאסטרים תחרותיים](#).

הבטחוני משמש לקביעות האזור ולא שיקולים של תפיסה מרחבית⁴⁶. המסגרת השנייה שמקודמת ובבסיסה קיים שיקול גיאוגרפי הינה החלטה **מס' 864 מיום 26.12.2021** (על תיקוניה) **ומס' 4057 מיום 16.04.2026** לנפת הגולן. לאור קיומן של מסגרות ממשלתיות ייעודיות לאזורים אלו, הכוללות מינהלת ייעודית (מנהלת תנופה לצפון), תקצוב ייעודי ומענים ייחודיים ומקיפים, אזורים אלו אינם נכללים בתחום התחולה של החלטה זו ואינם מהווים חלק מאזור ההחלטה. יצוין, כי עבור כלל המהלכים הממשלתיים המקודמים מתוקף החלטות הממשלה לעיל, קיימת יכולת להשפיע באופן ממוקד ונקודתי לטובת אזור או אוכלוסייה ספציפית, וייתכן וישנם מרכיבים שביכולתם לתרום או למנף פיתוח מרחבי יעיל של חלק מסוים ממחוז הצפון. על כן, התוכנית המוצעת במסגרת זו גובשה בשים לב לתוכניות הפועלות באזורים אלו ולכלי הסיוע המופעלים בהן, על מנת למנוע "כפל" תקציבים ומשאבים, ובכל מקרה, כאשר השיקול המנחה בגיבושה הינו תמיכה במימוש המטרות הנכללות בהחלטה זו.

כלל הפעולות המיושמות בפועל מדגישות כי מטרת התכנית אינה להיכנס בנעליהן של המהלכים הללו, אינה להיכנס למהלכי התכנון "הרגילים", ואינה להיכנס תחת תכניות ופעולות נוספות המקודמות, לרב בקנה מידה מקומי במרחב. אלא - **להביא ראיה מתכללת ויעילה המתמקדת בנקודות המפתח ובמנועי הצמיחה המשמעותיים ביותר במרחב שביכולתם לייצר שינוי באזור בכללותו**, תוך התייחסות להיבטים מגוונים החורגים מפעילות "שגרתית" המקודמת כיום. במילים אחרות – זיהוי נקודות ההתערבות המשמעותיות, מיקוד במנועי צמיחה, ב"אבנים הגדולות" ובערי הליבה(כפי שיפורט בהרחבה בהמשך), היכולות להביא לשינוי אזורי, תמיכה באופן ממוקד בתחומים, ביישומים ובפעילות שיש לפתח ולהעצים על מנת לתמוך **בפיתוח הכולל של המרחב**, וקידום מהלכים היכולים להביא ל"קפיצת מדרגה" אזורית. כל אלו כאמור, בהלימה למהלכים שונים המקודמים במרחב.

בהקשרים אלו יש לציין כי קיים ריבוי של עקרונות, תפיסות ורעיונות המתייחסים לפיתוח מרחבי (ובמקומות אחרים: פיתוח אזורי, תכנון ופיתוח מרחבי)⁴⁷, כמו גם, בין היתר, עשרות תוכניות והצעות הרלוונטיות למרחב הצפון (ראה "מקורות נוספים לדוגמא" בנספח ג'). יחד עם זאת, בחינה כוללת של אלו (ואחרים), ולאור גודלו של האזור ומרכיבים נוספים כמפורט לעיל, מצביעה על כך שמבחינה יישומית נכון למקד את המאמצים בשתי נקודות מרכזיות היכולות להביא לשינוי משמעותי: 1. **מסה קריטית**; 2. **תשתיות אזוריות**; שתי הנקודות טומנות בחובן את הכיוונים העיקריים בהם יש להשקיע לשם פיתוח מרחבי משמעותי, כפי שיפורט להלן.

מסה קריטית (או מסה מספיקה) מתייחסת ליכולת לרכז באזורים ממוקדים אוכלוסייה, תעסוקה, מוסדות ו/או פעילות כלכלית במידה מספקת ליצירת מנוע צמיחה ופעילות כלכלית יציבה ובעלת השפעה. במילים אחרות - מסה המאפשרת ספי כניסה מחד, ויצירת ביקושים מאידך, לשם קיומן של פעילויות מגוונות. יתר על כן, מסה משמעותית מגבירה את יכולת המשיכה לאזור מסוים, כפי שנידון כבר בעקרונות היסוד הגיאוגרפיים, ובהן שתי ישויות גיאוגרפיות מקיימות אינטראקציה ביחס לגודלן, והן ביחס הפוך למרחק⁴⁸. היבט זה משמעותי עוד יותר בהקשר לאזורים פריפריאליים, ומדגיש את חשיבות הפונקציה הבסיסית של מסה ומרחק ביכולת לאפשר קיומן של מערכות מרחביות עצמאיות ובלתי תלויות. כלומר – **קיימת חשיבות רבה ביצירת מסות משמעותיות היכולות לקיים מרחב "עצמאי"** מבחינת "זכות הקיום" של פעילויות ושירותים מחד, ומנגד כאלו היכולות לתת משקל נגד ליכולת המשיכה של אזורים אחרים. ואכן, עקרונות אלו זכו לתשומת לב גם בהקשר אזור הצפון, בדבר הצורך בריכוז מאמצים באזורים גיאוגרפים לכדי יצירת מסה קריטית שתוכל לעמוד בפני ה"מגנט" של תל אביב.⁴⁹

⁴⁶ צוין כי בתוך טווח זה נכללים גם יישובים צמודי גדר מגבול הלבנון אשר הוכרזו כיישובים עדיפות לאומית וקיבלו מענים המותאמים לצרכיהם בהחלטות ממשלה בהחלטות ממשלה מס' 3263 מיום 20.07.2025 ומס' 3841 מיום 01.02.2026

⁴⁷ For example: OECD (2025), *Redefining Spatial Planning and Development in Israel*, OECD Regional Development Studies, OECD Publishing, Paris, <https://doi.org/10.1787/89036c98-en>; OECD (2023), *OECD Regional Outlook 2023: The Longstanding Geography of Inequalities*, OECD Publishing, Paris, <https://doi.org/10.1787/92cd40a0-en>; Asheim, B. T., Boschma, R., & Cooke, P. (2011). Constructing regional advantage: Platform policies based on related variety and differentiated knowledge bases. *Regional studies*, 45(7), 893-904.

פורום המומחים לאזוריות (2018). סקירת ידע מס' 1: אזוריות בארץ ובעולם; סקירת ידע מס' 2: פיתוח כלכלי אזורי; סקירת ידע מס' 3: פיתוח חברתי אזורי; סקירת ידע מס' 4: תכנון אזורי; האזוריות החדשה בישראל: המשגת הידע ועיצוב תפיסת האזוריות בישראל; ירושלים: משרד הפנים ומכון אלכא למנהיגות וממשל, ג'וינט ישראל.

⁴⁸ For example: Hansen, W.G. (1959). How Accessibility Shapes Land Use. *J. Am. Inst. Plan*, 25, 73-76; Stewart, J.Q. (1948). Demographic Gravitation: Evidence and Applications. *Sociometry*, 11, 31-58.

⁴⁹ מוסד שמואל נאמן 2016, **סוגיות לגיבוש תכנית מטרופולין לצפון**. המחקר מתייחס לאזור הצפון באופנים שונים, בין היתר במיקוד המחקר בתפיסה מטרופולינית ומיקוד באזור המרכזי של מחוז צפון בתוספת נפת חיפה.

מסה קריטית יכולה להיתפס בשני אופנים מרכזיים: **ריכוז אוכלוסייה וריכוז פעילות כלכלית. בעבור אוכלוסייה, קיימת כמוזן עדיפות מובנית לערים.** ככלל, ערים טומנות בחובן יתרונות רבים, בין היתר כלכליים, חברתיים וסביבתיים⁵⁰. יתר על כן, **גידול האוכלוסייה בערים כרוך ביתרונות מערכתיים, שכן ערים אינן מתפתחות באופן ליניארי בלבד:** הן מפגינות יעילות תשתית גבוהה יותר (קשר תת-ליניארי), לצד עלייה מואצת בתפוקות הכלכליות והחברתיות (קשר סופר-ליניארי), בעוד שהצרכים האינדיבידואליים נשמרים בקשר ליניארי וגדלים פרופורציונלית לאוכלוסייה⁵¹. נוסף על אלו כאמור, **מבחינה מרחבית ערים מהוות מוקד משמעותי ביכולתן לספק שירותים לסביבתן**, ובמידה רבה משלימות את ספי הכניסה הנדרשים לקיומם של שירותים ומוסדות שאינם יכולים להתקיים ביישובים קטנים. תפקוד זה משקף במידה רבה **מדרג היררכי של פונקציות ושירותים הפועל על בסיס היגיון מרחבי**, שלפיו **מרכזים גדולים ומגוונים תומכים במרכזים קטנים** מהם במסגרת רצף מדורג של תפקודים, היגיון שהודגש כבר בבסיס "תיאוריית המקומות המרכזיים"⁵². ואכן, עקרון זה בא לידי ביטוי גם במסגרת התכנית האסטרטגית המרחבית⁵³, בה קיימת הבחנה בין מרכזי אוכלוסייה בהתאם להיררכיית הגודל, תוך הדגשת תפקידן של "הערים המרכזיות" (להלן - "ערי הליבה"⁵⁴) כעוגנים מרחביים מרכזיים.

בעבור פעילות כלכלית, **מסה קריטית מאפשרת התפתחות אגלומרציה** - התרכזות מתגברת של פעילות כלכלית המעצימה, בתהליך של משוב חיובי, את המסה עצמה. אגלומרציה זו מתבטאת בריכוז מרחבי של פירמות, מוסדות וכוח אדם המוביל ליתרונות לגודל, לעלייה בפריון ולחיזוק מנועי הצמיחה. תופעה זו יכולה להתפתח במוקדים גיאוגרפיים משמעותיים כגון ערים גדולות או אזורים תעסוקה ותעשייה⁵⁵, אך גם לבוא לידי ביטוי בצורה של קלאסטרים - מסה קריטית של פעילות כלכלית נושאת המרוכזת גיאוגרפית, המהווה מקרה פרטי וממוקד של אגלומרציה כלכלית⁵⁶. כך או כך, בדומה ליתרונות הנובעים מריכוז אוכלוסייה בערים, גם ריכוז פעילות כלכלית אינו מתפזר באופן שוויוני במרחב, שכן אי השוויוניות המרחבית היא מאפיין אינהרנטי של מערכות אלו. לפיכך, מימוש יעיל של יתרונות אלו מחייב פיתוח ממוקד של מוקדים ספציפיים ולא הנחה בדבר פיזור אחיד של הפעילות במרחב שתביא להקצאה בלתי יעילה של משאבים. גישה זו אף נבחנה בהקשר המרחב הצפוני, שם השוותה תפיסה "שוויונית" אל מול "מרוכזת", ונמצא כי ריכוז מאמצים ממוקד עשוי להניב תועלות רבות יותר לאזור⁵⁷.

בנוסף למסה הקריטית שיש למקד במרכזי האוכלוסייה והפעילות הכלכלית, **הנקודה הקריטית השנייה הינה תשתיות אזוריות.** ככלל, תשתיות מהוות גורם מפתח לצמיחה⁵⁸. בקצרה, המונח "תשתיות אזוריות" בהקשר לתוכנית זו מתייחס למכלול התשתיות, המוסדות והמנגנונים הפועלים בקנה מידה על-רשותי, ותומכים בצמיחה מרחבית של אזור שלם או חלקו. תשתיות אלו כוללות תשתיות פיזיות, מנועי צמיחה וחדשנות בעלי השפעה אזורית, מוסדות עוגן המספקים שירותים חוצי רשויות, ומנגנונים ארגוניים המאפשרים תיאום, ניהול ויצירת שיתופי פעולה התורמים לפיתוח המרחב המשותף.

ככלל, תפקידן המרכזי של התשתיות האזוריות הוא חיזוק החיבוריות והקישוריות של האזור והקשרים הפנימיים בין חלקיו, וזאת במטרה להנגיש ולקרב - פיזית וארגונית - בין המרכיבים השונים במרחב. יתר על כן, תפקידן החשוב של התשתיות האזוריות אינו רק לחבר את האזור אל המרחב שמחוצה לו, כפי שלעתים נתפס, אלא בראש ובראשונה לחזק את הקשרים בתוך האזור עצמו ולהעמיק את הלכידות הפנימית.

⁵⁰ מינהל תכנון 2025 (עדכון 1/1/2025), [התוכנית האסטרטגית המרחבית, פרק עירוניות](#).

⁵¹ Bettencourt, L. (2013). The Origins of Scaling in Cities. *Science*, 340, 1438-1441. 10.1126/science.1235823; Ribeiro, F. L., & Netto, V. M. (2025). Urban scaling laws. In: *Compendium of Urban Complexity* (pp. 21-42). Cham: Springer Nature Switzerland. למשל פשיעה.

⁵² Christaller, W. "Die 5entralen Orte in Suddeutschland", Gustav Fischer, Jena (1933). Translated (in part), by C. W. Baskin, as Central Places in Southern Germany, Prentice Hall, Upper Saddle River, 1966.

⁵³ מינהל תכנון 2025 (עדכון 1/1/2025), [התוכנית האסטרטגית המרחבית](#).

⁵⁴ יובהר בהמשך באופן מפורט.

⁵⁵ For example: Duranton, G., & Kerr, W. R. (2015). *The logic of agglomeration* (No. w21452). National Bureau of Economic Research.

⁵⁶ משרד הכלכלה והתעשייה 2024, [התוכנית הלאומית לצמיחה כלכלית באמצעות קלאסטרים תחרותיים](#).

⁵⁷ מוסד שמואל נאמן 2016, [סוגיות לגיבוש תכנית מטרופולין לצפון](#).

⁵⁸ Aschauer, D., A., (1998). Public Capital and Economic Growth: Issues of Quantity, Finance, and Efficiency. *Working Paper, No. 233*, Levy Economics Institute of Bard College, Annandale-on-Hudson, NY; Johansson, B. (2007), "Transport Infrastructure Inside and Across Urban Regions: Models and Assessment Methods", *OECD/ITF Joint Transport Research Centre Discussion Papers, No. 2007/12*, OECD Publishing, Paris, <https://doi.org/10.1787/234705655722>; OECD (2023), *OECD Regional Outlook 2023: The Longstanding Geography of Inequalities*, OECD Publishing, Paris, <https://doi.org/10.1787/92cd40a0-en>.

שילובן של התפיסה המוקדית (ערי הליבה) לבין קישוריות אזורית מאפשר יצירת מרחב עצמאי רב-מוקדי (פוליצנטרי⁵⁹), שבו כל מוקד מספק הזדמנויות ושירותים לאזור ההשפעה שלו, ומנגד – תורם לבניית מבנה מלוכד בעל המשקל כולל משמעותי של כלל המערכת האזורית. מבנה זה יכול ליצור משה קריטית היכולה לעמוד בפני כוחות המשיכה של אזורים אחרים ואף להתחרות על הזדמנויות, השקעות ופעילות.

אל שתי נקודות תפיסתיות אלו יש להוסיף נדבך חשוב הנוגע להתאמה מרחבית, או מדיניות מבוססת-מקום (Place-Based Policy)⁶⁰. גישה זו הופכת את הפיתוח המרחבי לאפקטיבי באמצעות התאמה למאפייניו הדמוגרפיים, הכלכליים, המרחביים והתפקודיים הייחודיים של כל אזור. התאמה זו מאפשרת מיצוי פוטנציאל מקומי, התמודדות עם פערים מגוונים, וחיזוק יתרונות יחסיים, באופן התורם לכל אזור בנפרד ולמערכת האזורית בכללותה. חשוב כמובן שמהלכים אלו יישענו על ראייה עתידית רחבה, שתוכל להכווין את התפתחות המרחב לאורך זמן.

לסיכום חלק זה נציין בקצרה שוב כי הפיתוח המרחבי הוא תהליך מורכב, מתמשך ורב-מערכתי, המשלב תכנון, ניהול ומשאבים לצורך חיזוק החברה, הכלכלה והתשתיות וצמצום פערים בין ובתוך אזורים. בשל ריבוי השחקנים, הדינמיות המתמשכת והקושי לייצר פתרון אחד סופי, מדובר ב-Wicked Problem המחייב גיבוש מדיניות אינטגרטיבית המבוססת על חבילת מדיניות. בהקשר של מחוז הצפון, נדרש להתייחס למרחב כרשת של אזורים ותפקודים חופפים, ולפעול דרך מיקוד במהלכים מערכתיים המייצרים שינוי אזורי כולל. אלו נשענים על יצירת משה קריטית ממוקדת של אוכלוסייה ופעילות כלכלית, ופיתוח תשתיות אזוריות המחזקות קישוריות ולכידות פנימית. זאת, תוך התאמה מבוססת-מקום, צופה פני עתיד, המאפשרת מיצוי פוטנציאל ייחודי לכל אזור. שילובם יחד, מאפשר בניית מרחב פוליצנטרי חזק ותחרותי.

כלל העקרונות הללו, בהתאמה לפערים המערכתיים של מחוז הצפון שנידונו לעיל בפרק העדיפות הלאומית, עמדו בבסיס השיקולים בגיבוש התכנית שתוצג להלן. יודגש שוב, כי ייעודה של התכנית איננה להחליף את התהליכים המתקיימים "בשגרה", אלא לזקק ולמקד מאמץ ממשלתי בנקודות המפתח היכולות לייצר השפעה אזורית משמעותית ורחבה, לצד המשך הפעולות "הרגילות" המתבצעות במקביל. גישה זו נשענת בין היתר גם על הניסיון המצטבר לאזור הצפון, המלמד כי השקעה ממשלתית רחבה, גם בהיקפים משמעותיים, איננה מספיקה כשלעצמה ליצירת שינוי אזורי מהותי. לצד השקעות במגוון תחומים, נדרשת גם התמקדות במהלכים בעלי פוטנציאל לשמש כמנועי צמיחה ומחוללי שינוי אזוריים⁶¹. על רקע זה, התכנית מבקשת למקד את המאמץ הממשלתי במוקדים, בתשתיות ובמהלכים בעלי פוטנציאל השפעה אזורי רחב, מתוך מטרה למקסם את תרומת ההשקעה הציבורית לכלל אזור ההחלטה.

בהתאם לעקרונות שהוצגו ועל בסיס המתודולוגיה שגובשה, גובשו שני מטרות על המרכזות את הכיוון האסטרטגי של ההחלטה, ולצידן ארבע מטרות משנה לכל אחת מהן, המפרטות את תחומי הפעולה המרכזיים הדרושים למימושן.

1. מטרות ההחלטה:

1.1. חיזוק ערי הליבה כמנועי צמיחה אזוריים

- א. הרחבת היצע הדירות ואכלוס
- ב. עידוד צמיחה דמוגרפית
- ג. פיתוח ושדרוג המרחב העירוני ומרכזי הערים
- ד. חיזוק איתנות השלטון המקומי

1.2. ביסוס מערכת אזורית לצמיחה בת קיימא

- א. פיתוח תשתיות פיזיות אזוריות
- ב. קידום מנועי צמיחה מרחביים וחדשנות אזורית

⁵⁹ For a polycentric perspective on regions, see, for example: European Planning Studies (2013): Polycentricity and the Multiplexity of Urban Networks, *European Planning Studies*, DOI: 10.1080/09654313.2013.771619.

⁶⁰ OECD (2025), *Place-Based Policies for the Future*, OECD Regional Development Studies, OECD Publishing, Paris, <https://doi.org/10.1787/e5ff6716-en>.

⁶¹ מבקר המדינה (2021), תכניות לאומיות לפיתוח הצפון (דוח ביקורת שנתי 72א - חלק שני).

ג. חיזוק והקמת מוסדות עוגן חברתיים אזוריים

ד. טיפוח שיתופי פעולה אזוריים באמצעות תמיכה במנגנונים וביוזמות אזורית

בהתאם לאמור לעיל, לשם מיקוד ההשקעה והבטחת הקצאה יעילה של משאבים לצד אפקטיביות ביישום, והכל לטובת פיתוח מיטבי של אזור העדיפות הלאומית בכללותו, מוגדרים להלן תחומי ההחלטה ומרחב התכנית.

2. מרחב התכנית

כמפורט לעיל, מרחב התכנית הוא מחוז הצפון לפי החלוקה המנהלית של משרד הפנים, למעט האזורים אשר זוכים למענה של תוכניות פיתוח פרטניות בהחלטות ממשלה מס' 4194 מיום 02.06.2026 ומס' 4057 מיום 16.04.2026 (להלן: "אזור ההחלטה").

3. תחומי התכנית

3.1. ערי הליבה - ערים טומנות בחובן יתרונות רבים - כלכליים, חברתיים וסביבתיים - והן מהוות מוקד טבעי לצמיחה דמוגרפית בזכות יכולתן לרכז מסות קריטיות הדרושות לספי כניסה וליצירת ביקושים לשימושים מגוונים. יעילותן התשתיתית והיתרונות הכלכליים - חברתיים הנוצרים עם גידולן, לצד יכולתן לספק שירותים ומוסדות שאינם יכולים להתקיים ביישובים קטנים, הופכים אותן לעוגנים מרחביים המכילים מוקדי הזדמנויות ושירותים גם עבור סביבתן הקרובה.

יחד עם זאת, נוכח הפיצול המוניציפלי הרחב במיוחד במחוז הצפון, כמו גם המבנה המרחבי המבוזר, קיים צורך במיקוד מאמצים לשם השגת תוצאות אפקטיביות, כמו גם הקצאה יעילה של משאבים. מאחר שהשפעתן המרחבית של ערים משתנה בהתאם למעמדן ולתפקידן במערך האזורי, התכנית מתמקדת בערים בעלות הדרג ההיררכי הגבוה ביותר - אלו בעלות הפוטנציאל הרב ביותר להשפיע סביבתן, כמו גם כדי למקסם את ההשפעה האזורית הכוללת. בהתאם לכך, הערים שנבחרו נשענות על "התוכנית האסטרטגית המרחבית"⁶². ערים אלו כוללות את הערים באזור ההחלטה הנכללות תחת ההגדרות "ערים מרכזיות", "מוקד ראשי", "מוקד מרכזי" או "מוקד עירוני ראשי" (להלן: "ערי הליבה") ב"תוכנית האסטרטגית המרחבית" ובמסמך "תעודות זהות: אזורי תפקוד". רשימת הערים מפורטת בנספח א' בהחלטה זו. ערים אלו מהוות את "ערי הליבה" של אזורי התפקוד במחוז הצפון, ובכך יכולות לבסס את המסה הקריטית הנדרשת לחיזוק תפקידן כעוגנים מרחביים וכמנועי צמיחה דמוגרפיים וכלכליים המקרינים על כלל אזור ההחלטה. לבחירה זו ארבעה יתרונות מרכזיים: ראשית, ייחודן והגדרתן כערים מרכזיות בתוכנית האסטרטגית מבססים מהלך קוהרנטי ומתואם עם מדיניות התכנון הלאומית; שנית, הן מאפשרות ריכוז אוכלוסייה המחזק שירותים, תעסוקה וחדשנות - ובכך מניע בפועל שינוי מרחבי וביסוס תפקידן כעוגן האזור התפקודי; שלישית, מיקומן בלב אזורי התפקוד מבטיח נגישות גבוהה למרכז האורבני עבור כלל היישובים בסביבתן; ורביעית, מיקוד מאמץ ממשלתי ממוקד בערים המרכזיות מאפשר תוצאות אפקטיביות ויעילות כלכלית בהקצאת משאבים.

3.2. תשתיות לצמיחה אזורית וביסוס מערכת אזורית לצמיחה בת קיימא - הפערים המערכתיים של מחוז הצפון, לצד הפיצול המוניציפלי והמבנה המרחבי המבוזר, מחייבים השקעה בתשתיות אזוריות המספקות מענה רחב שאינו אפשרי בקנה מידה מקומי. תשתיות אלו יכולות לחזק את החיבוריות והקישוריות בתוך האזור, להעמיק את הלכידות הפנימית ולייצר תפקוד מרחבי יעיל המאפשר נגישות לשירותים, תעסוקה וחדשנות. אלו בלבד, יכולים להביא לשינוי מהותי ולצמצום הפערים בין המחוז לשאר המחוזות ואף לפערים בתוך המחוז. בהתאם למורכבות המענים, תשתיות אלו כוללות מספר מרכיבים:

א. תשתיות פיזיות אזוריות - מערכות ומתקנים המאפשרים, תורמים ומשפרים את הקישוריות, היעילות והתפקוד המשותף של אזור ההחלטה - כולו או חלקו - ובכל מקרה משרתים יותר מרשות מוניציפלית אחת באזור ההחלטה, ובהם רשתות ו/או מתקני תחבורה, אנרגיה, מים, סביבה, תקשורת וכיוצא באלה. השקעה בתשתיות פיזיות אזוריות מאפשרת לשפר את הקישוריות בין חלקי האזור, להגביר יעילות כלכלית ותפעולית באמצעות תשתיות משותפות, ולחזק את לכידות האזור כמערכת תפקודית. תשתיות אלו יוצרות תשתית בסיסית לצמיחה כלכלית ומשפרות את איכות החיים של התושבים במגוון תחומים.

⁶² מינהל תכנון 2025 (עדכון 1/1/2025), [התוכנית האסטרטגית המרחבית 2050](#).

ב. מנועי צמיחה מרחביים וחדשנות אזורית - **מוקדים מרחביים או ענפים כלכליים בעלי השפעה אזורית נרחבת** התורמים לתעסוקה ולפיתוח כלכלת האזור. בהתאם לראיה האזורית הנ"ל, מוקדים ו/או פעילויות אלו ממוקדים תוך עמידה באחד או יותר מהקריטריונים הבאים:

- מיקום בתוך **אזורי התעסוקה המרחביים**⁶³ באזור ההחלטה. אזורי תעסוקה מרחביים מאפשרים יצירת **מרחב תעסוקתי מרכזי ונגיש**, המעניק היצע רחב של אפשרויות תעסוקה ופעילות תעשייתית מגוונת. ריכוז הפעילות התעסוקתית במוקדים אלו מאפשר **תכנון יעיל של קרקע ותשתיות** והצבת סוגי תעסוקה בהתאם למיקומם במרחב. בנוסף, **ריכוז זה מחולל יתרונות אגלומרציה** - חיזוק פריון, חדשנות וחיסכון בעלויות - ובכך יוצר מסה קריטית המחזקת את הצמיחה האזורית. יתר על כן, אזורי התעסוקה המרחביים עשויים לשמש **כמנוע לקידום שותפויות בין רשויות ומגזרים** ואף לאפשר חלוקת הכנסות בין רשויות. רשימת אזורי התעסוקה המרחביים מפורטת בנספח א'.

- שיוך הפעילות הכלכלית לאחד מתחומי **הקלאסטרים התחרותיים**⁶⁴ המקודמים על ידי משרד הכלכלה והתעשייה, בדגש על תחומי האגרו-פודטק, ייצור מתקדם, תחום השבבים, תעשייה ביטחונית או תיירות. מיקוד בקלאסטרים מאפשר **למנף יתרונות יחסיים אזוריים**, לחזק התמחות כלכלית קיימת, וליצור סינרגיות המצטברות ל**אימפקט רחב** בזכות אגלומרציה נושאת שביכולתן להגביר פריון, חדשנות ותחרותיות.

- **פעילות כלכלית המופעלת או מקודמת** על ידי אחד או יותר מה**האשכולות האזוריים** בתחומי אזור ההחלטה. ההתמקדות בפעילות כלכלית המופעלת דרך האשכולות האזוריים נשענת על כך שהאשכולות מהווים **פלטפורמה לשיתוף פעולה אזורי** שנועדה לייצר תועלת כלכלית רחבה למספר רשויות, בהקשר זה. רשימת האשכולות האזוריים באזור ההחלטה מפורטת בנספח א'. בהקשר זה יצוין כי במרחב התוכנית כלולים האשכולות האזוריים: גליל מזרחי, גליל מערבי, בית הכרם, כנרת ועמקים, גליל ועמקים, וכן חלקו של אשכול המפרץ. במרחב נמצאים מספר יישובים שאינם כלולים באחד מבין האשכולות האזוריים. על מנת לתת מענה מותאם בהסתכלות ממוקדת על מרחב התוכנית, במסגרת הצעת ההחלטה משרד הפנים ייתן מענה משלים לרשויות מקומיות שאינן חברות באשכולות ההחלטה, בעדיפות באמצעות מנגנונים אזוריים.

המיקוד בקריטריונים אלו מאפשר **העצמה והרחבה של פעילות כלכלית משמעותית שביכולתה להביא להשגת תוצאות אפקטיביות בעלות השפעה מרחבית נרחבת**. יתר על כן, מהלכים אלה מצויים בהלימה למהלכים ממשלתיים קיימים לקידום פיתוח אזורי, ומאפשרים הקצאה יעילה של משאבים באמצעות ריכוז הפעילות באופן ממוקד.

ג. מוסדות עוגן חברתיים אזוריים - מוסדות מרכזיים ייחודיים בתחומי חינוך, בריאות, תרבות או חברה, בעלי תפקיד אזורי מובהק, השפעה רחבה ויכולת משיכה של אוכלוסייה ופעילות מעבר לגבולות רשות אחת. בין היתר נכללים בהם: אוניברסיטאות ומכללות, בתי חולים, מרכזי תרבות אזוריים וכן ומרכזי חינוך ו/או מחקר אזוריים ייחודיים.

מוסדות ועוגנים אזוריים מאפשרים לגשר על פערי שירות משמעותיים, ליצור נגישות שוויונית לאוכלוסיות שונות, ולספק רמת שירות גבוהה ויציבה שאינה אפשרית ברמה המקומית בלבד. אלו **הכרחיים נוכח הפערים הרחבים** שנמצאו בתחומים אלו, כמו גם המבנה המרחבי המבוזר במחוז.

ד. מנגנונים ויוזמות אזורית - מסגרות ארגוניות או מוסדיות המאחדות מספר רשויות מקומיות סביב נושאים אזוריים משותפים, לשם תיאום, ניהול ופיתוח משולב של שירותים, תשתיות ויוזמות כלכליות, חברתיות או סביבתיות משותפות הפועלות באזור ההחלטה.

מנגנוני תיאום ושיתופי פעולה אזוריים מהווים תשתית חיונית, משום שהם מאפשרים לרשויות המקומיות להתגבר על מגבלות הגודל והפיצול, לחבר משאבים ויכולות, ולפתח פתרונות רחבים שאינם ניתנים למימוש ברמה המקומית בלבד. **באמצעות פעולה משותפת ניתן לייצר אפקטיביות**

⁶³ אזור תעסוקה מרחבי לעניין החלטה זו, מוגדר על פי **התכנית האסטרטגית לתעסוקה** של משרד הכלכלה והתעשייה וכולל את אזורי התעסוקה המדורגים ברמת "עדיפות גבוהה" ו"עדיפות בינונית" בסעיף 5.5. זאת, בהתאם לקביעה המקצועית בתכנית זו למתן עדיפות בתהליכי התכנון והפיתוח של אזורים אלו מכלל אזורי התעסוקה במחוז הצפון.

⁶⁴ משרד הכלכלה והתעשייה 2024, **התוכנית הלאומית לצמיחה כלכלית באמצעות קלאסטרים תחרותיים**.

גבוהה, למנוע כפילויות, ולבסס התמודדות מערכתית עם אתגרי המרחב כולו. בהתאם לראייה האזורית, עדיפות תינתן לפעולה באמצעות **האשכולות האזוריים כמסגרת מרכזית לפיתוח וקידום שיתופי בין-רשותיים**, וזאת נוכח התבססותן כפלטפורמה מוכחת לניהול שיתוף פעולה אזורי אפקטיבי⁶⁵. רשימת האשכולות האזוריים באזור ההחלטה מפורטת בנספח א'.

לסיכום, התכנית מבוססת על ההנחה כי הדרך היעילה ביותר לחזק את אזור ההחלטה היא באמצעות השקעה במוקדים ובמערכות אזוריות המשרתים את המרחב כולו. בהתאם לכך, המיקוד בערי הליבה ובמערכות האזוריות אינו מהווה רק מטרה בפני עצמה, אלא כאמור, אמצעי ליצור תשתית לצמיחה בת-קיימא בצפון וליצירת תועלת רחבה עבור כלל היישובים והתושבים באזור. בדרך זו, מבקשת התכנית להבטיח כי ההשפעות החיוביות של ההשקעה הציבורית יורגשו בכלל המרחב ולא רק במוקדים שבהם היא מבוצעת.

יצוין כי החלטה כוללת כלי סיוע ייעודים לחלק מהרשויות במרחב התוכנית על בסיס שיקולים מקצועיים רלוונטיים – טיפול במפגעי פסולת והקמת תשתיות דואליות בקמפוס השוחרים לחיזוק החינוך הטכנולוגי.

לצורך יישום התוכנית יוקצו סך של 3,818.24 מלש"ח בשנים 2026-2030. בנוסף לכלל המרכיבים שצוינו לעיל, על מנת לעודד תחרות חיובית ולטפח חדשנות, מצוינות והאצת תהליכים, חלק מתקציב התוכנית יופנה למנגנון תמרוץ תחרותי בין ערי הליבה ובין המערכות האזוריות. מנגנון זה יושתת על עמידה ביעדים שיוגדרו, וכן על מרכיבים נוספים כגון חדשנות, השפעה אזורית וכו'. כמו כן, כדי להבטיח שהתוכנית תיושם באופן אפקטיבי ותפיק תוצאות, היא תכלול מנגנון לניהול, מדידה והערכה באופן שיאפשר מעקב אחר יישומה ובחינת השפעותיה בפועל. יתר על כן, ניסיון העבר מלמד כי לצד גיבוש התוכנית תכלול ניהול היישום שלה מצריך היכרות מעמיקה עם הרציונל, היעדים והמהלכים שנקבעו בה, אשר ילווה את יישומה, יבצע בקרה שוטפת ויוודא שמירה על ההיגיון האסטרטגי שבבסיס התוכנית. כלל אלו מפורטים בגוף ההחלטה.

דברי הסבר

סעיפי משרד הרווחה והביטחון החברתי

בינוי ו/או שיפוץ של מרכזים רב תכליתיים

חיזוק מערך שירותי הרווחה האזוריים באזור ההחלטה, באמצעות הקמה, בינוי ושיפוץ של מרכזים רב-תכליתיים אשר ירכזו מגוון מענים חברתיים תחת קורת גג אחת, באופן נגיש, מותאם ומקצועי.

מרכזים אלו נועדו לשמש תשתית אזורית למתן שירותי רווחה מתקדמים, תוך יצירת רצף טיפולי ושיפור זמינות השירותים עבור אוכלוסיות הזקוקות למענים חברתיים מורכבים.

הצורך בהקמת מרכזים רב-תכליתיים נובע מהפערים הקיימים בנגישות לשירותי רווחה בפריפריה ובאזורים המאופיינים בריחוק גיאוגרפי, מחסור בתשתיות ציבוריות ומורכבות חברתית-כלכלית.

ריכוז השירותים במבנים ייעודיים יאפשר עבודה רב-מקצועית, שיתוף פעולה בין יחידות טיפול שונות ומתן מענה כוללני ויעיל יותר לתושבים.

המרכזים יעניקו שירותים בתחומי המשפחה, ילדים ובני נוער בסיכון, צעירים במצבי מצוקה, נפגעי עבירה ואוכלוסיות נוספות הזקוקות לליווי, טיפול והכוונה.

בנוסף, המרכזים יסייעו בהנגשת שירותים טיפוליים ומניעתיים, בחיזוק החוסן הקהילתי ובהפחתת פערים חברתיים ואזוריים.

באמצעות תמיכה בהקמה, בינוי ושיפוץ של מרכזים אלה, מבקש משרד הרווחה והביטחון החברתי להבטיח תשתית פיזית ראויה ומותאמת להפעלת שירותים חברתיים איכותיים, ולשפר את איכות החיים והרווחה האישית והקהילתית של התושבים.

⁶⁵ משרד הפנים 2024, אימפקט כלכלי של אשכולות אזוריים 2022-2023.

תגבור פעילות צוותי חירום שכונתיים

קיים צורך משמעותי בחיזוק החוסן הקהילתי כתשתית משלימה וחיונית לפיתוח האזור במטרה לקדם תהליכי צמיחה, פיתוח ושגשוג בריקיימא. צוותי צח"ש מהווים שדרה משמעותית לחיזוק הערכות השכונה והרשות להתמודדות עם מצבי חרום ומשבר ולחיזוק הקהילתיות בזמן שגרה. במסגרת תפקידם הצוותים מקיימים, מיפוי צרכים שוטף, איתור אוכלוסיות פגיעות, הפצת מידע אמין, חיזוק מנגנוני סיוע הדדי ותמיכה, ויצירת ממשקי עבודה סדורים בין הקהילה לבין שירותי הרשות המקומית.

הצוותים פועלים בין היתר לטובת:

- א. חיזוק היכולת הקהילתית למתן מענה מיידי, זמין ומותאם במצבי חירום ומשבר;
- ב. יצירת תשתית אזרחית משלימה למערכי החירום הרשותיים;
- ג. חיזוק הרישיות וההון החברתי, תחושת השייכות, האמון והמסוגלות הקהילתית;
- ד. קידום רציפות תפקודית קהילתית ותמיכה בתהליכי הצמיחה;
- ה. מינוף משאבי קהילה לצורך חיזוק הצמיחה החברתית והכלכלית של האזור.

תגבור פעילות איתנות במרכזי איתנות וחוסן

פיתוח מרחבי וחוסן הם שני רכיבים משלימים המעצבים את יכולתו של מרחב לשגשג לאורך זמן. פיתוח מרחבי מתמקד בחיזוק המערכות הכלכליות, החברתיות, הפיזיות והסביבתיות של המרחב באמצעות השקעה בתשתיות, שירותים, הון אנושי, מוסדות וכלכלה מקומית. פיתוח זה מחזק את איתנותו של המרחב במרחב ומאפשר יצירת תנאים התומכים בצמיחה, באיכות חיים ובמיצוי הפוטנציאל האזורי. חוסן מרחבי מתמקד ביכולתו של המרחב להתמודד עם שינויים, אתגרים והפרעות, להסתגל אליהם ולהמשיך לתפקד ולהתפתח לאורך זמן. שילוב בין פיתוח לבין חוסן מאפשר לקדם מרחב שאינו רק צומח ומתקדם, אלא גם מסוגל לשמר את הישגיו, להבטיח רציפות תפקודית ולהמשיך לייצר הזדמנויות לתושביו גם בתנאים משתנים.

מרכזי האיתנות הקהילתית מפתחים מענים מקומיים ואזוריים לפרט ולקהילה בהתאמה תרבותית, על רקע פגיעה בחוסן הנובעת מסוגיות שאינן על רקע ביטחוני, לאור האתגרים החברתיים והאזרחיים באזור הצפון ובכלל זה בתופעות האלימות והפשעה בחברה הערבית המשליכות על תחושת הביטחון האישי, המצב הכלכלי, החוסן הקהילתי ויכולת הצמיחה האזורית. מרכזי איתנות פועלים לחיזוק האיתנות והחוסן האזרחי של הרשויות ותושביהן.

מרכזי האיתנות מהווים מוסד עוגן אזורי להתמודדות עם אתגרים חברתיים ואזרחיים המשפיעים על איכות החיים, תחושת הביטחון והלכידות החברתית במרחב. המרכזים מפתחים ומפעילים מענים מקומיים ואזוריים לפרט ולקהילה, בהתאמה למאפייני האוכלוסייה ולצרכים הייחודיים של כל אזור, ופועלים בשיתוף הרשויות המקומיות, החברה האזרחית, משרדי הממשלה והתושבים. נוסף על מתן המענים עצמם, המרכזים ישמשו מוקד לאיגום משאבים, לפיתוח ידע מקצועי, לבניית תשתיות עבודה משותפות ולהובלה אזורית של תהליכים חברתיים וקהילתיים.

בהתחשב בצורך לתת מענה דומה גם באשכולות הגליל המערבי והגליל המזרחי, ובמטרה להימנע מהקמת מנגנונים מקבילים בתחומים משיקים, מוצע לתגבר את פעילות מרכזי החוסן הפועלים באשכולות אלה כך שיוכלו להעניק גם מענים אזרחיים וקהילתיים מסוג זה. מהלך זה יאפשר ניצול יעיל של תשתיות מקצועיות וארגוניות קיימות, הרחבת סל השירותים הניתן לתושבים, וחיזוק המענה האזורי הכולל באמצעות מוסדות עוגן קיימים, במקום הקמת מסגרות חדשות בעלות תפקידים דומים.

הון אנושי אזורי בתחומי השירותים החברתיים

עובדי המחלקות לשירותים חברתיים ברשויות נדרשים לתת מענה למשברים אישיים, משפחתיים וקהילתיים מורכבים במיוחד. מציאות זו הובילה לשחיקה עמוקה ומדאיגה של ההון האנושי המקצועי באזור ההחלטה, המאיימת על הרצף התפקודי של שירותי הרווחה בדיוק בנקודת הזמן שבה הקהילות זקוקות להם ביותר.

על מנת לטפל בקושי לגייס כח אדם למחלקות, לשמר ולצמצם תחלופת עובדים הנובעת מעומסים ומשחיקה, יפעל משרד הרווחה כדי לתגבר את מנהלי המחלקות לשירותים חברתיים במערכי גיוס אזוריים מקצועיים שיסייעו באיתור כח אדם, התאמתו למשרות פנויות באזור ההחלטה, סיוע בתהליכי קליטת העובדים באופן מקצועי ומיטבי וליווי מנהלי המחלקות בשיפור תהליכי גיוס וקליטה.

עבור עובדים קיימים, חדשים וותיקים, יפעל משרד הרווחה כדי לתגבר במערך של הכשרות והדרכות, אשר נמצאו כתורם מרכזי לשימור עובדים, מניעת שחיקתם, עלייה במקצועיותם ובשביעות רצונם בעבודה. זאת באופן מותאם לצרכים ולתמונת המצב באזור ההחלטה.

סעיפי המשרד לשוויון חברתי

תגבור פעילות ותכניות פנאי לאזרחים ותיקים

מוצע כי המשרד לשוויון חברתי וקידום מעמד האישה יפעל לחיזוק ההעצמה החברתית והקהילתיות בקרב אזרחים ותיקים הנמנים על האוכלוסייה שתחת אחריותו וזאת באמצעות העמדת סכום ייעודי לכל אחת מערי הליבה שיתקשרו עימו בכפוף לכל דין לצורך ביצוע פעילות ותוכניות פנאי לאזרחים ותיקים מתוך סל הפעילות המוצע כיום על ידי המשרד בעבור האזרחים הוותיקים המתגוררים באותו יישוב. תקצוב הפעילות ייעשה באופן הקבוע בהחלטה.

הקמה והפעלת מרכזי הכוונה וצמיחה לאזרחים ותיקים

באזור ההחלטה מופעלים כיום 2 מרכזי הכוונה וצמיחה לאזרחים ותיקים. מוצע כי המשרד לשוויון חברתי המפעיל כיום מרכזי הכוונה וצמיחה עבור אזרחים ותיקים ("אפ 60") יפעל במשך שנות ההחלטה לקידום הקמה והפעלה של לפחות שני מרכזים שימוקמו בשניים מהאשכולות האזוריים במחוז הצפון שבו לא מתקיימת כיום בפעילות זו, הכל בכפוף לכל דין ולקריטריונים שיקבע המשרד לעניין. תקצוב הפעילות ייעשה באופן הקבוע בהחלטה.

סעיפי משרד ההתיישבות

אזורי הפריפריה בישראל, ואזור ההחלטה בפרט, מתמודדים עם אתגרי משיכה וקליטה של כוח אדם רפואי. הקמת כפר סטודנטים לרפואה נועדה לחזק את תשתית ההכשרה הרפואית באזור, ליצור סביבת מגורים וקהילה תומכת עבור סטודנטים לרפואה, ולחזק את הזיקה בינם לבין בתי החולים, המרכזים הרפואיים ומערכת הבריאות האזורית, באופן שיתרום להגדלת היצע כוח האדם הרפואי באזור לאורך זמן.

הבחירה למקם את כפר הסטודנטים במרחב עירוני מאפשרת לסטודנטים להשתלב באקוסיסטם המקומי ומעניקה להם שלושה יתרונות מפתח: נגישות מיידית למעטפת מלאה של שירותי מסחר, בריאות, תרבות ופנאי התומכים באיכות חייהם; סמיכות גיאוגרפית למרכזי תעסוקה ועסקים המאפשרת שילוב יעיל בין לימודים לעבודה; ונגישות תחבורתית גבוהה הנשענת על תחבורה ציבורית והליכתיות (Walkability) החוסכת בעלויות ומפחיתה את התלות ברכב פרטי.

הקמת כפר סטודנטים לרפואה מחייבת הקצאת חטיבת קרקע רציפה בהיקף משמעותי, אשר תאפשר את הקמת יחידות המגורים, שטחי הציבור והתשתיות הנלוות הנדרשות להפעלת המיזם ולהתפתחותו העתידית. בשל היקף הקרקע הנדרש והביקוש הגבוה לקרקע במרחבים עירוניים, ובפרט בערי הליבה, קיים קושי לקבוע מראש כי ניתן יהיה לאתר מגרש מתאים באחת מערים אלו.

בנוסף, מימוש הפרויקט תלוי בשיתוף פעולה ובנכונות של הרשות המקומית לקדם את המיזם בתחומה. לפיכך, מוצע לאפשר את הקמת כפר הסטודנטים בכל יישוב עירוני באזור ההחלטה, בהתאם לזמינות הקרקע, להיתכנות התכנונית ולמחויבות הרשות המקומית לקידום הפרויקט, וזאת במטרה להגדיל את סיכויי המימוש של המיזם ואת תרומתו לחיזוק ההכשרה הרפואית באזור.

סעיפי נגב גליל

בהתאם למטרות ההחלטה, הרחבת היצע הדיור בערי הליבה מהווה תנאי הכרחי לחיזוקן כמוקדי צמיחה אזוריים, אולם אין בה לבדה כדי להבטיח גידול דמוגרפי בפועל. ניסיון העבר מלמד כי לצד הגדלת היצע יחידות הדיור נדרשת גם השקעה יזומה ביצירת ביקושים למגורים ובהסרת חסמים בפני אוכלוסיות פוטנציאליות המבקשות להעתיק את מקום מגוריהן לערי הליבה.

לפיכך, מוצע לקדם מהלך משלים שנועד ליצור רצף מלא של תעסוקה, מגורים וקהילה, אשר יאפשר לאוכלוסיות חדשות לא רק להגיע לערי הליבה אלא גם להשתלב ולהשתקע בהן לאורך זמן. מהלך זה נועד

לחזק את האטרקטיביות של ערי הליבה, לעודד הגירה חיובית, לתמוך בצמיחתן הדמוגרפית ולבסס קהילות חזקות ומגוונות לצד חיזוק האוכלוסייה הקיימת.

לשם כך, מוצע להטיל על משרד הנגב, הגליל והחוסן הלאומי להפעיל סל כלים ייעודי ליצירת מעטפת דמוגרפית מקיפה עבור יחידים, משפחות, וקבוצות. סל הכלים יכלול, בין היתר, פעולות לשיווק והנגשת מידע, כגון קמפיינים, כנסי מידע ייעודיים, מוקדי מידע וליווי אישי למתעניינים במעבר לערי הליבה, וכן פעילויות היכרות עם הערים ועם הזדמנויות התעסוקה, המגורים והקהילה הקיימות בהן. בנוסף, יכלול סל הכלים פעולות ליווי נוספות שיכולות להתבצע באמצעות ארגוני חברה אזרחית וגורמים קהילתיים לצורך יצירה וחיבור של קהילות חדשות המתיישבות בערי הליבה, וכן חיזוק קהילות קיימות באופן שיאפשר את צמיחתן והתרחבותן. לצורך כך, מוצע לתמוך ביוזמות של ארגוני חברה אזרחית וגורמים קהילתיים הפועלים ליצירה וחיזוק של קהילות חדשות והרחבת קהילות קיימות בערי הליבה על פי כל דין אשר תחום ההתמחות שלהם הוא חברה וקהילה בכדי לבצע את סל הכלים, המעטפת, הליווי וההשתלבות בצורה המיטבית ביותר.

המהלך המוצע מבוסס על ההבנה כי צמיחה דמוגרפית בת-קיימא מחייבת מענה משולב של תעסוקה, מגורים וקהילה. מטרתו להגדיל את הביקוש למגורים בערי הליבה, לחזק את האטרקטיביות שלהן ולהבטיח כי אוכלוסיות הבוחרות לעבור אליהן יקבלו את המידע, הליווי והמענים הנדרשים לצורך השתלבות והשתקעות מוצלחת לאורך זמן.

לצורך גיבוש סל הכלים ואופן הקצאתו, מוצע להקים ועדת היגוי בראשות מנכ"ל משרד הנגב, הגליל והחוסן הלאומי ובהשתתפות משרד האוצר ומשרד ראש הממשלה, ובמידת הצורך, יוזמו משרדי ממשלה נוספים בהתאם לאוכלוסיות היעד. לצורך יישום המהלך יוקצה למשרד הנגב, הגליל והחוסן הלאומי סך של 180 מיליון ש"ח בפרסיה שווה על פני השנים 2026-2030.

סעיף נוסף, נועד לקדם החיאה של מרכזי הערים ומוקדי המסחר באמצעות התערבויות ממוקדות במרחב הציבורי, להגביר את הפעילות הכלכלית והקהילתית, לעודד שהייה והליכתיות ולחזק את האטרקטיביות והתפקוד של מרכזי הערים כמוקדי חיים עירוניים. לשם הבהירות, עירוניות טקטית היא גישה לפיתוח עירוני המבוססת על התערבויות מהירות, גמישות ובעלות היתכנות גבוהה במרחב הציבורי, במטרה לייצר שיפור מיידי באופן השימוש במרחב ולבחון פתרונות לקראת מהלכי פיתוח ארוכי טווח. Place Making הוא תהליך של יצירה והחיאה של מרחבים ציבוריים באמצעות חיזוק זהות המקום, עידוד מפגש ופעילות קהילתית, תרבותית וכלכלית, והפיכת המרחב למוקד משיכה עבור תושבים ומבקרים.

סעיף נוסף עוסק בהעצמה קהילתית אשר נועדה לתת מענה למספר אתגרים מרכזיים, בין היתר:

- תמיכה חברתית-קהילתית: מימון תכניות קהילתיות, פעילויות הווי, אשר יסייע בתחושת שייכות.
- העצמת תחושת הביטחון והמסוגלות: השקעה ביוזמות קהילתיות, הדרכה והכשרת מתנדבים.
- מניעת הידרדרות חברתית וכלכלית: תמיכה בפעילויות מקומיות תסייע במניעת תופעות של ניכור, עזיבת אוכלוסייה והיחלשות המרקם החברתי.

סעיפי משרד הפנים

כדי לחזק את איתנות ערי הליבה ולאפשר להן לספק שירות מיטבי לתושביהן, תוך התאמה מיטבית של ההקצאה התקציבית לצרכים הייחודיים של כל אחת מהרשויות, מוקצה התקציב במודל של "סל עירוני מבוסס מקום", הכולל מספר נושאים אפשריים, עם גמישות מוגדרת אפשרית ביניהן. כך, כל רשות יכולה לבנות תכנית עבודה מותאמת, באישור משרד הפנים.

במסגרת הסל, יגישו הרשויות תכניות עבודה שמטרתן פיתוח כלכלי ויציבות פיננסית, פיתוח המרחב הציבורי, פיתוח ארגוני, היערכות לחירום, וחיזוק יכולות הניהול והביצוע שלהן. בהתאם, יכלול הסל את המרכיבים הבאים:

- לפחות 45% מהתקציב הרשותי לטובת פרויקטים של פיתוח כלכלי, בהתאם לכללי מענקי הפיתוח של משרד הפנים.
- עד 30% מהתקציב הרשותי לפיתוח עירוני, בהתאם לכללי מענקי הפיתוח של משרד הפנים.
- 5%-15% מהתקציב הרשותי לטובת פיתוח ארגוני.

- 5%-30% מהתקציב הרשותי לטובת היערכות לחירום.

חלוקת התקציב בין ערי הליבה תיעשה בהתאם לנוסחה שיקבע המשרד בתוך 30 יום מקבלת ההחלטה. מתוך סך התקציב בסעיף זה, יוקצו 3% לתמריצים לרשויות מצטיינות ביישום ההחלטה, במהלך השנה השלישית של ההחלטה, על מנת לעודד ביצוע מהיר של תקציבי ההחלטה.

בנוסף לכך, במסגרת ההחלטה ניתנים מענים אזוריים באמצעות האשכולות האזוריים, הכוללים את מרבית רשויות מרשויות ההחלטה. סעיף 17ד(2) לחוק איגודי ערים, תשט"ו-1955 קובע כי לאשכול ניתן להאציל כל סמכות של רשות מקומית החברה בו. בנוסף, בהתאם לחוק הפרשנות, אשכול הינו איגוד ערים ולפיכך נחשב ל"רשות מקומית", לרבות לעניין הזכות הקבועה בסעיף 3(16) לתקנות העיריות (מכרזים), תשמ"ח-1987 להתקשר עם רשות מקומית אחרת, לאספקת שירותים שבסמכויותיה לספק. בהמשך לכך, פסה"ד ע"מ 1777/14 חן המקום נ' עיריית קריית אונו קובע כי איגוד ערים רשאי להתקשר עם רשויות מקומיות, לרבות רשויות מקומיות שאינן חברות באשכול, ובתנאי כי ההתקשרות היא "במסגרת סמכויותיה" של מספקת השירותים. אי לכך, אשכולות ההחלטה יוכלו לספק את המענים המפורטים במסגרת ההחלטה גם לרשויות שאינן חברות באשכולות ההחלטה, בכפוף לביצוע התקשרות ביניהם. בנוסף, רשויות בין רשויות ההחלטה, אשר חברות באשכול שאינו בין אשכולות ההחלטה, תקבלנה מענים באמצעות מנגנוני התקצוב הקיימים במשרד הפנים, תוך תיעדוף מנגנונים אזוריים.

סעיפי משרד החקלאות

המחקר היישומי והביוטכנולוגיה הימית מהווה מוקד פעילות חשוב של גופי מחקר, חוות ניסויים ותשתיות ידע. חיזוק פעילות המחקר והפיתוח החקלאי באזור נועד לקדם חדשנות, לשפר את פריון החקלאות, לפתח טכנולוגיות ויישומים חדשים ולהבטיח את המשך מעמדו של האזור כמוקד ידע ומצוינות בתחומים אלו.

לצד פיתוח התשתיות והידע המחקרי, קיימת חשיבות לשימור וחיזוק ההון האנושי המחקרי באמצעות תגבור פעילות המחקר הקיימת, קליטה והעסקה של חוקרים חדשים והרחבת היכולות המקצועיות בגופי המחקר ובחוות הניסויים הפועלים באזור. מהלכים אלו צפויים לתרום להרחבת פעילות המו"פ, לחיזוק הקשר בין המחקר לבין היישום החקלאי ולפיתוח מנועי צמיחה מבוססי ידע באזור ההחלטה.

סעיפי רשות החדשנות

עידוד הקמה וצמיחת חברות הזנק

התקציב האמור מיועד לביסוס ולחיזוק התשתיות הטכנולוגיות באזור, מתוך הכרה בחשיבותה של צמיחת חברות הזנק והגדלת היקף המשרות בשכר גבוה באזור ההחלטה כגורם מרכזי בצמיחה כלכלית ובהתפתחות אזורית בת-קיימא. מטרת הפעילות היא לעודד יזמות מקומית, למשוך חברות טכנולוגיות לאזור ולגוון את מקורות התעסוקה האיכותית, תוך צמצום פערים גיאוגרפיים וכלכליים.

התקציבים שיוקצו יאפשרו לרשות החדשנות לפעול מול קהילות יזמים, מרכז החדשנות, גופי ותשתיות המו"פ, על בסיס היתרונות היחסיים האזוריים הייחודיים. פעילות זו נועדה להגדיל את היקף משרות ההייטק באזור, לשמר הון אנושי איכותי באזור, ולהנגיש באופן אקטיבי את כלי הסיוע ומסלולי ההטבות של רשות החדשנות לחוקרים יזמים וחברות מקומיות.

נוכח הצורך בשימור ופיתוח האקוסיסטם, יאפשרו המשאבים יצירת רצף תמיכה – החל משלב הרעיון והקמת חברות הזנק (Start-ups) ועד לצמיחתן של חברות קיימות. הקצאת התקציב הרב-שנתי (2027-2030) בהיקף כולל של 30 מלש"ח (המורכבים מתקציב הרשות וממקורות תוספתיים), תעניק ודאות תפעולית ארוכת טווח, תסייע בחיזוק החוסן הכלכלי של האזור ותבטיח את המשך הפעילות כחלק בלתי נפרד מהכלכלה המקומי.

סעיפי משרד המדע, החדשנות והטכנולוגיה

קידום חינוך מדעי בתחומי הרובוטיקה

בחינת הנתונים מעלה פער משמעותי בחשיפת תלמידי הצפון לתחומי הרובוטיקה בהשוואה לאזור הדרום (שם כ-70% מהרשויות משתתפות בפעילות זו). נכון להיום, בערי הליבה (עפולה, עכו, כרמיאל, צפת, נצרת, נוף הגליל וטבריה), הפעילות מצומצמת ביותר ומתרכזת בעיקר בנצרת ובהיקפים קטנים בעפולה, עכו וצפת. פעילות ברובוטיקה משפרת משמעותית את תחושת המסוגלות העצמית, מקנה מיומנויות בין-אישיות ומעודדת בחירה בקריירה בתחומי ה-STEM (מדעים, טכנולוגיה, הנדסה ומתמטיקה).

תמיכה ביוזמות מקומיות ומוסדות עוגן (בגרות טק)

באזור הצפון הוקמו לאחרונה וצפויים לקום מרכזים אזוריים ללימודי פיזיקה ברמה של 5 יחידות לימוד (כגון המרכזים בעכו, במגזר הדרוזי ובגליל המזרחי).

תשתית אזורית: לאור הקמת מרכזי הפיזיקה הקיימים לעיל, מוצע להקים תשתית אזורית תומכת שתתמקד בהכשרת מורים, פיתוח תכני לימוד מתקדמים וחיזוק מקצועות ה"בגרות טק" (פיזיקה, מדעי המחשב, מתמטיקה ואנגלית).

סעיפי משרד החינוך

על מנת לשפר את השירותים לתושבים בערי הליבה ולחזק את איכות החיים, ולחזק את הקהילה ולהוות מוקד משיכה לתושבים חדשים, יש חשיבות רבה לפתח את שירותי החינוך, זאת באמצעות הפעלת מרחבי מצוינות והקמת חדרי מייקס לקידום תפיסת ה-STEM. אנו סבורים כי תוכניות מצוינות אלה יהוו מנוע צמיחה ויסייעו לקדם תהליכים חינוכיים משמעותיים.

מרחבי המצוינות וחדרי המייקס על פי תפיסת ה-STEM יתבססו על תפיסה חינוכית רחבה שתאפשר הטמעת תרבות של מצוינות במסגרות החינוך הפורמליות והבלתי פורמליות, זאת באמצעות פעילות חינוכיות וסביבות למידה המשפיעות על קידום מצוינות בקרב תלמידים ועובדי הוראה.

במרחבי מצוינות תתקיים פעילות חינוכית לקידום העשרה רב תחומית, הרחבה והאצה לימודית, בשעות הלימודים ולאחר שעות הלימודים.

תפיסת המצוינות תכלול עבודה חינוכית עם ילדים לפי רמתם, יכולותיהם וכישרונותיהם והמוטיבציה שלהם יחד עם פעולות מהותיות להכשרת צוותים חינוכיים בעקרונות הוראה המקדמת מצוינות.

טיפול מצוינות בערי הליבה הוראה בבוגרי מערכת החינוך, המתגוררים בערי הליבה את הנהגת העתיד שתוכל להשתלב בעולם ההשכלה הגבוהה והתעסוקה באופן מיטבי כבוגרים משמעותיים באזור הצפון בפרט ובמדינת ישראל בכלל.

סעיף סל דיור ואכלוס "מבוסס מקום"

התחדשות עירונית מהווה כלי מרכזי לחיזוק הערים הוותיקות, להגדלת היצע הדיור ולחידוש המרקם העירוני. בערי הליבה בצפון קיימים מתחמי התחדשות עירונית רבים אשר אינם מתקדמים לתכנון ולמימוש בשל היעדר כדאיות כלכלית בתנאי השוק הקיימים. מצב זה מגביל את יכולתן של הערים להגדיל את היצע הדיור, לחזק את המרקם העירוני הוותיק ולשפר את איכות המגורים והתשתיות העירוניות. לפיכך, מוצע לסייע בהשלמה לכדאיות כלכלית של מתחמים אלו, בהתאם לכללים רוחביים שגובשו לעניין זה. כמו כן, קידום פרויקטים מסוג זה כרוך לעיתים בעלויות נוספות המושתות על הרשות המקומית הנדרשת לתת מענה לצרכים. לפיכך, מוצע לקבוע מנגנון תמרוץ לרשויות המקומיות בגין תוספת יחידות דיור במסגרת פרויקטים של התחדשות עירונית אשר יגיעו לשלב היתר בנייה, וזאת לצורך עידוד הרשויות לקדם מיזמים ולהבטיח התקדמותם למימוש בפועל.

מרכזי הערים והשכונות הוותיקות בערי הליבה מהווים מוקד מרכזי לפיתוח עירוני, לחיזוק השירותים העירוניים ולעידוד תהליכי התחדשות עירונית. עם זאת, אזורים אלה מתמודדים לעיתים עם ביקוש מוגבל ועם קושי במשיכת אוכלוסייה חדשה. לפיכך, מוצע לקבוע מסלול סיוע לרכישת דירות במרכזי הערים ובשכונות הוותיקות, במטרה לעודד מגורים במרקם הוותיק, לחזק את מרכזי הערים ולעודד ביקושים שיסייעו לקידום תהליכי התחדשות עירונית ופיתוח עירוני בערי הליבה, למשיכת אוכלוסייה חזקה.

תנאי לקידום תהליכי התחדשות עירונית, הוא אישור תכניות לפינוי ובינוי. לפיכך, וכדי לעודד תהליכי התחדשות ביישובים אלו, מבוקש להעמיד תקציבים לטובת תכניות פינוי ובינוי נוספות, או תכניות אחרות להתחדשות עירונית, בהתאם לצרכים. כמו כן, מינהלות עירוניות להתחדשות עירונית מהוות כלי לקידום תכנון ומימוש של מיזמי התחדשות עירונית, לליווי בעלי הדירות ולתכלול הממשקים התכנוניים, החברתיים והכלכליים הנדרשים לצורך קידום התהליכים. לפיכך, מוצע לאפשר הקמה, המשך תקצוב או הרחבת פעילות של מינהלות התחדשות עירונית בערי הליבה, בהתאם לצרכים המקצועיים ולהערכת הרשות הממשלתית להתחדשות עירונית, וזאת לצורך האצת קידום המיזמים וחיזוק היכולות המקצועיות ברשויות המקומיות.

סעיפי משרד התחבורה

גורמי המקצוע במשרד התחבורה ערכו בחינה של התשתיות התחבורה המרכזיות במרחב התוכנית ולאחריה מצאו שיש להתמקד בפרויקטים שלהלן:

המרחב שבין עפולה, כפר ברך ומחלף תל קשיש חווה בשנים האחרונות גידול דמוגרפי ופיתוח כלכלי מואץ, המייצרים עומסי תנועה גוברים על צירים קיימים. סלילת כביש רוחב חדש במקביל למסילת העמק נועדה לייצר עורק תחבורתי יעיל ומהיר, שישפר את הקישוריות בין העיר עפולה, יישובי העמק ורשת הכבישים הארצית (דרך מחלף תל קשיש המהווה נקודת חיבור מרכזית לצפון ולמרכז). ניצול תוואי קיים מסילת העמק-תכנון הכביש במקביל לתוואי מסילת העמק הקיים מאפשר ניצול יעיל של מסדרונות תשתית מאושרים, שיקצרו הליכים סטטוטוריים עתידיים.

כביש 805 מהווה עורק תחבורה מרכזי בגליל המערבי והמרכזי, ומחבר בין יישובים גדולים ומשמעותיים באזור, ובהם סכנין ועראבה. קטע הכביש המדובר סובל כיום מעומסי תנועה כבדים, תשתיות מיושנות שאינן הולמות את נפח התנועה הקיים, ורמת בטיחות הדורשת שיפור מיידי במטרה לצמצם את היקף תאונות הדרכים בציר זה.

כביש 75 הוא אחד מעורקי התחבורה המרכזיים והעמוסים ביותר בצפון הארץ, המקשר בין מטרופולין חיפה, עמק יזרעאל ונצרת. קטע הכביש שבין רמת גבריאלי לפגיע סובל כיום מצוואר בקבוק חמור, הגורם לעומסי תנועה כבדים מדי בוקר וערב. הרחבת הקטע לדו-מסלולי ודו-נתיבי תשפר משמעותית את זרימת התנועה, תקצר את זמני הנסיעה ותגדיל את קיבולת הציר.

מפגש הכבישים 4 ו-85 (צומת עכו מזרח) הוא אחד מצמתי התשתית המרכזיים בגליל המערבי. מיקום זה משמש שער כניסה לעיר עכו ומחבר בין צירי אורך ורוחב ארציים, דרכם חולפים מדי יום עשרות אלפי נוסעים, תושבים ומבקרים. הקמת המתח"מ בנקודה זו תאפשר לתושבי האזור כולו להחליף אמצעי תחבורה בקלות ובמהירות, ותקל על הגודש בכניסות לעיר.

כביש 675 (כביש התענכים) מהווה עורק רוחב אסטרטגי בצפון הארץ, המחבר בין כביש 65 (צומת הסרגל) לכביש 71 (צומת נבות). הציר משמש כמעבר מרכזי עבור תנועת נוסעים ומטען בין עמק יזרעאל, עמק המעינות, העיר בית שאן ואזור הגלבע, לבין מרכז הארץ וחיפה. בשל פיתוח אזורי מואץ וגידול בנפחי התנועה, נדרש לבחון את שדרוגו והרחבתו של קטע זה כדי למנוע צווארי בקבוק עתידיים ולשפר את הבטיחות בדרכים.

כביש 71 הוא עורק תחבורה בינלאומי וארצי מרכזי בצפון הארץ, המקשר בין כביש 65 (באזור עפולה), דרך עמק חרוד ועמק המעינות, ועד לעיר בית שאן ומעבר הגבול נהר הירדן (גשר שייח' חוסיין). קטע הדרך שבין נבות לעפולה, שאורכו כ-7 ק"מ, מתאפיין בנפחי תנועה גבוהים במיוחד, הכוללים אחוז משמעותי של רכבים כבדים ומשאיות מטען. שדרוג הקטע לדו-מסלולי ודו-נתיבי עם הפרדה קשיחה בין המסלולים חיוני כדי למנוע תאונות דרכים חזיתיות קשות, להגביר את הבטיחות ולשפר את זרימת התנועה באזור.

כביש 66 הוא עורק תחבורה ראשי המקשר בין אזור ואדי עארה וצומת מגידו לבין מטרופולין חיפה, נצרת ויקנעם (דרך מחלף התשבי וכביש 6). קטע המחלף שבין התשבי למגידו סובל מזה שנים מעומסי תנועה כבדים, בפרט בשעות שיא, מדובר כביש חד-מסלולי המשרת נפחי תנועה גבוהים ורכבים כבדים רבים. מעבר לכך, הציר מוגדר מזה שנים ככביש אדום ומועד לפורענות; הרחבתו לדו-מסלולי או יצירת מפרצי עקיפה לאורך הכביש עם הפרדה קשיחה בין כיווני הנסיעה היא צעד בטיחותי מציל חיים שימנע תאונות חזיתיות קשות ויסדיר את הכניסות ליישובים ולשטחים החקלאיים לאורך התוואי.

הרחבת כביש 768 נועדה להבטיח נגישות מהירה למרכז הרפואי צפון (פוריה). פרויקט זה מהווה תשתית חיונית לחיזוק החוסן האזורי, לשיפור הרציפות התפקודית ולצרכים תחבורתיים בשעת חירום.

מערך התחבורה הציבורית במחוז הצפון מאופיין כיום בפיזור גיאוגרפי נרחב, המייצר אתגרים מורכבים בנגישות האזרחים אל מוקדי השירותים השונים. עד כה, חלק ניכר מפתרונות התחבורה הציבורית קודמו באופן נקודתי. החלטה זו נועדה לשנות את הפרדיגמה ולייצר לראשונה תוכנית אסטרטגית מתכללת המסתכלת על מרחב הצפון כרשת תחבורתית אחת אורגנית, יעילה ומסונכרנת.

דרך העצמאות בצפת הינה עורק תחבורתי ראשי המהווה כביש גישה לעיר ומקשרת בין דרום העיר לבין מרכז העיר והשכונות הצפוניות, ובכלל זה לכלל התחבורה הציבורית ולגישה למרכז הרפואי זיו. לאור ממצאי חיישנים המצביעים על גלישת קרקע אקטיבית וסכנת קריסה מבנית מיידית, אי-ביצוע של הפרויקט באופן מיידי יביא לנתק תחבורתי, ישבית את שירותי החירום והבריאות באזור כולו, ויאלץ את המדינה להשקיע בעתיד תקציבי עתק בשיקום חירום במקום בהשקעה מניעתית מתוכננת. על כן, מוצע לרשום את הודעת משרד התחבורה ביחס לפרויקט זה.

מדינת ישראל משקיעה משאבים חסרי תקדים בהקמת מערכות הסעת המונים במחוז הצפון, ובכלל זה קווי רכבת ישראל (קיימים ומתוכננים) ומיזמי רק"ל (כדוגמת הרכבת הקלה "נופית" בין חיפה לנצרת). עם זאת, האפקטיביות של תחנות אלו תלויה באופן מוחלט ברמת הנגישות אליהן. כיום קיים פער משמעותי בקישוריות בין היישובים השונים במרחב הצפון לבין תחנות הרכבת והסעת ההמונים המשרתות אותם.

סעיפי רשות מקרקעי ישראל

במסגרת החלטת הממשלה שעניינה פיתוח אזור הצפון מוצע לעודד צמיחה דמוגרפית באזור ההחלטה ולכן נדרש להרחיב ולהאיץ את היצע פתרונות הדיור בדגש על בערי הליבה. לפיכך, מוצע לקדם מכלול צעדים שיאפשרו הגדלת היצע יחידות הדיור, הסרת חסמי תכנון ופיתוח, האצת שיווקי קרקע, פיתוח תשתיות תומכות ומתן מענים מותאמים לצורכי ערי הליבה. צעדים אלה נועדו ליצור ודאות ארוכת טווח, לחזק את האטרקטיביות של ערי הליבה ולהבטיח מענה דיורי איכותי אשר יתמוך בהתבססות אוכלוסייה קיימת ובמשיכת אוכלוסייה חדשה אליהן.

סעיף רשות התעסוקה

הניסיון המצטבר מראה כי הכשרה מקצועית כשלעצמה אינה מספיקה להבטחת השתלבות מיטבית בשוק העבודה, ובפרט בקרב אוכלוסיות שהיו מחוץ לשוק העבודה בתקופות ממושכות. מתן מעטפת תעסוקתית הוליסטית, הכוללת שירותי אבחון, ליווי אישי ומנגנוני תמרוץ להתמדה בתעסוקה, מגדילים משמעותית את שיעורי ההשמה הארוכת-טווח. תוכניות ליווי למעסיקים נועדו להפחית עלויות גיוס ואי-ודאות, ובכך לשפר את נכונות המעסיקים באזור ההחלטה לקלוט עובדים מוכשרים וכאלה שיוכשרו במסגרת ההחלטה.

סעיפי משרד התרבות והספורט

מוצע להרחיב את פעילויות התרבות והספורט בערי הליבה ולהעמיד את תמיכת משרד התרבות והספורט בהיקף של כ-36 מלש"ח על פני שנות ההחלטה. התמיכה תתבצע באמצעות סל הספורט וסל התרבות אותם מפעיל המשרד. הסיוע לקיום יוזמות תרבות וספורט ואירועי תרבות וספורט יעשיר את הפעילויות האמורות בערי הליבה ובסביבותיהן.

כמו כן מוצע להגדיל את תמיכת המשרד בבינוי מתקני ספורט לרשויות בערי הליבה, הן בתחום הספורט העממי והן בתחום הספורט התחרותי, ולהעמידה על כ-50 מלש"ח על פני שנות ההחלטה. אומדן זה מתבסס על צרכים מקצועיים של הרשויות בתחום מתקני הספורט ועל העדיפות הניתנת מכוח החלטה זו.

כמו כן מוצע לסייע בתכנון של מתקן ספורט רב תכליתי באזור הצפון (בדומה להחלטת הממשלה לעניין מטרופולין באר שבע), שיש בו לחזק את פיתוח הספורט התחרותי והספורט הישגי באזור הצפון ולסייע למימוש הפוטנציאל של ההון האנושי בתחום זה.

סעיפי תחום התיירות

- מצודות הטיגארט הן מבנים מבוצרים ייחודיים שהוקמו בתקופת המנדט הבריטי בנקודות אסטרטגיות מרכזיות לצורך שליטה על צירי תנועה, הבטחת נוכחות שלטונית ושמירה על ביטחון האזור. בזכות מיקומן המרכזי, מאפייניהן הפיזיים הייחודיים וחשיבותן ההיסטורית, מהוות המצודות עד היום נכסים משמעותיים בלב המרחב העירוני.
- באזור ההחלטה קיימים מתחמי טיגארט בעלי פוטנציאל לשמש כמוקדי פעילות עירוניים, ציבוריים, כלכליים וקהילתיים, באופן שיתרום לחיזוק מרכזי הערים, לשימור נכסי מורשת בעלי ערך וליצירת מנועי צמיחה עירוניים. לפיכך, מוצע להנחות את רשות מקרקעי ישראל לבחון את שימושי הקרקע המתאימים למתחמים אלו ולקדם את התכנון הנדרש לצורך מיצוי הפוטנציאל הגלום בהם לטובת פיתוח אזור ההחלטה.
- בנוסף, במסגרת החשיבות של עידוד התיירות באזור הצפון כרכיב מרכזי בפיתוח אזור ההחלטה, מוצע לבחון את הגדלת התמיכה, במסגרת הצוות הבינמשרדי המוקם, במוסדות תרבות, אירועים ופסטיבלים שהם גורמים מחוללי תיירות.
- אזור מחוז הצפון, מהווה עוגן היסטורי ותרבותי בעל חשיבות לאומית ובינלאומית ראשונה במעלה. כחלק מהמאמץ הממשלתי הכולל לחיזוק אזור זה והשקעה בו, ועל מנת למנף את נכסי המורשת הייחודיים של אזור זה כמנועי צמיחה כלכליים, תיירותיים וחברתיים, נדרשת השקעה ממוקדת בתשתיות המורשת המרחביות שבהן. במסגרת תוכנית "מורשת ג'", נבחרו מספר פרויקטים במחוז הצפון אשר נמצאו ראויים לקידום בשל ערכם ההיסטורי והפוטנציאל הטמון בהם, אולם היקף הפיתוח הנדרש במרחבים ההיסטוריים הללו עולה על התקציב המקורי שהוקצה בתחילה. הוספת התקציב המוצעת, בסך 50 מיליוני ש"ח לתוכניות המורשת באזור ההחלטה, נועדה לאפשר את הרחבת הפרויקטים הקיימים, יצירת רציפות במרחב המורשתי וביצוע עבודות שימור ופיתוח משלימות שלא ניתן היה לממן במסגרת המכסה המקורית של הקול הקורא.
- פיתוח והשקעה בתשתיות המורשת במוקדים של ריכוז אתרי וסיפורי מורשת עם ישראל, מהווה נדבך יסוד בפיתוח חוסן חברתי חינוכי וקהילתי. כמאמר המיוחס ליגאל אלון על דרך השלילה: "עם שאינו מכבד את עברו גם ההווה שלו דל - ועתידו לוט בערפל"
- מרחבים אלו, כוללים אתרים היסטוריים רבים שעיצבו את דמותו של עם ישראל לאורך הדורות. ביניהם ניתן למצוא אתרים בהם ישבו מעצבי התרבות היהודית במאות ה-6 עד ה-19, מקום מושבה של הסנהדרין שבנתה את תשתית מסגרות התרבות והמורשת שהתקיימו כ-2,000 שנה, מרכז חיי הקהילה ההלכתי והפילוסופי בימי הביניים המאוחרים, אתרי ראשית ההתיישבות בתקומת התנועה הציונית, התיישבות עליות לאחר קום המדינה ועוד.
- השקעה זו תבטיח את שימור צביון ההיסטורי הייחודי של אזור מחוז הצפון לצד שיפור משמעותי בחוויית המבקר, תוך יצירת שילוב עם תקציבי הפיתוח האחרים המושקעים באזור זה במסגרת החלטת העדיפות הלאומית הנוכחית.
- קידום הקמה והפעלה של שווקים אזוריים למכירת תוצרת חקלאית טרייה, אשר יהוו פלטפורמה אזורית לחיבור ישיר בין חקלאים לצרכנים, בהתאם לסטנדרטים מקצועיים ובפריסה אזורית. זאת, באופן שיתרום להנגשת תוצרת חקלאית טרייה, מגוונת ואיכותית לצרכנים פרטיים, מוסדיים ותיירים באזור ההחלטה.
- השווקים האזוריים ישמשו להגברת האטרקטיביות של אזור ההחלטה ועידוד תנועת מבקרים ותיירות פנים סביב תוצרת מקומית. בנוסף, השווקים ישלבו פעילות חינוכית, קהילתית והסברתית בנושאי חקלאות, עונתיות, תזונה בריאה וקיימות, לרבות עידוד צריכה מודעת וצמצום אובדן מזון. הקמתם צפויה לתרום לחיזוק החוסן הקהילתי והאזורי, להרחבת הנגישות לתוצרת חקלאית טרייה ואיכותית ולקידום עקרונות של קיימות סביבתית, הפחתת שימוש במארגזים ועידוד צריכת תוצרת מקומית עונתית.
- במסגרת ההחלטה, מוצע לפעול לקידום הבאת משלחות מחו"ל לסיורים באזור ההחלטה לטובת חיזוק ופיתוח האזור וחיבור לחבל ארץ זה וכן להגדיל את מספר בני הנוער מאזור ההחלטה המשתתפים בתוכנית "מפגשים בתפוצות" המפגישה קבוצות נוער ישראלי עם נוער מהתפוצות בחו"ל

ואשר מטרתה בין היתר, יצירת ביקורי גומלין וחיזוק הקשרים עם בני נוער ובעלי עניין בפיתוח אזור ההחלטה.

- יובהר משרד הנגב הגליל והחוסן הלאומי יפעל אל מול הרשות לפיתוח הגליל בהתאם לחוק הרשות לפיתוח הגליל, תשנ"ג 1993, כך שהתכנית תאושר במועצת הרשות ובהתאם לסעיף 22 לחוק יסודות התקציב, תשמ"ה 1985.

סעיפי משרד הבריאות

מערכת הבריאות בישראל סובלת ממחסור ברופאים, ובמחוז הצפון המחסור אקוטי. המחלקות בבתי החולים במחוז הצפון מתמודדות עם פערים משמעותיים בכוח אדם רפואי, ובשנים הקרובות צפויה ירידה דרמטית של כ-83% בזרם הרופאים השנתי הנכנס למחוז הצפון, בעקבות רפורמת "יציב".

תכנית "כוכבים" נועדה לתת מענה לאתגר זה באמצעות קידום תכניות הכשרה, ליווי והעשרה לרופאים, במטרה להגביר את הכדאיות להשתלבות באזור ההחלטה ולהביא רופאים מצטיינים ובכירים לבתי החולים ולקופות החולים באזור. במסגרת התכנית ישולבו מדי שנה 10 רופאים ורופאות חדשים במקצועות נדרשים, אשר ייהנו מהעשרה אקדמית, פעילות מחקרית ומנהיגותית, לצד מלגות ותמריצים ייעודיים. מהלך זה צפוי לחזק את המערכת הרפואית בצפון, להבטיח רציפות טיפולית ולהציב תשתית איכותית לפיתוח רפואי ואקדמי ארוך טווח באזור.

עוגן צפון - כדי לקדם תשתית כוח אדם רפואי מקצועי רחב שתהווה עוגן למשיכת אוכלוסייה חזקה וביסוס קהילות איתנות באזור ההחלטה. התוכנית מתמקדת בהפיכת אזור ההחלטה למוקד של מצוינות והשכלה באמצעות פתיחת והרחבת חוגים אקדמיים במקצועות הבריאות והפסיכולוגיה (בכפוף לאישור ות"ת-מל"ג), לצד יצירת תמריצים למשיכת מומחים בכירים שיהוו עמודי תווך מקצועיים וחברתיים בקהילה ובבתי החולים. הגדלת היצע ההון האנושי והכשרתו בתוך האזור תבטיח מעטפת חיים איכותית, תייצר מקורות תעסוקה ותבסס את אזור ההחלטה כמרכז מגורים אטרקטיבי עבור משפחות צעירות והון אנושי מוביל. כלל אלו, מהווים נדבך משמעותי לביסוס מרכזי הבריאות באזור ההחלטה.

מקצועות הבריאות - לצורך קידום תשתית כוח אדם רפואי מקצועי רחב, התוכנית מתמקדת בהפיכת הצפון למוקד של מצוינות והשכלה באמצעות פתיחת והרחבת חוגים אקדמיים במקצועות הבריאות והפסיכולוגיה (בכפוף לאישור ות"ת-מל"ג), לצד יצירת תמריצים למשיכת מומחים בכירים שיהוו עמודי תווך מקצועיים וחברתיים בקהילה ובבתי החולים. הגדלת היצע ההון האנושי והכשרתו בתוך האזור תבטיח מעטפת חיים איכותית, תייצר מקורות תעסוקה ותבסס את אזור ההחלטה כמרכז מגורים אטרקטיבי עבור משפחות צעירות והון אנושי מוביל.

אחיות מומחיות - לצורך שיפור זמינות ואיכות השירותים הרפואיים באזור ההחלטה, נדרשת הרחבה משמעותית של מספר האחיות והאחים המומחים בבתי החולים ובקהילה, אחיות ואחים מומחים הם בעלי ידע מעמיק ומרחב סמכויות רפואיות נרחב, הכולל בין היתר ביצוע בדיקות, הפניה לאבחון, קבלת החלטות טיפוליות, התאמת טיפול תרופתי וביצוע פרוצדורות רפואיות בהתאם להכשרתם. לאחיות ולאחים המומחים תפקיד מרכזי בהבטחת רציפות טיפולית ומתן מענה מקצועי ומהיר. הרחבת סמכויותיהם מאפשרת מתן טיפול יעיל בקרבת מקום, מצמצמת את הצורך בהגעה למרכזים רפואיים ומפחיתה את העומס על המערכת.

המהלך המוצע יכלול, בין היתר, הפעלת מבחן תמיכה לקופות החולים והרחבת הכשרות ייעודיות בתחומי מומחיות שייקבעו. הכשרות על בסיסי אחיות- לצד הרחבת מערך האחיות והאחים המומחים, נדרשת הגדלה משמעותית של היקף ההכשרות בקורסים על-בסיסיים, הכשרות מוכרות הנמשכות כשנה ומהוות תנאי סף ללימודי מומחיות ותפקידים ניהוליים. קורסים אלו קיימים בתחומים שונים ומקנים רישוי ממשלתי המלווה בידע מקצועי מתקדם וסמכויות רחבות יותר. מהלכים אלו צפויים לחזק את מערך האחיות המומחיות בצפון, לשפר את הרציפות הטיפולית ולהבטיח שירותים רפואיים איכותיים ומותאמים לצורכי האוכלוסייה.

עמיתי רופא - כתוצאה מגידול באוכלוסייה הכללית, הזדקנות האוכלוסייה ועלייה בשכיחות המחלות הכרוניות, מערכת הבריאות בישראל מתמודדת בשנים האחרונות עם עומסים גוברים, מחסור בכוח אדם רפואי ועלייה מתמשכת בביקוש לשירותים רפואיים, הן בבתי החולים והן בקהילה, כאשר פערים אלו בולטים במיוחד באזורי הפריפריה ובמצבי חירום. במסגרת מענה לאתגרים אלה, מקצוע עמית רופא (Physician Associate/Assistant), המוסדר בתיקון מס' 8 לחוק הסדרת העיסוק, מהווה רכיב מרכזי במערכות בריאות

מתקדמות בעולם ומשולב בהצלחה במגוון תחומים קליניים. עמיתי רופא הם אנשי מקצוע בעלי הכשרה ייעודית הפועלים כחלק מצוות רפואי ובפיקוח רופא, בהתאם להרשאה אישית, ומבצעים מגוון פעולות רפואיות בהתאם להכשרתם ולהסדרה החוקית, לרבות נטילת אנמנזה, ביצוע בדיקות גופניות, הערכה קלינית, ניהול מטופלים בהתאם לפרוטוקולים, ביצוע פרוצדורות רפואיות, השתלבות בטיפול במטופלים במלר"דים ובאשפוז, מתן שירותים בקהילה ובתחום בריאות הנפש וניהול מחלות כרוניות. שילובם מאפשר הרחבת היכולת הקלינית של המערכת תוך שמירה על איכות ובטיחות הטיפול, באמצעות חלוקת עבודה מיטבית בצוות הרפואי, תוך שיפור זמינות השירותים, קיצור זמני ההמתנה, שחרור זמן לרופאים לטיפול במקרים מורכבים יותר, הגדלת היעילות הכלכלית של המערכת על ידי הרחבת תפוקות ללא גידול מקביל בעלויות, וכן גמישות תפעולית המאפשרת התאמה למצבי שגרה וחירום.

התמחויות בקהילה- התוכנית נועדה לחזק את תפקידן של קופות החולים בהובלת השירותים הרפואיים בקהילה, באמצעות מימון והרחבת מסלולי התמחות למתמחים במרפאות הקהילה בערי הליבה. מהלך זה יאפשר הגדלת היצע הרופאים המתמחים בקהילה, הרחבת מגוון ההתמחויות במרפאות בערי הליבה והנגשת שירותים רפואיים מתקדמים בקרבת מקום, תוך הטמעת פתרונות חדשניים. בכך תשתפר זמינות השירותים הרפואיים, תתחזק הרציפות הטיפולית וייתן מענה איכותי ומותאם לצורכי האוכלוסייה המקומית.

הפעלת תכנית בריאות גוף ונפש באשכולות האזוריים - תכנית "גוף-נפש" היא תכנית לקידום בריאות, מניעה וחוסן בקהילה, הפועלת ברשויות המקומיות ובאשכולות האזוריים, מתוך תפיסה אינטגרטיבית של בריאות גוף ונפש ושל חיזוק החוסן. התכנית מבוססת על התשתיות, הידע והמודלים הקיימים של התכנית הלאומית "אפשרי בריא" ושל תחום "בריאות אזורית באשכולות", במטרה לחזק את יכולת הרשויות והאשכולות להוביל תהליכי קידום בריאות מותאמי אוכלוסייה. התכנית כוללת מנגנוני תכלול ברשויות ובאשכולות, הכשרות מקצועיות, ליווי מקצועי וסל מענים ייעודי בהתאם לצורכי השטח, תוך יצירת שיתופי פעולה בין מגזריים וקידום רצף עבודה מקצועי ומערכתי בתחומי בריאות גוף ונפש, מניעה וחוסן. זאת, מתוך תפיסה כי חיזוק תשתיות קיימות ברשויות ובאשכולות הוא המענה היעיל והנכון לקידום בריאות גוף ונפש בקהילה.

חיזוק שירותים רפואיים - קופות החולים הן עוגן מרכזי למתן שירותי בריאות בקהילה ומהוות נקודת הממשק הראשונה והקריטית של התושבים עם מערכת הבריאות. בעקבות פערים משמעותיים בנגישות לשירותים רפואיים, המתבטאים בזמני המתנה ממושכים, מחסור במענה מותאם ותשתיות שאינן עומדות בדרישות המודרניות, התוכנית נועדה לחזק את תפקידן של קופות החולים ולהבטיח זמינות שירותים מתקדמים באזור ההחלטה, באמצעות הרחבת מגוון השירותים הרפואיים והטמעת פתרונות חדשניים.

התפתחות הילד- עיכוב במתן מענה לבעיות התפתחותיות עלול להעמיק פערים קיימים ואף להחמיר את הקשיים לאורך זמן. לפיכך, חיזוק יחידות ומכוני התפתחות הילד מהווה תנאי הכרחי לשיפור שירותי הבריאות בערי הליבה ובסביבתן ולהבטחת מענה מיטבי לאוכלוסייה. בנוסף, קיים צורך בהכשרת צוותי התפתחות הילד להתמודדות עם השלכות טראומה ומצבי חירום. חשיבות מיוחדת נודעת להכשרת צוותי מעונות יום שיקומיים, המטפלים בילדים עם לקויות התפתחותיות מורכבות. כמו כן, "מרחב התפתחותי" – שירות נגיש וזמין לילדים בגילאי לידה עד 6, המתמודדים עם קשיים התפתחותיים ורגשיים. שירות זה יאפשר איתור מוקדם ומתן התערבות טיפולית קצרת-טווח, לרבות באמצעות הדרכת הורים ממוקדת, ללא צורך בהמתנה ממושכת או בהפניה פורמלית למערך התפתחות הילד. מענה מוקדם זה צפוי להפחית את העומס על השירותים הקיימים ולמנוע החמרה של קשיים בעתיד. יצוין כי במידה והמימון לבית החולים לפי סעיף זה יינתן באמצעות מבחני תמיכה, הם יהיו כפופים לתקנה 7 לתקנות התחשבות בין בתי החולים לקופות החולים לשנים 2021 עד 2025 (התחשבות בעד שירותי בריאות בבתי חולים ציבוריים כלליים) (תשלום חודשי קבוע לבתי חולים ציבוריים כלליים), התשפ"ב-2022.

מרכזי התערבות במשבר- מרכזים אלו הינם יחידה מרפאתית שנועדה לתת מענה אינטנסיבי ולתקופה ממוקדת, למטופלים שמתמודדים עם משבר נפשי משמעותי. במסגרת המרכז, מקבל כל מטופל מספר התערבויות בשבוע - פרטניות, קבוצתיות, תמיכה והדרכה למשפחה, תיווך לגורמי חוץ וכד' - בתדירות של 3-6 התערבויות בשבוע ולמשך של מספר שבועות. בכך - הציפיה היא שמצבו הנפשי ישתפר, יימנע אשפוז במחלקה פסיכיאטרית, וניתן יהיה לעבור לטיפול מרפאתי בתדירות פחותה, כמקובל בכלל מרפאות ברה"ן. המודל של מרכזים להתערבות במשבר פועל כיום ב- 11 בתי חולים בארץ, עבור ילדים ונוער, והמשרד שואף כעת להרחיבו לטיפול במבוגרים. בתי החולים בצפון - זיו ומזור - יוכלו לתת שירות זה, כל אחד באזור הגיאוגרפי, ולחזק את רצף השירותים בנייתנים באזור. העלות של כל מרכז מבוססת בעיקר על עלות המטפלים - רופאים, פסיכולוגים ועו"ס, לצד צוות מינהל.

מרכז רפואי צפון – המרכז הרפואי צפון בפוריה נמצא בתנופת גידול ופיתוח של השירותים הרפואיים אותם הוא נותן לאוכלוסיית הצפון. לדוגמא, הקמת מרכז שיקום לצפון. בשל כך, ועל מנת לספק רציפות תיפקודית הן בשגרה והן בחירום, נדרש להגדיל תשתיות רפואיות כגון חדר צינתורים, וכן תשתיות לוגיסטיות נוספות. המרכז הרפואי זיו – המרכז נמצא בתנופת גידול ופיתוח של השירותים הרפואיים לאוכלוסיית הצפון, בין היתר, הרחבת המענה לבריאות הנפש לילדים ולמבוגרים.

המרכז הרפואי מזור – אומנם התכנית העתידית למרכז הרפואי היא העתקתו למקום אחר (בחלקו לגליל ובחלקו לצפון), כפי שצוין בהחלטת ממשלה 4194 מיום 2.6.2026 סעיף 7ב15. עם זאת, המהלך הוא ארוך טווח. התשתיות הקיימות הן ישנות ואינן ראויות לאשפוז מטופלים בבריאות הנפש. בהתאם לכך, ומתוך הבנת המצוקות והצרכים הקיימים לאשפוז פסיכיאטרי באזור הצפון, במיוחד נוכח המערכה האחרונה שעדיין נמשכת, ולאור העובדה שמדובר במרכז הרפואי הגדול ביותר באזור הצפון המספק שירות זה, יש להתאים את תנאי האשפוז למטופלים ללא דיחוי.

על מנת לשמור על רציפות תפקודית ולתת מענה לצרכי האוכלוסייה בשירותים רפואיים שוטפים נדרש להשלים בבית החולים הסקוטי בנצרת בניית קומת אשפוז במחלקה הפנימית.

סעיפי המשרד להגנת הסביבה

מטרתם של סעיפים אלה לעודד פיתוח סביבתי בערי הליבה.

א. מוצע כי כל אחת מערי הליבה תגיש תכנית למשרד אשר במסגרתה תוכל לקבל סיוע במספר נושאים, מתוך רשימה של הנושאים הבאים:

הסרה והחלפה של גגות אסבסט צמנט

ערי הליבה מאופיינות בבנייה עירונית הכוללת אזורי תעשייה ותיקים, מבני ציבור ושיכוני מגורים שנבנו ברובם בין שנות ה-50 לשנות ה-80. בשנים אלו נעשה שימוש נרחב בלוחות אסבסט צמנט לקירוי גגות, סגירת מרפסות ומחסנים.

בשל גילם המתקדם של המבנים (לעיתים מעל 60-50 שנה), לוחות האסבסט נמצאים בשלבי בליה מתקדמים. בתוך סביבה עירונית צפופה, שחיקה זו מעלה את הסיכון לחשיפת האוכלוסייה לסיבי אסבסט. פגיעה במבני אסבסט במרכזי הערים יוצרת מספר בעיות קריטיות:

סיכון בריאותי בקרבת ריכוזי אוכלוסייה: שריפה, קריסה או ריסוק של אסבסט גורמים לשחרור סיבים המרחפים באוויר. בסביבה עירונית צפופה, סיבים אלו עלולים לחדור למבני מגורים, מוסדות חינוך ומרכזים מסחריים סמוכים.

עיכוב בפעולות חילוץ הצלה: בשעת חירום (דליקה או פגיעה במבנה), כוחות הביטחון (כיבוי אש, מד"א ופיקוד העורף) נדרשים להתמגן בצידוד נשימתי מיוחד לפני הכניסה לזירה. הצורך במיגון מורכב עלול לעכב פעולות מצילות חיים בלב השכונות.

מורכבות ועלויות שיקום: פינוי הריסות המעורבות באסבסט דורש עבודה של קבלנים מורשים בלבד, הרטבה מתמדת למניעת פיזור אבק, אריזה אטומה והטמנה באתרים ייעודיים. עלויות אלו גבוהות משמעותית מפינוי פסולת בניין רגילה.

פעולות קירור והצללה

במסגרת החלטת ממשלה 1022 מיום 23.1.22 בנושא "הצללה וקירור של המרחב העירוני באמצעות עצי רחוב במסגרת היערכות לשינויי האקלים" ממשלת ישראל הביעה מחויבות להגברת ההצללה באמצעות עצים בישראל ואף הציבה יעדים של הכנת תכניות אסטרטגיות לייעור והצללה במאה רשויות מקומיות והגעה ל-70% הצללה ברחובות הליכתיים. בשנים האחרונות 18 רשויות השלימו הכנה של תכניות כאלה. מוצע להעניק סיוע לערי הליבה עבור הכנה של תוכנית עירונית אסטרטגית להצללה ולקירור באמצעות עצים, היכן שעדיין לא קיימת, וביצוע אופרטיבי של הצללה ברחובות כאמור, הכל בהתאם לעקרונות קול קורא 18665 (2025) להכנת תוכניות להצללה ולקירור ולביצוע פיילוט להצללה אופרטיבית באמצעות עצים.

חינוך סביבתי:

פעילות חינוך סביבתי "מבוסס מקום" במרכזים עירוניים מגוונים בערי הליבה, חיונית לחיזוק הממשק שבין הקהילה למרחב הציבורי, לשטחים הפתוחים ולסביבה בכלל. פעילות זו מעודדת שמירה על הטבע המקומי, מגבירה את המודעות לאתגרי האקלים ומחזקת את הקשר בין התושב לסביבת מגוריו. במרחב העירוני הצפוף, חינוך סביבתי מהווה כלי לשיפור המודעות לצריכה מקיימת, לניהול משאבים ולטיפול ערכי טבע עירוני.

במסגרת פעילות דומה שבוצעה בעבר נערכו סדנאות וסיורים, קבוצות ילדים ונוער ואזרחים בוגרים טיפחו מרחבים שונים, נערכו פעילויות קהילתיות מושכת קהל, ופעילויות רוחניות עירוניות סביב נושאי סביבה וקיימות. כמו כן, הקמה ותפעול של גינות קהילתיות מהווים נדבך מרכזי בהחלטה זו. הגינות משמשות כ"ריאות ירוקות" המפחיתות את אפקט אי החום העירוני ומספקות מרחב ללמידה התנסותית, חקלאות עירונית ופעילויות הפוגה. הגינות מהוות כלי מוכח לחיזוק החוסן הקהילתי, במיוחד במציאות ביטחונית מורכבת, על ידי יצירת מקומות מפגש רב דוריים המעודדים אקטיביזם חברתי ושכנות טובה.

השתתפות בעלות ייעוץ סביבתי, וייעוץ בנושא מוכנות הרשויות המקומיות לטיפול באירועי חירום סביבתיים:

ערי הליבה מצויות בעיצומו של תהליך פיתוח מואץ, הכולל הקמת שכונות מגורים חדשות, שדרוג אזורי תעשייה ותהליכי התחדשות עירונית משמעותיים. היקפי התכנון והבנייה הצפויים לשנים 2026-2030 מחייבים הטמעה של שיקולים סביבתיים מורכבים כבר בשלבי התכנון המוקדמים ועד לשלבי הרישוי והפיקוח על הביצוע. ליווי מקצועי זה חיוני למניעת מפגעים סביבתיים בשטח העירוני הבנוי, לשמירה על איכות חיי התושבים ולהבטחת בנייה בת-קיימא המותאמת לאתגרי האקלים. ההתמודדות עם אתגרים אלו מחייבת תשתית ארגונית כמפורט להלן:

א. מוכנות לחירום סביבתי: ריכוזי אוכלוסייה סמוך לאזורי תעשייה המכילים חומרים מסוכנים (חומ"ס), וכן תשתיות אנרגיה ומים רגישות, מחייבים רמת מוכנות גבוהה. קיים צורך דחוף בחיזוק היכולת של הרשות לתת מענה מקצועי לאירועי זיהום או דליפות חומ"ס.

ב. להפעלת כוח אדם מקצועי לצורך חיזוק הטיפול בתחומים הבאים:

ליווי תכנון ורישוי: מתן חוות דעת סביבתיות לתוכניות בנייה, בחינת היבטי רעש, איכות אוויר וניהול נגר בהיתרי בנייה, ופיקוח על עבודות התשתית.

סקרי חומ"ס ומיגון: ביצוע סקרי מוכנות תקופתיים במוקדי סיכון, בחינת מיגון אתרים רגישים ועדכון נוהלי חירום ייעודיים לזירה העירונית.

תיאום מבצעי וביקורות כשירות: ליווי ביקורות של גורמי המקצוע במשרד להגנת הסביבה ופיקוד העורף, תיאום בין מחלקות העירייה השונות (הנדסה, ביטחון ואיכות סביבה) ובדיקת תקינות הציוד לטיפול באירועי זיהום.

המשרד להגנת הסביבה יקבע את התנאים והקריטריונים המקצועיים לביצוע הפיקוח והייעוץ, באופן שיבטיח סטנדרט גבוה של הגנה סביבתית וחוסן עירוני בכלל ערי ההחלטה.

התקנה והפעלה של מערכות לזיהוי רעש חזק מכלי רכב –

צפירות שלא למטרות סכנה וגרימת רעש חזק מרכב מנועי שלא למטרת הפעלתו התקינה של הרכב, הן תופעה שכיחה בערים במדינת ישראל. השימוש בצופר יוצר רעש התקפי הנגרם בהפתעה ובעוצמה חזקה, עשוי לגרום לאלימות בכבישים ועלול לגרום לנזקים בריאותיים מצטברים להולכי הרגל ולתושבים הגרים בסמוך לצמתים רועשות. רעש חזק מכלי רכב נגרם גם בשל שינויים המבוצעים במערכות כלי הרכב והגורמים לרעש רב, הכולל לעיתים פיצוצים וקולות דמויי אזעקה המטרידים את המתגוררים בסמוך לדרכים, השמעת מוסיקה חזקה מכלי הרכב והאצת הרכב במידה שלא דרושה לנסיעה תקינה. המשרד להגנת הסביבה, רשויות מקומיות ומשטרת ישראל מקבלים תלונות רבות על נושאים אלו, ועורכים מבצעי אכיפה בנושא, אך עקב ריבוי התופעות והקושי היחסי בתפיסת העבריינים, יש צורך בהרחבת האכיפה גם לאמצעים דיגיטליים. לאחרונה נכנסו לשוק מערכות טכנולוגיות, המאפשרות זיהוי ברמה גבוהה של הגורם לרעש ומאפשרות אכיפה יעלה בנושא. לפיכך, מוצע לסייע לרשויות ההחלטה בהתקנת אותם אמצעים. מוצע כי הסיוע יינתן בהתאם לעקרונות קול קורא 18491 (2025) בנושא רכישת מערכות לאכיפה דיגיטלית של מפגעי רעש מכלי רכב, שפרסם המשרד בנושא לכלל הארץ, למעט לעניין שיעור התמיכה שיעמוד על 90%.

ב. טיפוח סביבתי :

מוצע כי המשרד יפנה להנהלת הקרן לשמירת בניקיון בבקשה להקצות סיוע שווה של עד 2 מלש"ח לכל אחת מערי הליבה עבור ביצוע פרויקטים לעידוד הטיפוח הסביבתי בשכונות טעונות טיפוח סביבתי באותו ערים.

המרחב הציבורי והסביבתי בשכונות המאופיינות בדירוג חברתי-כלכלי נמוך (שכונות טעונות טיפוח) סובל לעיתים מזומנות מהזנחה מתמשכת, חוסר בתשתיות ירוקות, מפגעי סביבה ואיכות חיים ירודה ביחס לשכונות חדשות או מבוססות יותר. השקעה בסביבה בשכונות אלו אינה רק עניין אסתטי, אלא כלי לצמצום פערים, לחיזוק הגאווה המקומית, לשיפור בריאות הציבור ולהגברת הביטחון האישי במרחב הציבורי השכונתי.

פרויקט עידוד הטיפוח הסביבתי, אשר פעל כפיילוט או במתכונת מוגבלת בחלק מערי המחוז, הוכיח כי מעורבות ישירה בשיקום ובטיפוח פיזי של חצרות, שטחים פתוחים, שבילים, ואיים ירוקים בתוך השכונות הוותיקות, מחוללת שינוי חיובי ומעלה את שביעות רצון התושבים. סעיף זה מבקש להרחיב את פעילות הטיפוח הסביבתי, באמצעות הרחבת הפרויקט והחלתו לכלל "ערי הליבה" המוגדרות בתוכנית. ההרחבה תאפשר לייצר אחידות, רציפות והמשכיות תקציבית ומעשית במוקדים הדורשים זאת ביותר.

ג. פינוי מפגעי פסולת בערים נצרת ונוף הגליל

לאור הצטברות המדאגה של מפגעי פסולת יבשה בהיקפים משמעותיים בסביבות ובתוך הערים נצרת ונוף הגליל באופן מיוחד וחריג הגורמים למפגעים תברואתיים חמורים ברחובות הערים. קיימת דחיפות בהקצאת תקציב ייעודי זה.

החל מתחילת שנת 2024 תועדו בתחומי הרשויות הנ"ל מפגעים סביבתיים חמורים, שנגרמו כתוצאה מניהול לקוי של הפסולת בנצרת באופן ממועד. חוסר התפקוד של עיריית נצרת לרבות בניהול הפסולת ברשות, הגיע לשיאו כאשר לא התבצע פינוי פסולת כלל לתקופת זמן ממושכת. כתוצאה מכך, בשנתיים האחרונות, הצטברו מערומי פסולת בכל רחבי הרשות ובסביבתה ונגרמו מספר אירועי שריפות פסולת שיצרו מפגעים סביבתיים חמורים וחשש ממשי לבריאות הציבור.

בכל אותה העת, פסולת המשיכה להיערם ולהישרף במוקדים שונים ברשויות, תוך כדי פגיעה קשה בסביבה ובבריאות הציבור. וכן, מידי יום התקבלו ועדיין מתקבלות פניות ציבור רבות למוקד הסביבה של המשרד.

כיום, קיימים מספר מוקדים בנצרת ונוף הגליל, בהם ישנם מערומי פסולת, המוערכים יחד בסדר גודל של עשרות אלפי טונות ומורכבים בעיקר מפסולת גושית.

מפגעים אלה, יוצרים סיכון ממשי לסביבה ולבריאות הציבור, כאשר הם נמצאים בסיכון מתמיד להתפתחות שריפה, משיכת מזיקים והפצת מחלות, בימים גשומים יוצרים תשטיפים אשר זורמים בחופשיות אל הסביבה, מזהמים מקורות מים וקרקע, ומשפיעים באופן ישיר וחמור על איכות חייהם של תושבי נצרת, נוף הגליל ויישובי הרי נצרת.

יצוין כי, הוצאו לעירייה צווים, מכתבים ודוחות רבים בדרישה למניעת זיהום האוויר ופינוי הפסולת באופן שלא יגרום למפגעים סביבתיים. פעולות אלו כללו, בין היתר, סיכומי סיור, התראה וזימון לשימוע, צו לפי חוק אוויר נקי, צו לפי חוק שמירת הניקיון, הודעה לפי פקודת בריאות העם וצו הפסקה מנהלי להפסקת פעילות תחנות המעבר הפיראטיות שקמו בנצרת.

לאחר מאמצים רבים, בתאריך 24.06.2025 הוסדר פינוי הפסולת באמצעות הוועדה הקרואה שנקבעה לעיריית נצרת.

לאור המתואר לעיל, נדרש לתת סיוע מידי לשתי הרשויות על מנת שיוכלו להתחיל טיפול במפגעי הפסולת ברחבי הרשויות ופינוי הפסולת לאתר קצה מוסדר כדין.

ד. גישור על פערי תכנון ומוכנות היערכות שינוי אקלים

משבר האקלים מציב אתגרים משמעותיים בפני הרשויות המקומיות בישראל, ובפרט בערי הליבה. שינויים אלו באים לידי ביטוי בעלייה בשכיחות ובעוצמה של אירועי קיצון, בדגש על גלי חום כבדים אשר מורגשים ביתר קיצוניות בסביבה עירונית צפופה ומגבירים את תופעת "אי החום העירוני", ובאירועי גשם עזים, העלולים להוביל להצפות ועומס על מערכות הנגר העילי בתשתיות העירוניות. לערי הליבה, המאופיינות

בטופוגרפיה הררית (כצפת ונוף הגליל), רגישות ייחודית הדורשת תכנון מותאם למניעת פגיעה באיכות החיים ובחוסן הקהילתי. בהתאם להחלטת ממשלה מס' 4079 מתאריך 29.7.2018 בנושא "היערכות ישראל להסגלות לשינויים אקלים: יישום ההמלצות לממשלה לאסטרטגיה ותוכנית פעולה לאומית", המדינה נדרשת לגיבוש תוכנית פעולה אופרטיבית להתמודדות עם משבר האקלים, המושתתת על תרחישי ייחוס מעודכנים ועל עקרונות תוכנית היישום הלאומית. הקצאת המשאבים לביצוע מותנית בהשלמת שלב התכנון ובאישורו. מתווה זה מאפשר מענה מובחן לפערי המוכנות הקיימים בערים השונות, תוך מתן סיוע ייעודי להשלמת תשתית התכנון לרשויות שטרם עשו כן, לצד תיקצוב נרחב למימוש פרויקטים פיזיים של חוסן והצללה ברשויות שכבר ערוכות לכך. בהתאם לכך, עבור הערים נוף הגליל וצפת, שטרם השלימו את שלב התכנון האסטרטגי, יוקצה תקציב ייעודי בהחלטה זו כך שיינתן מענה מובחן לרשויות הנמצאות בשלבי מוכנות שונים. עבור הערים נוף הגליל וצפת, שטרם השלימו את שלב התכנון האסטרטגי, יוקצה יינתן סיוע ייעודי להכנת תוכנית פעולה להיערכות לשינוי אקלים המבוססת על תרחישים מעודכנים כחלק מחיזוק האיתנות של הרשות המקומית. יצוין כי לשאר ערי הליבה קיים כבר תכנון אסטרטגי להערכות לשינוי אקלים.

ה. מתקנים מתקדמים לטיפול בפסולת

במסגרת הערכות מחוז צפון לניהול מערך פסולת רציף והבטחת מתן שירות נאות לרשויות המחוז, פעל המחוז לגיבוש אסטרטגיית הקמת תשתיות לטיפול פסולת במחוז. מההערכות עולה כי קיימת דחיפות רבה בקידום יישומן של תכניות מאושרות המאפשרות הקמת מתקנים לטיפול בפסולת בטווח הזמן הבינוני והארוך ואשר עשויות לתת מענה מלא וקריטי לאזור ההחלטה.

הקמת מתקנים לטיפול בפסולת תצמצם את כמויות הטמנת הפסולת, תביא לניצול משאב הפסולת באופן מיטבי ותסייע בהפחתת פליטת גזי חממה לסביבה.

לפיכך, מוצע להנחות את המשרד להגנת הסביבה, לפנות להנהלת הקרן לשמירת הניקיון, בבקשה להקצות תקציב של עד 75 מלש"ח, מתוך התקציב שמקצה הקרן למתקנים לטיפול בפסולת אורגנית, עבור תמיכה בהקמת מתקנים לטיפול בפסולת אורגנית באזור ההחלטה, כשהתמיכה תינתן בהליך תחרותי ותעשה בהתאם לתנאים שתקבע הקרן לשמירת הניקיון.

סעיפי המשרד הביטחון לאומי

הגברת הביטחון ותחושת הביטחון במרחב הציבורי בערי הליבה מהווה רכיב מרכזי בפיתוח ושידרוג המרחב העירוני ובחיזוק מרכזי הערים. מרחב ציבורי בטוח ומוגן מעודד שהייה, תנועה ופעילות של תושבים, מבקרים ועסקים במרחב העירוני, ותורם לחיזוק החינוכיות העירונית, הלכידות הקהילתית ואיכות החיים בערי הליבה. לפיכך, לצד ההשקעות בפיתוח הפיזי של המרחב העירוני, נדרשת השקעה גם בחיזוק הביטחון האישי והקהילתי, במערכי האכיפה המקומיים ובמוכנות הקהילתית למצבי חירום. צעדים אלו תומכים בחיזוק מעמדן של ערי הליבה כמוקדי בטוחים של מגורים, מסחר, תעסוקה ושירותים, ובכך מסייעים למימוש מטרות ההחלטה לחזק את ערי הליבה כמנועי צמיחה אזוריים.

סעיף נוסף מתייחס להעברת מטה המחוז והימ"ר של המחוז הצפוני במשטרת ישראל המהווים תשתית ניהול, פיקוד ותפעול אזורית האחראית על תכנון, תיאום והפעלת מערכי המשטרה במרחב כולו. פעילותם תומכת בתפקוד השוטף של מערך האכיפה והביטחון ברמה האזורית ומשרתת מספר רב של רשויות מקומיות וגופי ממשל. בהיבט זה, מדובר בתשתית אזורית המאפשרת ניהול, תכלול ותיאום של פעילות החוצה גבולות מוניציפליים ותומכת ביעילות ובתפקוד המשותף של המרחב. לפיכך, העברת המטה והימ"ר תורמת לחיזוק מערך הניהול והתפעול האזורי ולשיפור יכולת התכלול של שירותים בעלי השפעה על כלל אזור ההחלטה. ההחלטה על מיקום מטה המחוז בנוף הגליל התקבלה על בסיס עבודת מטה מקיפה של משטרת ישראל, אשר בחנה את צרכיה המבצעיים והלוגיסטיים ארוכי הטווח.

סעיפי משרד העלייה והקליטה

בהחלטות הממשלה "אף על פי כן" מס' 1432 מיום 18.2.2024, מס' 2104 מיום 4.8.2024 ו-3302 מיום 4.8.2025 – נקבעו צעדים לעידוד עלייה לישראל, הסרת חסמים לתעסוקת עולים וקידום עלייה כמנוע צמיחה לאומי

כלכלי וחברתי. החלטות אלו התקבלו על סמך ההכרה ההיסטורית בתרומתם של העולים לאורך כל שנות קיומה של מדינת ישראל לחיזוק הכלכלה המקומית והמשק הלאומי.

לאור נתונים אלו, ובהמשך להחלטות המוזכרות לעיל, מהווה נושא עידוד העלייה נדבך קריטי וחשוב המשלב בין פיתוח אזור ההחלטה, לבין מיצוי פוטנציאל העלייה ההולך וגובר בעולם היהודי. צעדים אלו מבקשים לתרגם את מדיניות הממשלה לעידוד עלייה להיבט אזורי ממוקד – באמצעות מתן תמריצים כלכליים לעולים חדשים שיבחרו להתגורר באזור ההחלטה, ובאמצעות צעדים ייעודיים לחיזוק שירותי הבריאות באזור בדרך של עידוד העסקת רופאים עולים מתמחים שיעשירו את מערכת הבריאות המקומית גם בידע ובניסיון ייחודיים שרכשו בארצות מוצאם. כמפורט להלן:

סיוע תוספתי בשכר דירה לעולים חדשים – סוגיית הדיוור ובחירת מקום המגורים הם שלב קריטי בתהליך המורכב של עלייה לארץ. בסקר שנערך על ידי המשרד בחודש ינואר 2026 בקרב יהודי התפוצות אשר חן את החסמים והתמריצים בפני עלייה, מרבית המשיבים הצביעו על סוגיית הדיוור כחסם המשמעותי ביותר בפני עלייה; כאשר 31% ציינו את הסבסוד בסיוע בשכר דירה כפתרון מאפשר לקבלת החלטה על עלייה ו-18% ציינו את פתרון סבסוד שכר דירה ככלי שיאפשר עלייה בפרק זמן מידי.

כיום, משרד העלייה והקליטה, באמצעות משרד הבינוי והשיכון מעניק סיוע בשכר דירה בגובה 2,000 ₪ למשפחה לעולים המתגוררים באזורים נבחרים בארץ ובהתאם לקריטריונים אחידים הקבועים בנהלי המשרד, וסיוע בגובה כ-600 ₪ למשפחה לעולים ביתר חלקי הארץ (יצוין כי באזור 0-9 ניתנת תוספת סיוע בשכ"ד בסך של 500 ש"ח). במסגרת החלטה זו מוצע להעניק תוספת לסיוע הניתן, בסך של 500 ₪ לחודש, למשך שנתיים והחל מהחודש השביעי לעלייתם ארצה, לעולים שיעלו ממועד קבלת החלטה זו ואשר יתגוררו בערי הליבה בהחלטה. תוספת זו נועדה להוות תמריץ משמעותי לבחירת העולים להשתקע בערי הליבה ולעודד השתקעות ארוכת טווח באזור.

משרד העלייה והקליטה מפרסם מדי שנה מבחן תמיכה לכלל הרשויות המקומיות בעבור תקני כוח אדם של רכזי קהילה ומלווי עולים לקליטת עלייה. הזכאות והיקפה נקבעים לפי מפתח המבוסס על מספר העולים המתגוררים ברשות. במסגרת מבחן התמיכה לכלל הרשויות כלול תקן רכז קהילה שתפקידו הוא סיוע חברתי וקהילתי לעולים בהשתלבות בקהילה המקומית, והוא כולל גם אפשרות לעיסוק בעידוד עליה. במסגרת החלטה זו יקצה משרד העלייה והקליטה לערי הליבה רכז קהילה תוספתי לכל עיר, בכפוף לעמידה בכל יתר תנאי המבחן, שיפעל לעידוד מועמדי עלייה להתיישב בעיר, וכן לטובת תמיכה וליווי של העולים בהשתלבות שלהם ברשויות המקומיות. הדבר יאפשר לרשויות אלה להשקיע באופן מוגבר בייזום ועידוד עלייה לרשות מול מועמדי עלייה פוטנציאליים ממדינות העולם בשלב טרום העלייה, וזאת לא על חשבון הטיפול בעולים הקיימים, ואף תוך תגבור הטיפול בהם, בהתאם לצורך הרשות. תקצוב סעיף זה הנו לשנים 2026-2027, פרק זמן סביר לבחינת השפעת מאמצי עידוד העלייה ולתוצאה מעשית של עלייה במספר העולים בערי הליבה, דבר שבתורו יגדיל את היקף הזכאות של הרשויות לכוח אדם במבחן התמיכה הכללי.

תמריץ להעסקת רופאים עולים בבתי החולים ובקופות החולים באזור ההחלטה – בשנים האחרונות פעל משרד העלייה והקליטה, בתיאום עם משרד הבריאות לסייע למוסדות רפואיים להתמודד עם המחסור הקשה בכ"א במימון השכר של רופאים מתמחים – במטרה לתמרץ העסקת רופאים עולים במוסדות הרפואיים. כעת, מוצע להגדיל את הסיוע הניתן לבתי החולים ולקופות החולים באזור ההחלטה, בגין העסקת רופאים עולים מתמחים למשך תקופה של שנתיים לטובת עידוד עלייה של רופאים עולים לאזור ההחלטה לטובת מגורים ותעסוקה.

סעיפי משרד הביטחון

הקמת פרויקטי מגורים לרכישה לאזרחים עובדי צה"ל ואנשי קבע – בשל העברת מרכזי השיקום והאחזקה מתל השומר ומאתרים נוספים לאזור התעשייה ציפורית בהתאם להסכם שוה"ם 4 שנחתם אך לאחרונה, בהמשך למדיניות העתקת מחנות צה"ל מאזורי הביקוש לפריפריה הגיאוגרפית של ישראל לרבות הצפון, על מנת להגשים את מטרת החלטת הממשלה ביחס לערי הליבה, ובכדי לעודד כוח אדם איכותי המשרת ועובד במחנות אלו להתגורר בערי הליבה כמפורט בהחלטה זו ולחזק אותן, מוצע כי משרד הביטחון יפעל באמצעות מינהלת המגורים של צה"ל לקידום הקמת פרויקטי מגורים בערי הליבה.

קביעת כללים למתן סיוע לפיתוח דיור איכותי להשכרה ארוכת טווח – מוצע להקים צוות בראשות משרד הביטחון אשר יגבש בתוך 180 ימים כללים למתן סיוע לפיתוח דיור איכותי להשכרה ארוכת טווח בערי הליבה.

הדבר נדרש בשל העברת מרכזי השיקום והאחזקה מתל השומר ומאתרים נוספים לאזור התעשייה ציפורית בהתאם להסכם שוה"ס 4 שנחתם אך לאחרונה, ובהמשך למדיניות העתקת מחנות צה"ל מאזורי הביקוש לפריפריה הגיאוגרפית של ישראל, לרבות לאזור הצפון. כמו כן, הדבר יסייע להגשמת מטרת החלטת הממשלה ביחס לערי הליבה, חיזוקן הדמוגרפי והגברת הכדאיות לפתיחת השוק בערים אלו למגוון אפשרויות מגורים, ויתרום לבסיסי צה"ל באזור וכן לפעילות התעשיות הביטחוניות באזור.

עידוד הקמת מוקדים חינוכיים קדם-צבאיים – על מנת להביא להגשמת התכליות העומדות בבסיס החלטה זו, ובכדי לתרום לחיזוקן של ערי הליבה כ"עוגנים" במרחב, מוצע להנחות את משרד הביטחון, לפעול באמצעות האגף הביטחוני חברתי, על מנת להעצמת תוכניות ההכנה לצה"ל הקיימות בקרב בני הנוער וסגלי החינוך בערי הליבה. פעילות זו מתקיימת כבר כיום באמצעות פעילות האגף הביטחוני חברתי במשרד הביטחון, והיא כוללת סדנאות הכנה לצה"ל, תוכניות מסוגלות וחוסן, מפגשי בני נוער, אימוני גדנ"ע ועוד.

כמו כן, מוצע לפעול להרחבת פעילויות המסגרות הקדם צבאיות בערי הליבה ובסביבתן, וזאת לשם הגשמת מטרות החלטה זו. מוקדים אלו יתבססו על מיועדים לשירות ביטחון (מלש"בים), בדגש על הקמת נח"ל, תכניות אופק, תכניות ייעודיות לעולים חדשים ומתנדבי חו"ל, ישיבות הסדר וישיבות ציוניות גבוהות, וכן מכינות קדם צבאיות המופעלות על ידי גופים פרטיים.

מעבר לכך, מוצע להרחיב את פעילות של פעילות ומיזמים של האגף הביטחוני חברתי בקרב דוברי השפה הערבית.

פתיחת מסלולי תכנית "נחשון" – תכנית נחשון היא מיזם חינוכי-לאומי מוביל המוביל על ידי המנהל למחקר, פיתוח אמצעי לחימה ותשתית טכנולוגית במשרד הביטחון בשיתוף משרד החינוך, שמטרתה היא לטפח נוער מצטיין וערכי כדי לייצר עתודת מנהיגות מדעית וטכנולוגית למדינת ישראל. מוצע בסעיף זה להנחות את משרד הביטחון ומשרד החינוך, לפעול לפתיחת תכניות "נחשון" בחטיבות העליונות בערי הליבה, כשפתיחת המסלולים צפויה לחזק את הערים כ"עוגנים" במרחב. זאת, בין היתר, במטרה להביא להשתלבותם של תלמידים אלו בפעילות בסיסי צה"ל והתעשיות הביטחוניות במרחב הרלוונטי להחלטת הממשלה בעתיד, ולהמשך מגוריהם במרחב.

חיזוק בית הספר הטכני – לקראת העברת פעילותו של בית הספר הטכני של חיל האוויר מחיפה לכרמיאל, ובמטרה לחזק את מרחב ההחלטה, מוצע לקבוע כי משרד הביטחון יפעל לחיזוק והרחבת תשתיות בקמפוס "השוחרים" החדש, לרבות הקמת תשתית דואלית שתוכל לשרת אף את תושבי כרמיאל הסביבה. יצוין כי מדובר בבית הספר היחיד במחוז הצפון המופעל על ידי צה"ל.

גיבוש פרוגרמה למרכז הכשרות טכנולוגי צבאי בפארק ציפורית - המרכז יכשיר למקצועות הצבאיים הנדרשים ביחידות הטכנולוגיות של צה"ל ובכך צפוי לתרום לשילובם המקצועי ביחידות אלו, המרכז יהווה חלק מהאקו-סיסטם האזורי המוקם במחוז הצפון, בדגש המש"א והתעשיות הביטחוניות.

סעיפי משרד האנרגיה

הסעיף בנוי בעיקר ככלי לחיזוק יכולות הניהול, ההוצאות וההכנסות של הרשות המקומית (ערי הליבה). המרכיבים המרכזיים בו הם: התייעלות אנרגטית בנכסי הרשות, ניהול אנרגיה, קירויים סולאריים המייצרים גם הכנסה וחיסכון לרשות, אגירה ותשתיות טעינה, החלפת צי רכב רשותי. כל אלה הם למעשה מהלכים שמחזקים את החוסן הפיננסי, התפעולי והניהולי של הרשות המקומית.

סעיפי משרד הכלכלה והתעשייה

תשתית שבבים - תעשיית השבבים העולמית מתכנסת סביב מדיניות תעשייתית אקטיבית. מדינות אינן מסתפקות עוד בעידוד חדשנות בלבד; הן משקיעות בתשתיות פיזיות, בקווי הדגמה, בפיילוטים תעשייתיים, באריזה מתקדמת, במטרולוגיה, ביכולות ייצור וביחזוק ספקים מקומיים. בישראל, לעומת זאת, הפער המרכזי אינו היעדר טאלנט או ידע טכנולוגי, אלא היעדר תשתית משותפת המאפשרת לתרגם יכולות אלה לייצור, להכנסות, לייצוא ולתעסוקה איכותית. בתחומי ציוד הייצור ובקרת התהליכים הפער קריטי במיוחד. מערכות מטרולוגיה ובקרה הן "עיניים" של קווי הייצור: הן מודדות, מזהות חריגות, מקצרות זמני הטמעה ומשפרות תפוקה, איכות ואמינות. ללא יכולת אימות והדגמה בסביבה קרובה לתעשייה, קשה להאיץ פיתוח והטמעה של מוצרים חדשים, להביא קווי מוצרים לישראל, ולהגדיל את נתח השוק של החברות הפועלות

כאן. מטרת המהלך אינה להקים מסגרת מחקרית נוספת, אלא יצירת תשתית יישומית-תעשייתית לאומית שתאפשר הרחבת פעילות ייצור מתקדם בישראל, חיזוק חברות קיימות, משיכת פעילות חדשה והעמקת שרשרת הערך המקומית.

נתונים כלכליים והשפעה על משק המדינה

לא רלוונטי

גורם אחראי למעקב (בהחלטה שעל פי מהותה טעונה מעקב אחר ביצועה)

משרד ראש הממשלה

תקציב

כמפורט בהצעה

השפעת ההצעה על מצבת כח האדם

לא רלוונטי

עמדת שרים אחרים שההצעה נוגעת לתחום סמכותם

בינוי ושיכון – תומך

אוצר – טרם התקבלה עמדתו

ביטחון – טרם התקבלה עמדתו

נגב וחוסן לאומי – טרם התקבלה עמדתו

שוויון חברתי – תומכת

ההתיישבות ומשימות לאומיות – טרם התקבלה עמדתה

חדשנות, מדע וטכנולוגיה – תומכת

חינוך – טרם התקבלה עמדתו

בריאות – טרם התקבלה עמדתו

כלכלה ותעשייה – טרם התקבלה עמדתו

הגנת הסביבה – תומכת

ביטחון לאומי – תומך

אנרגיה ותשתיות – תומך

תחבורה ובטיחות בדרכים – תומכת

עבודה – טרם התקבלה עמדתו

חקלאות וביטחון המזון – תומך

תיירות – טרם התקבלה עמדתו

מורשת -

תרבות וספורט – תומך

רווחה וביטחון חברתי – תומך

תפוצות ומאבק באנטישמיות - תומך

עלייה וקליטה - תומך

החלטות קודמות של הממשלה בנושא

החלטת ממשלה מס' 2330 מיום 31.10.2024

החלטת ממשלה מס' 3556 מיום 4.12.2025

החלטת ממשלה מספר 4194 מיום 02.06.2026

החלטת ממשלה מספר 4057 מיום 16.04.2026.

עמדת היועץ המשפטי של המשרד יוזם ההצעה

יצורף

סיווגים*

סיווג ראשי : 01ביצוע

סיווג משני : 02חברה וכלכלה

תחום פעולה עיקרי : פיתוח מרחבי

מגישים : ראש הממשלה
שר האוצר

כ"ו בסיון התשפ"ו
11 ביוני 2026

היועצת המשפטית

ירושלים, כ"ו בסיוון התשפ"ו

11 ביוני 2026

סימוכין: 1012810499

חוות דעת משפטית הנלווית להצעת החלטה לממשלה

נושא הצעת ההחלטה: תכנית פיתוח מרחבי למחוז הצפון לשנים 2026 - 2030

תמצית ההצעה בהתייחס להיבטי המשפטיים:

1. סעיף 151(א) לחוק ההתייעלות הכלכלית (תיקוני חקיקה ליישום התכנית הכלכלית לשנים 2009 ו-2010), התשס"ט-2009 (להלן - **החוק**) קובע כי הממשלה רשאית להחליט כי אזור מסוים או יישוב מסוים הוא בעל עדיפות לאומית (להלן - **אזור עדיפות לאומית**); החלטה כאמור יכול שתהיה כללית ויכול שתהיה לגבי עניין מסוים או לתקופה מסוימת.

סעיף 151(ב) לחוק קובע כי לצורך קבלת החלטה לגבי אזור או יישוב כי הוא בעל עדיפות לאומית, רשאית הממשלה לשקול שיקולים שונים ובכללם מיקומו הגאוגרפי של האזור או היישוב או המרחק שלו מריכוזי אוכלוסייה וממרכז הארץ, חוסנו הכלכלי והחברתי של האזור ורמת השירותים שבו, תכנון הפריסה של האוכלוסייה והצורך בצמצום פערים בין האזור או היישוב לבין אזורים או יישובים אחרים (סעיף 151(ב)(2), (3), (4) ו-(5) לחוק).

בהתאם לסעיף 151(ג) לחוק, החלטת הממשלה בדבר אזור עדיפות לאומית תהיה מנומקת ומבוססת על נתונים, ויפורטו בה מקור הנתונים והשיקולים שהביאו לקביעת היישוב כאזור עדיפות לאומית.

2. בהצעת ההחלטה מוצע להכריז על מחוז הצפון כאזור עדיפות לאומית, ולשם חיזוק המחוז לאשר תכנית פיתוח מרחבי למחוז הצפון לשנים 2026 – 2030, וזאת למעט האזורים הנכללים בטווח המכונה 0-9 ק"מ מגבול הלבנון, כהגדרתו בהחלטת ממשלה מספר 4194 מיום 2.6.2026, ונפת הגולן, כהגדרתה בהחלטת ממשלה מספר 4057 מיום 16.4.2026, לאור קיומן של מסגרות ממשלתיות ייעודיות לאזורים אלו, הכוללות מינהלת ייעודית (מנהלת תנופה לצפון), תקצוב ייעודי ומענים ייחודיים ומקיפים.

3. כאמור, בהצעת ההחלטה דגן מוצע לקבוע כי מחוז הצפון הוא אזור עדיפות לאומית וזאת לטובת מימוש התוכנית המפורטת בהצעה שנועדה לחזק את ערי הליבה כמנועי צמיחה אזוריים ולביסוס מערכת אזורית לצמיחה בת קיימא, באמצעות כלי הסיוע הרלוונטיים לעניין.

4. בהתאם לאמור בהצעת ההחלטה, השיקול המרכזי שביסוד קביעת מחוז הצפון כאזור עדיפות לאומית הוא מיקומו הגיאוגרפי של האזור והמרחק שלו מריכוזי אוכלוסייה וממרכז הארץ, כאמור בסעיף 151(ב)(4) לחוק. לשיקול מרכזי זה מצטרפים שיקולים נוספים הנוגעים לתכנון פריסת אוכלוסייה, כאמור בסעיף 151(ב)(3) לחוק, חוסנו הכלכלי והחברתי של האזור ורמת השירותים שבו, כאמור בסעיף 151(ב)(2) לחוק, והצורך בצמצום פערים בין האזור לבין אזורים ובין קבוצות אוכלוסייה תושבות האזור, כאמור בסעיף 151(ב)(5) לחוק.

היועצת המשפטית

5. כפי שמתחייב מהוראות החוק, בהצעת ההחלטה הובאו הנימוקים והנתונים התומכים בה, בהתבסס בראש ובראשונה על היותו של מחוז צפון מורכב במלואו מחמש נפות מנהליות הנכללות בנפות הפריפריה הגיאוגרפית המגודרות כאזור עדיפות לאומית, כפי שאלו נקבעו בהחלטת ממשלה 919 מיום 10.9.2023 בעניין "הגדרת יישובים ואזורים כבעלי עדיפות לאומית". בנוסף, הובאה תמונת מצב השוואתית, שלפיה מחוז צפון מציג תמונה עקבית ובה הפוטנציאל השלילי של הפריפריאליות מתממשת במגוון רחב של תחומים – חברתיים, כלכליים, תשתיתיים ומוניציפליים – עד כדי הצטברות לפערים משמעותיים ביחס לשאר המחוזות, והכל כמפורט בהרחבה בפרק העדיפות הלאומית להצעה.

6. סעיף 152 לחוק קובע, בין היתר, כי הממשלה רשאית להחליט על מתן הטבות לאזור עדיפות לאומית בתחומי הפעילות הממשלה השונים של הממשלה, ובמסגרת זו תחליט בדבר סוג ההטבות שיינתנו לאותו אזור, הדרכים או האמצעים למתן ההטבות, התקופה שבה יינתנו ההטבות ואמות המידה לנתינתן, והכל באופן ההולם את נסיבות העניין. כמו כן הסעיף קובע כי התחומים שבהם יינתנו הטבות לאזורי עדיפות לאומית לפי סעיף זה וכן סוגי ההטבות, הדרכים, האמצעים ואמות המידה לנתינתן והתקופות שבהן יינתנו, יכול שיהיו שונים לגבי אזורי עדיפות לאומית שונים.

7. מטרת הצעת ההחלטה הן חיזוק ערי הליבה כמנועי צמיחה אזוריים וביסוס מערכת אזורית לצמיחה בת קיימא. מטרת-על אלו גובשו בראי הצורך במהלכים מערכתיים שייצרו שינוי אזורי כולל. אלו נשענים על יצירת מסה קריטית ממוקדת של אוכלוסייה ופעילות כלכלית, ופיתוח תשתיות אזוריות המחזקות קישוריות ולכידות פנימית. עקרונות אלו, בהתאמה לפערים המערכתיים של מחוז הצפון, עולים בקנה אחד עם השיקולים והנימוקים שבבסיס ההכרזה על אזור העדיפות הלאומית:

א. ביחס לערי הליבה – הגדרת ערי הליבה מבוססת על התוכנית האסטרטגית המרחבית של מנהל התכנון, שם נבחרו בשל תפקידן כעוגנים מרחביים, כפי שמפורט בתכנית. המיקוד בערים אלה נועד כדי לבסס כמנועי צמיחה דמוגרפיים וכלכליים המקרינים על כלל אזור ההחלטה – בתוך כך, יצירת המסה הקריטית הנדרשת לפעילויות מסדר גודל גבוה, אשר דורשות סף כניסה משמעותי של אוכלוסייה, ביקוש ותשתיות. ריכוז זה מאפשר פיתוח שירותים, תעסוקה ומוסדות אזוריים מתקדמים, וכן ייצור הזדמנויות חדשות לצמיחה כלכלית, השכלה, בריאות ותעסוקה איכותית במחוז הצפון, שלא ניתן לקיים באותה רמה בפיזור רחב של האוכלוסייה. יצוין כי בין כלי הסיוע לערי הליבה נכללים סלים "מבוססי מקום" בהתאם לעקרון של פיתוח מבוסס מקום (place base) המאפשר התאמה של מדיניות הפיתוח לצרכי המקום.

ב. ביחס למערכת אזורית לצמיחה בת קיימא – תשתיות אלו כוללות מספר מרכיבים, ובהם תשתיות פיזיות ואזוריות, מנועי צמיחה מרחביים וחדשנות אזורית (בתוך כך אזורי תעסוקה מרחביים, פעילות כלכלית בתחומי הקלאסטרים התחרותיים ופעילות כלכלית המופעלת או מקודמת על ידי האשכולות האזוריים), מוסדות עוגן חברתיים אזוריים ומנגנונים ויוזמות אזוריות. זאת, על מנת לחזק את החיבוריות והקישוריות בתוך האזור, להעמיק את הלכידות הפנימית ולייצר תפקוד מרחבי יעיל המאפשר נגישות לשירותים, תעסוקה וחדשנות על מנת להביא לשינוי מהותי ולצמצום הפערים בין המחוז לשאר המחוזות ואף לפערים בתוך המחוז. יצוין כי בכלי סיוע מסוימים, בהתאם לצורך ולעקרונות של פיתוח מרחבי, נכללו כלים הדומים לכלי סיוע שניתנו גם לערי הליבה וזאת בהלימה לקנה המידה האזורי.

המיקוד בערי הליבה ובמערכות האזוריות אינו מהווה מטרה בפני עצמה, אלא אמצעי ליצור תשתית לצמיחה בת-קיימא בצפון וליצירת תועלת רחבה עבור כלל היישובים והתושבים באזור, והכל כמפורט בהרחבה בפרק

היועצת המשפטית

העדיפות הלאומית. מיקודים אלו נבחנו הן בראי הגדרת המיקוד עצמו והתשתית העובדתית לו וכן בראי השפעתו האזורית.

בעוד שבהחלטות ממשלה קודמות באו לידי ביטוי עקרונות מסוימים של פיתוח מרחבי כמענה משלים לצורך ייחודי (לדוג' יישובים סמוכי גבול), בהצעת החלטה זו באה לידי ביטוי תפיסה כוללת ומקיפה של פיתוח מרחבי תוך התמקדות במחוללי שינוי אזוריים.

8. בהקשר למענים האזוריים הניתנים באמצעות האשכולות האזוריים הכוללים את מרבית הרשויות מרשויות ההחלטה – על מנת לתת מענה לרשויות שאינן שייכות לאשכולות כלל או לרשויות ששייכות לאשכולות אזוריים שאינם חלק מאזור ההחלטה, מוצע כי רשויות אלו יקבלו את חלקן היחסי במענים אלה באמצעות מנגנוני התקצוב הקיימים במשרד הפנים תוך תעדוף מנגנונים אזוריים.

9. יודגש כי היישום במשרדי הממשלה ילווה על ידי הלשכות המשפטיות של המשרדים. כל הפעולות הכרוכות בביצוע ההחלטה על ידי המשרדים השונים ייעשו בכפוף לכל דין החל על העניין, ובכלל זה בהקשרים הרלוונטיים, דיני התכנון והבניה, דיני המכרזים, חוק לעידוד השקעות הון, התשי"ט-1959, חוק שמירת הניקיון, התשמ"ד-1984, חוק יסודות התקציב, התשמ"ה-1985 ובכלל זה דיני התמיכות, הוראות החשב הכללי בדבר תמיכות לגופים אחרים והנחיות היועץ המשפטי לממשלה.

קשיים משפטיים, ככל שישנם, ודרכי פתרונם:

ההצעה אינה מעוררת קשיים משפטיים.

עמדת היועצים המשפטיים של משרדים אחרים שהצעת ההחלטה נוגעת להם:

טיוטת הצעת ההחלטה הופצה להערות היועצים המשפטיים של משרדי הממשלה הרלוונטיים ביום 3.6.2026, ביום 7.6.2026 וביום 9.6.2026 והערות שהתקבלו בהיבטים המשפטיים הוטמעו בנוסח.

עמדת היועץ המשפטי של המשרד שהשר העומד בראשו מגיש את הצעת ההחלטה:

אין מניעה משפטית לאשר את הצעת ההחלטה.

אורלי פישמן אורן, עו"ד

משנה ליועצת המשפטית